

Brána

magazín pro návštěvníky
Ústeckého kraje č. 4

Rozhovor

My a Brána do Čech – Čeští olympionici
Čtyři mušketýři z Račic

Aktivní odpočinek

Most – město po okraj naplněné sportem

Historie

Za největšími poklady Dolního Poohří

Příroda

Uvidět Pravčickou bránu a...

Komiks: Kalich a Panna
aneb Jan Žižka na Litoměřicku

str. 43

Brána do Čech
Krásu hledejte doma

Obsah

strana 27

Učitel, žáci a ledový dech hory

strana 30

O velikonočních korouhvích a cylindrech

strana 38–39

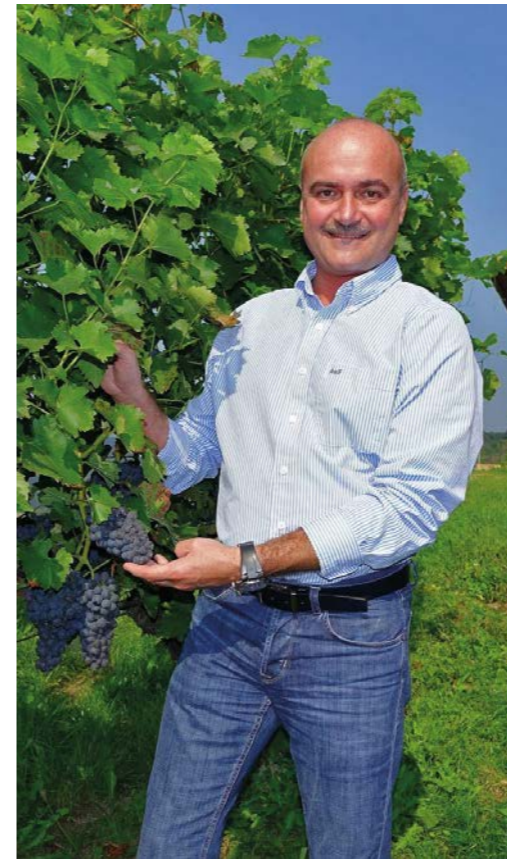
Král času z Klášterce

strana 52–53

Pět statečných aneb Práce pro chlapy

- 4–5 **Pravčická brána**
Uvidět Pravčickou bránu a...
- 6–7 **Kadaň, Louny, Krásný Dvůr**
Za největšími poklady Dolního Poohří
- 8–9 **Labské přívozy**
Charonovo království na Labi
- 10–11 **Most – město sportu**
Město po okraj naplněné sportem
- 12–13 **Šluknovsko**
Pomníky víry a telurické síly v českém Nizozemsku
- 14–15 **Porcelán a lázeňství**
Příběhy bílého i tekutého zlata
- 16–17 **Dětské středohoří**
Když vás děti moří: České středohoří!
- 18–19 **Tradiční krušnohorské dřevěné hračky**
V kouzelném světě louskáčků
- 20–21 **Kultura v Bráně do Čech**
Brána múzám otevřená
- 22–23 **Děčín – zámek**
Zámek zázraků
- 24–25 **Lubeneč**
O utajené rozhledně a kostele plném překvapení
- 26 **Verneřické středohoří**
Krajinou zmizelých stop
- 27 **Hlinná–Kamýk – naučná stezka**
Učitel, žáci a ledový dech hory
- 28–29 **Litvínov – zámek a gloriety**
Opravdu srdečný zámek
- 30–31 **Mikulášovice – Velikonoční jezdci**
O velikonočních korouhvích a cylindrech
- 32–33 **Technické památky Dolního Poohří**
Technická paměť řeky Ohře
- 34–35 **Krušnohorské rozhledny**
Nechte oči tiše bloudit krásou
- 36–37 **Letiště Roudnice**
Nebe nad Roudnicí a sedmdesát let míru
- 38–39 **Muzeum hodin – Klášterec nad Ohří**
Král času z Klášterce
- 40–41 **Benešov nad Ploučnicí**
Město plné zámků
- 42 **Hrady a zámky Českého středohoří**
Zemí hradů napříč historií
- 43 **Komiks**
Kalich a Panna aneb Jan Žižka na Litoměřicku
- 44–45 **Račice – Labe Aréna**
Labe Aréna aneb Návrat k pohybu
- 46–47 **My a Brána do Čech**
Čtyři mušketýři z Račic
- 48–49 **Lesní řemesla**
Zavřete oči a pojedte rovnou za nosem
- 50–51 **Štětsko**
Neobjevené půvaby krajiny štětské
- 52–53 **Strážci národního parku České Švýcarsko**
Pět statečných aneb Práce pro chlapy
- 54 **Bezručovo údolí, Jirkov, Chomutov**
Ve stopách vody náručím Krušných hor
- 55 **Teplíce – Botanická zahrada**
Oáza věčně se měnící krásy
- 56–57 **Natálie Belisová – rozhovor**
Jsem jako strom, tady mám své kořeny
- 58 **Studeneč**
Putování nevšedním krajem pod Studencem
- 59 **Vlakem napříč Českým Švýcarskem**
Dráha, která je nám drahá
- 60–61 **Krušnohorská magistrála**
Úžasné výšlapy bez hranic
- 62 **Milešovské středohoří**
Dokola kolem Velemína
- 63 **Regionální výrobky**
Mámiivé kouzlo tradičních výrobků
- 64 **Gastronomie**
Nečekaně pestré vegetariánské menu
- 65 **Gastronomie**
Zahrada na hranicích
- 66–67 **České dějiny v Dolním Poohří**
Výprava opačným směrem
- 68–69 **Záchranáři Brány do Čech**
Lidé, kteří dokážou čelit neštěstí

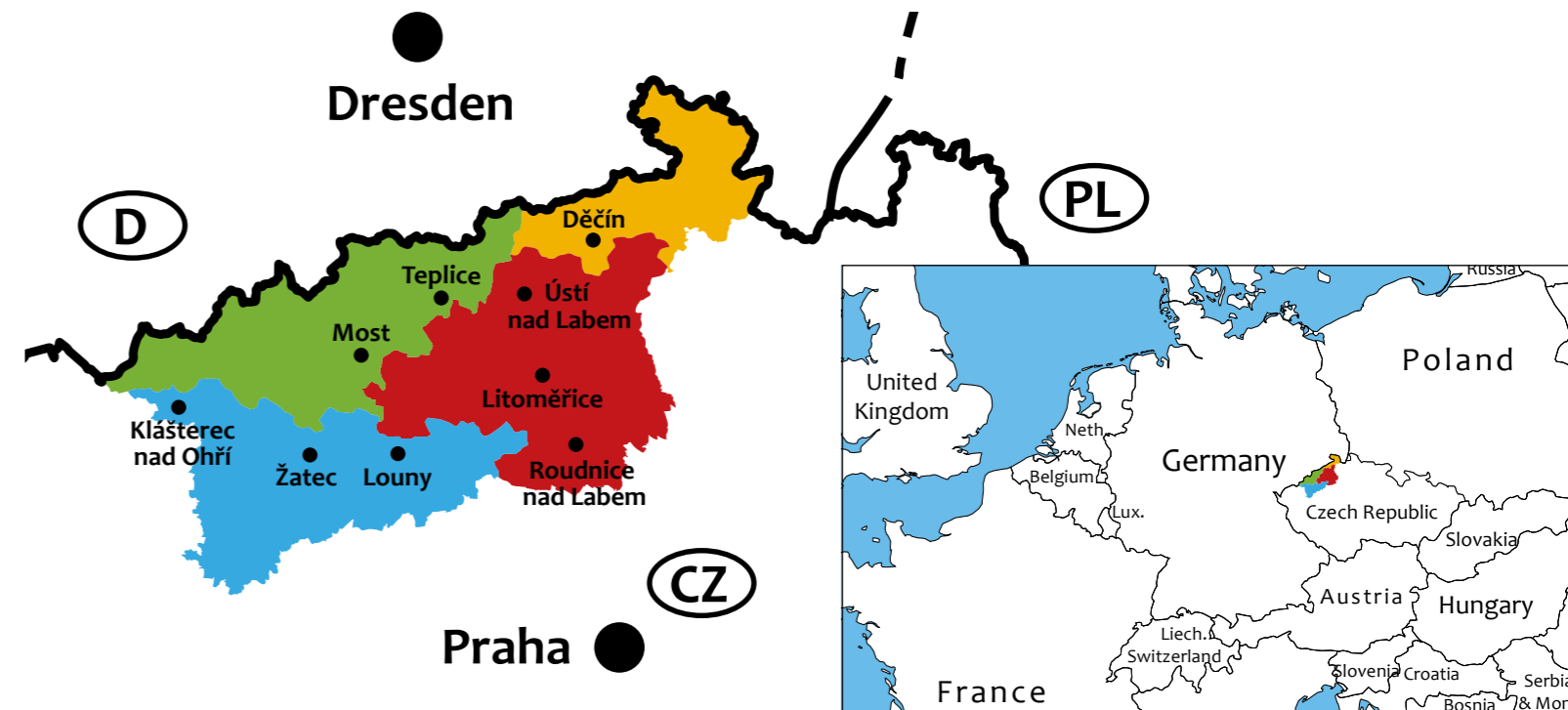

Vážení a milí čtenáři!

Dostává se vám do rukou už čtvrté číslo magazínu Brána. Za ty čtyři roky, co ho pro vás připravujeme, se zájem o turistiku v Ústeckém kraji mnohonásobně zvýšil. Jsme opravdu rádi, že Bránu do Čech, jak jsme si kraji všichni zvykli říkat, objevujete s takovou chutí. Vlastně nám tím dáváte rok co rok další úkoly a my se do nich s chutí pouštíme. Je totiž třeba připravovat pro vás neustále nové zážitky, budovat turistické trasy, cyklostezky i stezky naučné, snažit se, abyste se na většinu pozoruhodných míst kraje dostali i jinak než autem, a přitom komfortně a pohodlně, opravovat a zpřístupňovat památky... Odměňujete se nám tím, že vaše návštěvy jsou čím dál častější a delší. Přijměte tenhle časopis jako svého druhu galerii atraktivit Ústeckého kraje, ochutnávejte, inspirujte se a potom přijďte. Třeba na báječné a osobité víno do Velkých Žernosek nebo některého z dalších vinařství Litoměřické vinařské oblasti, s lyžemi nebo bicyklem objevujte drsně krásné svahy a náhorní pláně Krušných hor, putujte Českým středohořím – úrodnou Zahradou Čech s jedinečným profilem krajiny, zůstaňte v úžasu stát před jednou z nejkrásnějších skalních bran světa – Pravčickou branou... Zveme vás, i k seznámení s živou kulturou kraje, s kulturními stopami, které zavál čas i s obnovenými tradicemi – třeba do Mikulášovic na ojedinělou jízdu Velikonočních jezdců. Můžete se vypravit i za výrobci dřevěných hraček, vitráží, mýdel, přírodní kosmetiky, do bio farem, Brána vám poradí, kam na výlet s dětmi, hrdě vám představí projekt veslařské a kanoistické chlouby – Labe Arény v Račicích, doporučí výjimečné restaurace... Pokud po přečtení následujících stránek nebudete vědět, kam se vydat dřív, splní Brána svůj účel. Já osobně se upřímně těším, že se s vámi potkám někde na cimbuří hradu, na cyklostezce, sjezdovce nebo třeba v hledišti divadla.

Jan Szántó
radní Ústeckého kraje

pro regionální rozvoj, zahraniční vztahy a cestovní ruch

Autorovo pozvání

Všimli jste si někdy, že i když se člověk někde narodí a prožije tam celý život, přijde v jeho životě chvíle, kdy zjistí, že svůj kraj vlastně nezná, že v jeho osobní mapě je spousta bílých míst? Mně se to opakovaně stává vždycky, když píšu Bránu. Mám zase oči dychtivého dítěte a žasnou, stávám se tulákem po hvězdách a snažím se to všechno zachytit do slov, která vám alespoň trochu dají představu o kráse, jež se v tomhle regionu ukrývá. Letos jsem objevil Štětsko, mámiivou krajinu na samém okraji Českého středohoří, úchvatnou Kadaň, labské přívozy, rozhledny, z nichž jsem se nikdy předtím nedíval, nádhernou botanickou zahradu, neuvěřitelné muzeum hodin vybudované celožitovním nadšencem, přičichl jsem k milíři, setkal se s báječnými lidmi. Bylo toho, věřte, požehnaně. Pro mnohé z vás je ale v Bráně do Čech nové úplně všechno. A tak se snažím i věci stokrát viděné spatřit znovu, jako by to bylo poprvé. Třeba Pravčickou bránu. Vlastně vám závidím – musí to být opojný pocit, vidět ji poprvé v životě. Přijměte tedy mé pozvání zabalené do slov a věť a putujte křížem krázem krajem, který vás nemůže zklamat. A mohu-li vás o něco poprosit – nenechte si to pro sebe. Vyprávějte o svých dojmech svým přátelům, sdílejte je na sociálních sítích, staňte se ambasadori krásy a strhujících zážitků. Ty čtyři drahokamy – České Švýcarsko, České středohoří, Krušné hory a Dolní Poohří – si zaslouží.

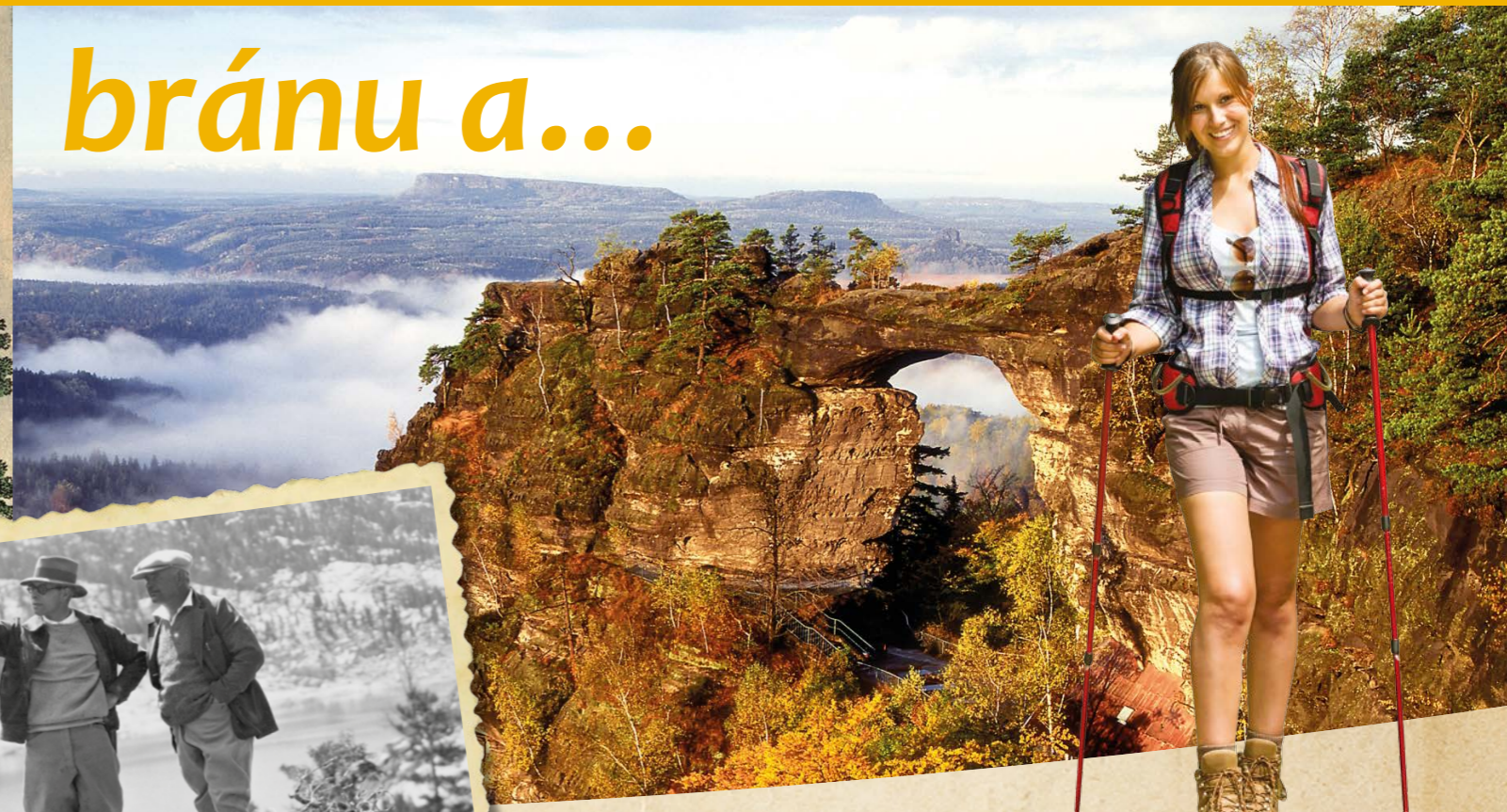
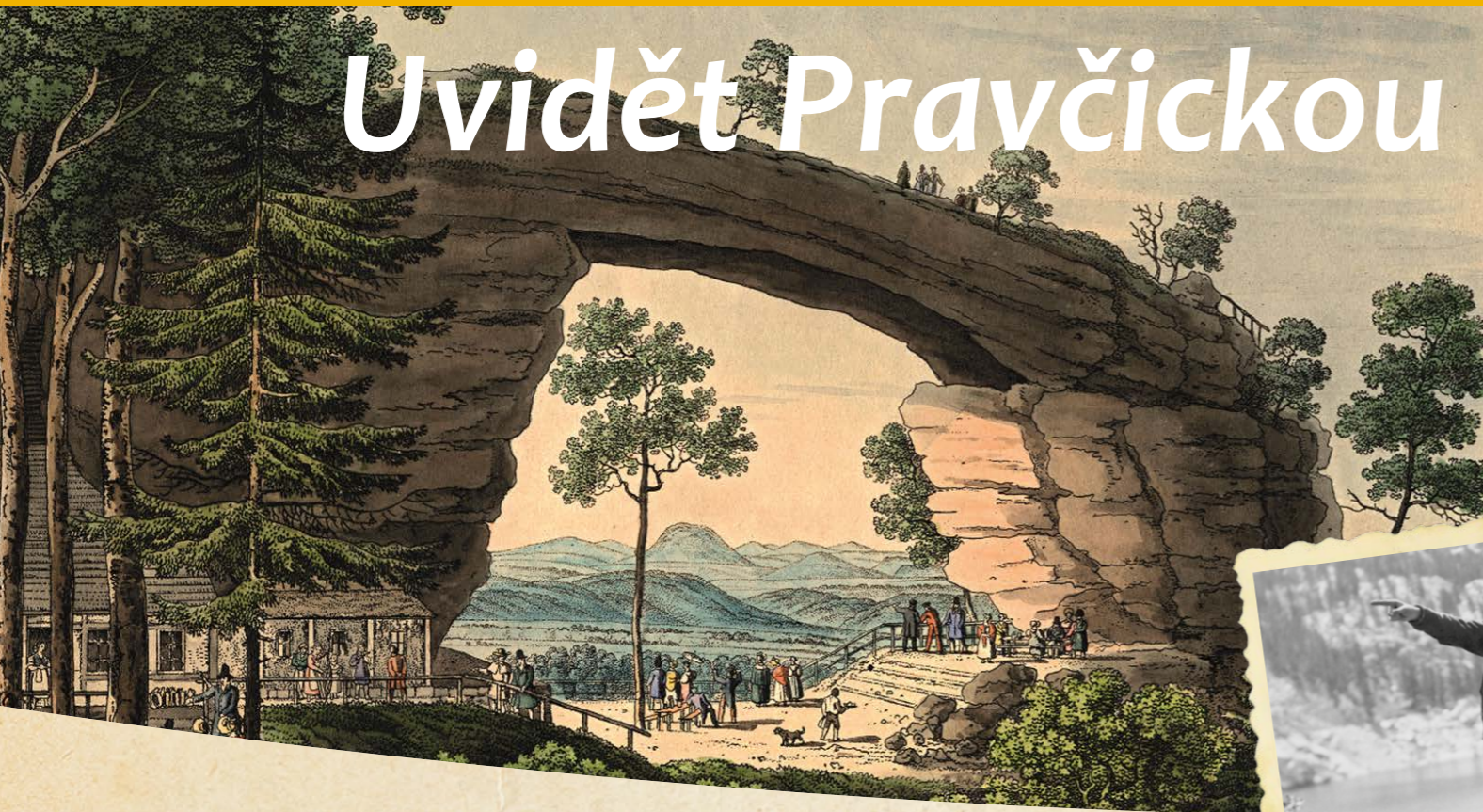
Rostislav Křivánek

Vydal Krajský úřad Ústeckého kraje
Velká Hradební 3118/48, 400 02 Ústí nad Labem
Telefon: +420 475 657 111
Fax: +420 475 200 245
E-mail: urad@kr-ustecky.cz

www.kr-ustecky.cz
www.branadocech.cz

Kreativní a grafické zpracování: NOESIS s.r.o.
DTP zpracování, produkce a tisk: NOESIS s.r.o.
Autor textů: Rostislav Křivánek
Fotografie: archiv Ústeckého kraje, archiv Českého Švýcarska, o. p. s., archiv DA Krušné hory, o. p. s., archiv DA Dolní Poohří, o. p. s., archiv DA České středohoří, o. p. s., ČOV, Tomáš John, Petr Mikšíček, Dan Fiker, Václav Sojka a další
© NOESIS s.r.o. www.noesis.cz

Uvidět Pravčickou bránu a...

Uvidět poprvé Pravčickou bránu je nádherné.

Já ji viděl už nejméně stokrát a psal jsem o ní nesčetněkrát. Když teď stojím před úkolem napsat o ní znovu, přepadá mě bohapustá závist vůči těm, kteří mají tu výsadu, že ji uvidí poprvé v životě. Tomu se prostě nic nevyrovná. A tak jsem se rozhodl, že hodím za hlavu všechny dosavadní zkušenosti a vydám se k Bráně bran ne rafinovanými a méně známými cestami třeba z Janova nebo Růžové, ale pěkně klasicky, z Hřenska. A vsugeruju si pocit, že je to poprvé. Co myslíte, půjde to?

SETKÁNÍ S ANDERSEM

Inu, šlo to. Stala se ale podivuhodná věc, kterou si neumím vysvětlit. Jen co jsem vyrazil, potkal jsem skupinku několika mužů v archaických kostýmech. Ten s velkou hlavou a bujnými kadeřemi mi byl nějak povědomý, ale odkud...? „Vskutku úchvatný skalní oblouk, který mocný duch přírody vytvořil ve skalách divokých, že ani slovy popsat to nelze...“ zaslechl jsem ho říkat německy chvíli předtím, než všichni obřadně smekli, lehce se uklonili a pokračovali směrem ke Hřensku. Ale to přece byl... Nesmysl. Nějaké divadlo. Hans Christian Andersen je sto čtyřicet let mrtvý! Ano, byl tu, dokonce hned šestkrát, napsal o svých cestách i knížku, ale... Od té chvíle mě už pak potkávaly jen věci neuvěřitelné a rozumu se vzpírající. Hned za rohem postával prodejce s vozíkem plným tretek a suvenýrů a vykřikoval, že u něho „ctěné panstvo zakoupiti může i zcela nový vynález, světlem malované obrázky Převýšovské brány!“ A opravdu, nabízel vedle kopií rytin i první fotografie. Když jsem pak vešel do lesa v Dlouhém dole, přistoupil ke mně postarší harmonikář, břeškně hrál jakýsi kuplet a nohou výmluvně přisunoval klobouk s několika mincemi. O kus dál citerista, pak flašinetář... Nebylo pochyb. To nebyla žádná akce klubu přátel historie – tohle byla cesta časem!

PUTOVÁNÍ PROTI PROUDU ČASU

„Vašnosti, líbější ráčit kousínek stranou!“ ozvalo se za mnou. Muž, na hlavě černou čapku s rudým lemem a kokardou, vedl skupinku turistů. Dámy měly, nelžu vám, krinolíny, pánové kráčeli ve fracích a s cylindry. Tedy, funěli u toho zcela nespolečensky. Vzápětí prošel další průvodce, veda koně, na jehož hřbetu se kymácela evidentně rozvrkočená dáma s mohutným kloboukem a zcela zbytečně roztaženým slunečníkem. Pak mě ještě skoro předběhli dva svalnatci s nosítky – a já najednou stál na mýtině a poprvé hleděl na „vznešenou bránu triumfální, kyklopskou klenbu na ohromné baště, bránu Převýšovskou aneb též Prebischtor“. Ano, jméno Pravčická bylo zavedeno až v roce 1924. Nenápadný muž sedící u cesty představil se mi jako Josef Vítězslav Šimák, přispěvatel Ottovy edice Čechy, a nechal mě nahlédnout do svých zápisků: „Od paty po vršek jednolitá zeď, vrstva kvádřová na vrstvě leží. Nahoře, u výši závratné, veliká deska s pilíře na pilíř lehce se překládá, pevná a nepohnutá, zavírající div střední Evropy. Hadími zatáčkami stezka vine se po strži vzhůru, křoví a zábradlí na kraji dávají bezpečí. Skála je holá

KNÍŽE EDMUND VYPRÁVÍ

Vypráví příběh Velké brány, kterou objevili saští a švýcarští malíři koncem 18. století, i to, jak se sem v prvních desetiletích nového století podnikaly občasné výpravy, jak turismus přišel do módy a bylo zapotřebí upravit cesty, lámat skály, dláždít pěšiny, udělovat povolení na provozování občerstvení, regulovat prodejce suvenýrů a potulné kumštýře... „Už léta Páně osmnáctistého třicátého šestého začaly sem proudit davy – za rok bezmála dvanáct set lidí a o rok později už na dva tisíce!“ Utrousil jsem, že v naší době navštíví Pravčickou bránu i více než 100 000 lidí za rok. Kníže lehce zvedl obočí, pokýval hlavou a řekl: „Tužil jsem zde značný potenciál turistický.“ Vyprávěl mi pak o tom, jak se po léta budovala Gabrielina stezka na Mezní Louku, kde nechal vystavět hotel s lázeňským provozem, o rozhledně na Růžovském vrchu, již z duše rád investoval, o tom, jak se po smrti své milované Elisalex doslova vrhl do budování turistických cest, jak zprovoznil nádherné soutěsky Kamenice, z nichž první si dovolil „po sobě sám pojmenovat“. A zatímco jsem se díval na knížecího synka Karlose, kterak zcela neuctivě zlézá otcův obelisk, zvedl se vítr a já byl náhle obklopen skupinkou lidí s holemi nordic walking, kteří svými mobily fotografovali jeden z divů světa a nemohli se vynadívát. Už jsem jim nezáviděl. Pochopil jsem, že Pravčická brána je tu od nepaměti, o mnoho déle, než začala uvádět v úžas turisty, a že kdykoli ji znovu uvidím, bude to jiné, nové, silné a neopakovatelné.

a lysá, jen pod klenbou čnějí borovice větrem nakloněné. Nahoru dojdeš bezpečnou pěšinou a schůdky. A tam? U velkolepé čáře vlní se před divákem hluboké doly a sta chlumů i vršků od Labe k severu.“ No ano, tehdy se přece dalo vystoupat až na bránu samotnou! Nahoru se nesmí teprve od roku 1980. A co Sokolí hnízdo, slavná restaurace...? Už stojí. Ale jen kousek vedle se ještě ke skále přimyká její předchůdce, kůrou pobitá kolna... Moje putování časem zjevně nemá žádnou chronologii. Šplhám nahoru, k vyhlídce na Malý Pravčický kužel, „udivující osamělý obelisk uprostřed rokle, opřený užším koncem“, jak si poznamenal pan Šimák. A tady, u Edmondova obelisku, dokonce potkávám toho, který se o zpřístupnění Pravčické brány zasloužil patrně nejvíce, knížete Edmunda Clary-Aldringena s rodinou a přáteli. Nepřišli tentokrát od Hřenska, ale tehdy nejoblíbenější cestou ze Saska, od Velkého Winterbergu, takzvanou Fremdenweg, tedy Cizineckou cestou. Chodívalo se z Bad Schandau přes skalní bránu Kuhstall a dál, až do Česka. Inu, to už dneska nejde, je tu první zóna národního parku, vlastně dvou, českého i toho saského. Kníže Edmund pokyvuje hlavou, je to osvětlený muž a moje novinky z budoucnosti ho nechávají stoicky chladným. Nedá se ale pobízet a ochotně povídá, jak to všechno vlastně bylo.

KUDY KAM

Skalní útvar Pravčická brána, národní přírodní památka, leží asi 3 km severovýchodně od obce Hřensko v okrese Děčín.

PERLIČKA

Před 120 lety platili turisté 1 zlatý (přepočítáno přes cenu vajec asi 120 dnešních Kč) za průvodce z Hřenska, 1,30 za nosítko a 2,50 za koně s průvodcem. Dnes vás vstup do oblasti brány bude stát 75 korun.

Za největšími poklady

Dolního Poohří

Na území České republiky jsou jich necelé tři stovky. Národní kulturní památky – nejvýznamnější a nejhodnotnější prvky kulturního bohatství národa českého. V Dolním Poohří jsou tři z nich. Kdo je neviděl, nemůže s čistým svědomím říci, že tu opravdu byl. Zvu vás na alespoň letmou prohlídku, takovou ochutnávku, kterou můžete kdykoli – už na vlastní oči a nohy – proměnit v opulentní hostinu.

FRANTIŠKÁNSKÝ KLÁŠTER V KADANI

Po řece Rýnu jede přízračný člun a na něm s větrem o závod žene se krajem černá smrt. Píše se 14. století, na medicínu nikdo nevěří, zato v milosrdenství Boží všichni. Chce to silného přímluvce..., ne, chce to celou skupinu přímluvců, neboť mor je až příliš nenasytit. A tak se lidé modlí ke Čtrnácti svatým pomocníkům, skupině svatých, aby orodovali za nemocí zbídačený lid. Kaple a kostely zasvěcené Čtrnácti svatým pomocníkům vznikají po celém kontinentu. V šedesátých letech století 15. už jedna taková kaple stojí i na ostrohu nad řekou Ohří, na úpatí zalesněného svahu Svaté hory, na okraji královského města Kadaně. Na jaře roku 1473 jsou do ní pozváni františkáni, kteří tu spolu s kadaňskými měšťany a rodem Hasištejnských z Lobkovic budují důstojný kostel v gotickém slohu. Klášter postupně košatí o další budovy, až je z něj úchvatný komplex s obezděnou zahradou. Pohled od řeky Ohře, od přehradní hráze vodní nádrže Kadaň, je dodnes jedním z nejkrásnějších u nás, neboť klášter chráněný mohutným vrchem je nesmírně malebný. Nemusí ovšem zůstat jen u tohoto utěšeného pohledu. V areálu kláštera totiž sídlí Městské muzeum v Kadani, které tu vybuodovalo hned tři prohlídkové okruhy, jeden atraktivnější než druhý. Tak třeba ten nazvaný Život v klášteře. Vstoupíte do neokázalého a skromného světa františkánských mnichů, užasnete nad

krásou dokonale restaurovaných sklípkových kleneb, ohromí vás malířská díla žáků Lucase Cranacha, projdete i gotickým chrámem s nádherným barokním mobiliářem. V okruhu Pohledy do minulosti Kadaně vás čeká popravčí meč, nejstarší městská pečeť, uvidíte lékárnou sester alžbětinek, nahlédnete do tajů fungování středověkého města i do typického měšťanského domu. I třetí okruh – Mineralogie, geologie, archeologie – je v mnohém strhující, především krušnohorské polodrahokamy vás dozajista nadchnou a bavit vás bude i zdejší expozice středověké sklářské huti.

CHRÁM SVATÉHO MIKULÁŠE V LOUNECH

Psal se březen roku 1517. Toho dne, říkalo se, snad i sama Ohře hořela. Pekelná záře byla vidět na desítky mil daleko a jistě ji viděli i kadaňští františkáni. Hořely Louny a hořely strašlivě. Půl města tehdy padlo za obět červenímu kohoutu, a co nejhůře – shořela i pýcha města, chrám. Cesta k vybudování nového byla klopotná, nedařilo se sehnat spolehlivého kameníka, až radní přišli s myšlenkou obrátit se na mistra nad mistry, královského architekta pana Benedikta Rejta. Ten sice tou dobou stavěl v Kutné Hoře nevidaný chrám k počtě Boha a svatě Barbory a chystal se na stavbu blatenského zámku, nakonec ale svolil a roku 1520 se

i pustil do práce. Mistru Rejtovi se stal lounský chrám svatého Mikuláše osudným, neboť ho tu roku 1534 zastihla smrt a byl tu tedy i pohřben. Jeho víze byla ale dokončena a my dnes můžeme bez dechu stát a hledět na smělé a nikde jinde nevidané ostré kužely chrámové střechy, které jako by byly prvními vrcholy začínajícího Českého středohoří. Ten chrám je klenot,

jakých je málo. Nádherná vzrovná pozdně gotická síťová klenba visí nad lodí jako Petrova síť nad celým lidstvem, fascinující je opuková kazatelna. Gotika si tu harmonicky podává ruce s barokem, pískovec se dřevem a vysoká okna vpouštějí světlo, které teprve dotváří tu jedinečně krásnou architekturu lidské duše. Není věru mnoho krásnějších chrámů v celé zemi české.

ZÁMEK KRÁSNÝ DVŮR

V době, kdy v Lounech zvonila kladiva stavební hutě u chrámu svatého Mikuláše, rozhodl se nějakých pět poštovních mil jihozápadně odtud (dnes bychom řekli necelých čtyřicet kilometrů) jistý pan Václav Pětipeský z Chýš vybudovat v Krásném Dvoře tvrz. Svůj záměr ovšem dokončit nemohl, neboť mu byla v roce 1547 utáta hlava co příslušníku stavovského odboje. Nový majitel stavbu dokončil už jako renesanční vilu. Ta šla více méně z ruky do ruky, až se z ní nakonec stala sýpka a skladiště. Pak se ale našel vizionář, který při pohledu na utěšené místo řekl – tady vybuduji zámek a nádhernou zahradu. Jmenoval se František Josef Černín a Krásný Dvůr jeho rodu patřil už dobrých sedmdesát let. A protože na počátku bylo okouzlení krajinou, stala se i stavba její součástí, zámek krajinu korunoval a harmonicky na ni navazoval. Na kromobýčejné rozšíření zahrady pak došlo za jiného Černína, Jana Rudolfa. Ten nechal koncem 18. století, jako vůbec první v zemích českých, vybudovat to, nad čím žasl při svých cestách západní Evropou, totiž stohektarový anglický park plný pozoruhodných a rafinovaně rozmístěných staveb. Vrcholně barokní zámek sloužil především jako výletní a lovecké útočiště. Dnes je tu možno vidět expozici dobových interiérů a historických sbí-

rek v osmnácti místnostech. A je to podívaná, při které přechází zrak. On už jenom příchod sem přes takzvaný čestný dvůr, sevřený ze tří stran křídly zámku, je velkolepý a umocňuje zážitek z toho, že se zvolna blížíte ke stavbě, která jako by vám po celou tu dobu říkala – já nejsem jen dům, jsem sídlo, jsem domov, jsem útočiště, mám svou hrdost a svou čest. A necháte-li si poradit – nespěchejte. Zámek a park jsou totiž pozoruhodným celkem, a kdo neviděl jedno, jako by neviděl ani druhé.

KUDY KAM

Královská města Kadaň a Louny najdete na březích řeky Ohře, zámek Krásný Dvůr pak ve stejnojmenné obci 18 km na jihozápad od Zátce.

PERLIČKA

V krásnodvorské zámecké zahradě letos probíhá záslužná rekonstrukce novogotického templu, který je první novogotickou stavbou u nás a zároveň první romantickou vyhlídkovou věží v Česku.

Charonovo království na Labi

POD DOHLEDEM MOUDRÉHO ŘÍPU

Labské přívozy jsou nejen romantickými místy, na kterých se člověk může na chvíli zklidnit a užasle sledovat, jak je mohutný proud řeky krájen kýlem lodě, která přitom vypadá proti mocné síle živlu tak nepatrně... Jsou to i místa zcela praktická, neboť díky nim má poutník náhle na dosah krásy krajiny i historii lidských životů v ní na obou březích Veliké řeky. Představte si to třeba takhle: jedete po Labské stezce z Roudnice přes Černěves a Lounky a dojedete do Nučnic, a podívejme – je tu přívoz spojující Nučnice a Nučničky, jména jak z dětské básničky. Nalodíte se i s kolem, cestou se vám otevře nádherný pohled na bájný Říp, a na druhém břehu máte najednou na dosah nejen

pevnostní město Terezín s Malou pevností a všemi muzejními expozicemi, ale také pozoruhodnou Galerií kraslic v Libotenicích. A když už to všechno prohlédnete skrz naskrz, zase se přívozem vrátíte na cyklostezku. A to vás čeká ještě osm dalších přívozů! Jen prosím nebuďte zklamáni tím, že vás nebude převážet okřídlený démon s dvojitou sekýrou, ale docela obyčejní, usměvaví chlapci. Však taky Labe není Styx a vy necestujete do podsvětí, ale nechávejte se okouzlit krásou Českého středohoří.

Převoznictví je povolání prastaré. Ne nadarmo je vůbec nejstarší památkou v Paříži právě slavný Sloup převozníků pocházející z 1. století po Kristu. Bylo by tedy divné, kdyby i největší českou řeku nepřetínaly trasy přívozů. Bývalo jich jeden čas i pětatřicet. Dnes už je jich jen deset, z toho celých devět na území Brány do Čech, jak se už nějaký čas právem říká Ústeckému kraji. Vypravme se tedy kolem řeky, nejlépe na kole po Labské stezce, a zkusme, co za svůj peníz připravený pro Charona, zažijeme.

KUDY KAM

Labská stezka je dlouhá 1270 km a vede z Prahy až k Severnímu moři. Do Brány do Čech vstupuje u města Štětí a opouští ji ve Hřensku.

PERLIČKA

Až pojedete přívozem v Dolním Žlebu, buďte obezřetní, neboť sto sáhů pod hladinou Labe se tu prý ukrývá skleněný zámek víl. Kdo tady spadne do vody, bude v něm uvězněn tak dlouho, dokud ho vodní panny ze své vůle nepropustí.

K JEZERU OBKLOPENÉMU VINICEMI

Až vás Labská stezka dovede ke krásnému Píšťanskému jezeru u Velkých Žernosek, budete si svou cestu moci zpestřit koupáním v bývalém pískovém lomu. Čistá voda a písčná pláž, tři romantické ostrůvky, areál Marina Labe, kde si můžete půjčit lodičku, motorový člun nebo třeba plachetnici. A také přívoz. Na palubě lodi Tramín, pod dohledem máchovského vrchu Radobýlu, dopravíte se do města Lovosice. Odtud pak můžete vyrazit třeba do Muzea českých granátů v Třebenicích, na Košťálov, Hazmburk anebo třeba do Libochovic či Budyně nad Ohří. Nedaleko odtud jsou přívozem propojeny Velké Žernoseky s Malými Žernoseky. Nic si nedělejte z toho, že ty Malé jsou větší než ty Velké – tak jako tak jde o jednu z nejvyhlášenějších vinařských oblastí v Čechách, neboť doba, kdy se tu obyvatelé zabývali hlavně tesáním žernovů, je dávno ta tam. Cestou přes řeku si budete moci užít faktu, že se na palubě lodi Ludmila plavíte úchvatnou Portou Bohemikou. Na obou stranách Labe naleznete vinařství s vinobraními, ochutnávkami, se svahy, které se ježatí vinicemi, otevře se vám celé Opatenské údolí s Černodolským mlýnem i tajemným Lovošem a magickým vrchem Boreč.

ODTUD AŽ NA KONEC ČESKA

Další přívoz čeká na pasažéry v Církvicích. Tady vás motorový katamarán převezde do Dolních Zálezel a vy se budete moci vyšplhat za neskutečně krásnými vyhlídkami k malebnému dubickému kostelíku svatě Barbory nebo na Doerellovu vyhlídku, či až na rozhlednu Radejčín, která nabízí celé České středohoří jako na dlani rozmarného obra. Až dojedete do Svádova a prohlédnete si goticko-renesanční kostelík sv. Jakuba Většího, budete moci využít zbrusu nový přívoz. Kanadský motorový katamarán vás převezde do protějších Neštěmic, odkud je to jen kousek k zámku v Krásném Březně nebo do ústecké zoologické zahrady. Ve Velkém Březně, nadšení prohlídkou zdejšího velmi pozoruhodného zámku, se zase vydáte kolem slavného pivovaru ke korytu Labe, kde už bude čekat převozník, aby s vámi přeplul

do Neštědic. I kdybyste tu měli vystoupat jen na Kozí vrch za úžasnou vyhlídkou na řeku, uděláte dobře, vy ale můžete vyjet až ke zřícenině Blansko, která korunuje málo známé a nečekaně půvabné okolí Ústí nad Labem rozhledy, jež bez nadsázky berou dech. Po průjezdu Děčínem, kde se cyklostezka dobrodiním mostu přesune na levý břeh řeky, vjede cyklista do Labského kaňonu, který je tak nádherný, že se vzpírá popisu jakkoli květnatému. I tady, na dohled od Českého Švýcarska, čekají ještě dva přívozy. Ten v Dolním Žlebu byl ještě docela nedávno jedinou spojnici Dolnožlebských se světem (nepočítáme-li železnici), neboť sem nevedla žádná silnice. Dnes už sice vede, ale protože se spojuje s Labskou stezkou, přívoz, který přepravuje i automobily, je i nadále v neustálé permanenci. Poslední přívoz už je přeshraniční. Ze saské Schöny se můžete přeplavit do Hřenska – a tam už si jistě budete vědět rady, neboť soutěsky Kamenice i Pravčická brána jsou na dohled. Vratme se ale do Českého středohoří, neboť dobří počtáři už jistě zjistili, že jeden přívoz schází.

Z PŘÍVOZU NA LOĎ

Tím chybějícím je totiž přeprava mezi ústeckými čtvrtěmi Vaňovem a Brnou. Tady jako přívoz funguje loď Marie, které ovšem nestačí brázdit řeku z břehu na břeh, a tak nabízí i delší plavby. Můžete se s ní toulat mezi Církvicemi, Velkými Žernoseky, Dolními Zálezly a Píšťany, a projet tak Portu Bohemiku křížem krážem. Ale pozor – nejde o žádné výletní plavby! Marie je zkrátka dopravní loď a nabízí alternativu za dopravu pozemní, což neznamená, že byste si na ní nemohli koupit třeba něco na zub. Koneckonců výlet nebo jinou akci si na ní můžete dohodnout také. A když už jsme u lodní plavby po Labi, řeku brázdí i loď Labské plavební, s nimiž se můžete vydat třeba z Ústí do Litoměřic anebo z Děčína do Hřenska a dál, třeba až do Drážďan nebo Mišně.

Město po okraj naplněné sportem

V červnu roku 2014 se v Mostě objevili dva nenápadní muži a začali procházet mostecká sportoviště. Přísně neutrální výrazy návštěvu od návštěvy tály a oba pánové se víc a víc usmívali. To, co viděli, je vážně překvapilo – a to stihli projít jen část ze sportovních a rekreačních zařízení, kterých v Mostě za poslední léta vzniklo opravdu bezpočet. No, a protože tajemní muži byli hodnotící komisaři společnosti ACES Europe, může se dnes Most pyšnit čestným titulem Evropské město sportu 2015. A co je tu tedy tak zvláštního?

SPORTOVIŠŤ, JAKO KDYŽ NASEJE

Most je podivuhodným místem, kde můžete sport prožít vlastně ze všech pozic – od zcela pasivní přes aktivní po vysloveně adrenalinovou. Jako diváci si nemůžete nechat ujít zápasy Černých andělů jednoho z nejlepších českých ženských házenkářských družstev hrajícího pravidelně evropské poháry – DHK Baník Most. No a nezajít na mostecký autodrom třeba na Czech Truck Prix, kdy se po čtyřkilometrovém závodním oválu prohánějí nadupané trucky z celé Evropy, to by byla vážně bláhosť. Tím to ale nekončí – třeba jen letos tu bude evropský šampionát v softbalu juniorů, dostihy, cyklistické i in-line závody (dokonce s možností zapojení amatérů), golfové turnaje... Nač si vzpomenete. A máte-li chuť se do toho obout na vlastní svaly a dech, zajděte třeba do rekreačně-sportovního areálu Benedikt s koupalištěm a s hřišti pro nespočet míčových sportů. Skvělé koupání i vodní sporty nabízejí i jezera Matylda a Most, k tomu golfové hřiště, fotbalgolfové hřiště, hipodrom, velkorysý aquadrom, skvělá in-line dráha..., ne, na to je tenhle článek příliš krátký. Schválně se na webových stránkách města podívejte na mapu sportovišť a uvidíte, že vám spadne brada.

KAM VZÍT RODINU? NA AUTODROM, POCHOPITELNĚ

Jedním z nejslavnějších a nejnavštěvovanějších sportovních areálů v Mostě je samozřejmě slavný autodrom. Jasně, řeknete si nejspíš – chlapi koukají na auta nebo motorky, ženy se ušlechtilě nudí a děti usínají. No, to byste se tedy ale velmi zásadně spletli! Není mnoho lepších tipů pro rodinu, jak strávit zábavu nadupaný den, na který se nezapomíná. Tak sledujte. Nejsnazší asi bude uspokojit pány chlapy a pány kluky. Ti buď sledují závody z tribuny nebo z diváckých svahů, anebo se vydají do paddocku, kde si mohou prohlédnout závodní stroje i jejich zázemí. A co dámy a dívky? Začneme třeba prostorným dětským dopravním hřištěm, kde vašemu robátku klidně i půjčí kolo, koloběžku, odstrkovadlo nebo inlajny, a pokračujeme speciálními programy na zdejším jedinečném Polygonu, kupříkladu kurzem bezpečné jízdy For Ladies,

který je kombinací intenzivní výuky jízdy na cvičných plochách Polygonu a péče profesionální vizážistky a kadeřnice. Ale dost genderového dělení, neboť nikde není psáno, že muži nutně musejí být z Marsu a ženy z Venuše. Úžasné cvičné plochy rozsáhlého Polygonu umožňují nechat se tu školenými instruktory s často významnou závodnickou praxí vycvičit v dynamickém způsobu jízdy. Překonáváte vodní překážky, čelíte smykům a aquaplaningu, učíte se vyhýbací manévry, průjezdy zatáčkami, odhad brzdě dráhy..., zkrátka snažíte se na handlingovém okruhu řídit tak, aby vás mohl instruktor uznale poklepat po zádech. Můžete si tu zkusit i driftování. To zadní kola vašeho vozu opatří vychytanými nálevky a vy už pak s instruktorem po boku objevujete kouzlo nepoznaného – drift aneb řízení smykem. To, co vám tu umožní zažít špičkové technologie, jimiž je Polygon vybaven, hned tak někde nezažijete. V Česku tedy určitě ne.

ŘEV MOTORŮ V NÁDHERNÉ KULISE

A teď čtěte pozorně: nadto je tu cvičná plocha pro nácvik parkování v nejrůznějších podmínkách, nádherné zvlněné terény pro jízdu na čtyřkolkách, moderní venkovní motokárová dráha s možností proletět ji na motokárách Birel N35 s motory Subaru 200 cm³, a dále opravdu perfektní off-roadová dráha s kopci a terénními vlnami, které se prostě nedají označit jinak než jako extrémní. Je vám to málo? Dobrá – dopřejte si spolujízdu v drift speciálu BMW M3 se zkušeným instruktorem. Motor řve, pneumatiky kvílí, kouř se valí a vy se řítíte vstříc nejistým povrchům a ostrým zatáčkám a adrenalin ve vás pumpuje jako píst. Uf... bylo toho dost? Co takhle zajít do jedné ze dvou restaurací anebo se chvíli jen tak procházet. Procházet po autodromu? – Ťukáte si teď možná na čelo. No jo, jenomže když on je odtud vidět celý rozsáhlý hřeben Krušných hor i oblý Hněvín s romantickou siluetou hradu na temeni kopce, pod vámi se leskne hladina jezera Matylda a ve chvílích ticha tu kouzelně zpívají ptáci. No a to jsme ještě vůbec nemluvíli o speciálních

akcích a plejádě závodů a šampionátů, které se tu konají – od velmi populárních Autoshow přes Drift festivaly, Carbonia Cup, O zlatý motokárový volant, Formula Student, 6hod Le Most, The Most MotoCamp, Alpe Adria až po zmíněný hit Czech Truck Prix (letos bude o posledním srpnovém víkendu)... A poslední perlička – pojišťovny vás bombardují nabídkami pojištění na život, protože – znáte

to, na těch silnicích dneska... Mám pro vás lepší tip – absolvujte na mosteckém autodromu v rámci některé Autoshow kurz bezpečné jízdy. Vyzkoušíte si simulátor převrácení, alkoholové i canabisové brýle. Ručím vám za to, že se pak začnete na silnici chovat trochu jinak – a to se vážně vyplatí! No, myslím, že už vás nemusím dál přesvědčovat. Přijet do Mostu za sportem a zábavou je prostě báječný nápad. Tak to zkuste – a pak třeba napište do Brány, co vás tu bavilo nejvíc.

KUDY KAM

Mostecký autodrom najdete, pojedete-li z Mostu na západ po silnici E442. Z kruhového objezdu za odbočkou na Litvínov vás už povede zřetelné značení Autodrom nebo Polygon.

PERLIČKA

O jednom „dromu“ zatím nebyla řeč. Most totiž má i aerodrom. Skvělým tipem je objednat si tu vyhlídkový let a podívat se na Most se všemi jeho sportovišti i ostatními pozoruhodnostmi z výšky.

Pomníky víry a telurické síly v českém Nizozemsku

MOC A SÍLA KOPCŮ

Taková síla vyvěrá na Šluknovsku na mnoha místech, a projdete-li je, zjistíte překvapeně, že na většině z nich najdete nějakou sakrální stavbu – od jednoduchých křížů po mohutné chrámy a křížové cesty. Těch je tu hned čtrnáct. Jistě, Šluknovsko jako součást českého „Nizozemská“, to býval katolický klín vražený do protestantské masy Saska a Horní Lužice, a je tedy logické, že tu vznikaly sakrální stavby ve větší míře než jinde, ale ono to nebude jen tím. Je úplně lhostejné, zda přisuzujete mocné působení místa Bohu, magnetismu Země nebo síle vesmíru. Podstatné je, že ho cítíte, a nemusíte být ani nadání žádnou zvláštní senzitivitou. Zkuste si to. Stojí za to objet všechny zdejší křížové cesty, především ty situované na vršcích. Až budete stát na Anna-bergu, který se zdvíhá nad Lobendovou a Lipovou, zamrazí vás u vědomí, že tenhle kopec si podle legendy

vybrala socha svaté Anny, kterou lidé umístili na nedaleký vrch svatého Jáchyma. Socha noc co noc sveřepě putovala na zatím bezejmenný vrch, až lidé pochopili, že tam mají vystavět kapli a později i křížovou cestu. To místo je fascinující, mocné, intenzivní. Nejinak je tomu na Křížovém vrchu nad Šluknovem, stejnou intenzitu má i palouk s křížovou cestou na vrcholu Strážného vrchu v Rumburku anebo křížová cesta ve svahu Strážného vrchu u Velkého Šenova. Všimněte si

– Křížové nebo Strážné vrchy. Proč asi? Proč zrovna tady býval vztyčen kříž, proč odtud lidé strážili svá sídla, odtud, a ne z jiných, často velmi blízkých kopců? To ta tajemná síla, která se tu soustřeďuje, ta sem hnala už pohanské předky, aby tu vztyčovali menhiry a budovali obětiště.

ENERGIE, KTERÁ PROUDÍ DODNES

Nejsilnější je tahle síla právě na Křížovém vrchu nad Jiřetínem pod Jedlovou, kde jsme celou pout' začínali. První kříž (ačkoli kdo ví) tu podle legendy vztyčil nedlouho po tragické bělohorské bitvě jeden ze sedmi bratří Donátů. Ti museli řešit svízelné dilema – zapřít protestantskou víru svých předků, nebo odejít a nechat napospas cizím majetkům těch předků? Nakonec s těžkým srdcem odešli do blízké Horní Lužice. První noc v zemi jejich víry se jim všem zdál

Byl horký červenec, dusno k zalknutí. Jiřetín pod Jedlovou malátně vězel kdesi pode mnou. Stoupal jsem unaveně po svahu Křížové hory kolem nádherných rokokových zastavení křížové cesty, za zády Getsemanskou zahradu, před sebou ve výši kamennou kapli svatého Kříže. Od Lužických hor hnala se mračna. Vítr škádlil listy stromů, aby vzápětí zavyl, zvedl prach a hnala ho v kuželových vírech sluncem spálenou travou. Zažít bouřku na hoře, která je známa svým magnetismem, to je zážitek pro otrlé. Hluboko pode mnou, ve štole sv. Jana Evangelisty, skalní stěny vibrují, ozývá se praskání jako v mikrovlnné troubě. Žíly ve skále jsou skvěle vodiče, takže proud projíždí horou jakoby zevnitř ven. Blesky se tetelí kdesi nad Jedlovou a míří sem, neboť Křížová hora je jejich odvěký cíl. Schovaný v kapli zírám na to dopuštění. A pak je najednou ticho, vzduch plný ozónu a zvláštního přísvitu. Mé kroky směřují k jedinému místu, zhruba na půl cesty mezi kaplí a čtrnáctým zastavením – Božím hrobem. Tady. Stojím a mým tělem projíždí intenzivní energie, telurická síla prýstící z hory. Podle všech měření je právě tady největší výron pozitivní energie v celé oblasti. Energie země se tu stýká s energií vesmíru a já žhnu jako oblouková lampa.

stejný sen. Spasitel jim kynul z kříže a měl je k návratu. Rozhodli se, že jeden z nich se vrátí, a metalí los. Ten padl na nejmladšího z nich, churavého a na nohy nemohoucího bratra. Doplahočil se tedy zpět do Jiřetína, a když se z útrap cesty zotavil, vybelhal se na Kahle Heide – Holou pláň nad městečkem, aby poděkoval Bohu, a nechal tu vztyčit kříž. Když se pak pod ním modlil, uslyšel z kříže hlas: „Zahod' berle a jdi domů. Jsi zdrav.“ Od té doby tedy kopec sluje Křížový vrch, svědek několika záračných uzdravení – proto kaple, proto křížová cesta, jedna z nejkrásnějších v Česku. Až tu budete stát, pochopíte to. Ta síla je tu stále přítomná a nezáleží na tom, jaké jí dáte jméno.

KUDY KAM

V kterémkoli informačním centru v Českém Švýcarsku a na Šluknovsku požádejte o brožuru Křížové cesty Šluknovska, kde najdete všechny potřebné informace geografické i historické.

PERLIČKA

Když Magdaleně Kade ukázali sošku vytvořenou podle jejího popisu, řekla: „Ano, to je Panna Marie, jen byla o něco hezčí.“

OZVĚNY ŽIVOTŮ NAŠICH PŘEDKŮ

Také mohutná novorománská bazilika minor ve Filipově u Jiříkova, na samé hranici, vděčí za svou existenci i slávu zázraku, který je zdokumentován o mnoho fortelněji, neboť jeho aktérka, na smrt nemocná a po zjevení Panny Marie zcela uzdravená Magdalena Kade, tu prokazatelně žila a lidé si ji dodnes pamatují. Obrovský kostel je tu dnes jakoby nepatřičný – jako by vyrostl nad dimenzi obce. Ale i tohle místo má svou sílu, ostatně titul bazilika minor dostávají jen kostely pod přímou patronací papeže (pokud tedy nestojí na území Říma – to jsou baziliky major). A zase – ať v předmětný zázrak věříte, nebo ne, bude vás tu obcházet jisté mrazení, třeba i při pohledu na sošku Matky Boží vytvořenou tak, jak dnes vznikají policejní portréty, tedy podle náповědi očitě svědkyně zjevení, samotné Magdaleny Kade. Šluknovsko je prostě magická, energetickými proudy křížovaná, zvláště zadumaná a drsně mlčenlivá enkláva neokázalé, houževnaté krásy. Až

tudy budete bloumat a náhle před vámi jakoby ze země vyroste gigantický, rzí nahodaný kříž, to se vás dotkne duch kraje a vy uslyšíte tichý vzdech všech těch, kteří nás na tomto světě předešli. To se pak zastavte a chvíli mlčky naslouchejte krajině. Možná tu zaslechnete i ozvěnu své vlastní duše.

Příběhy bílého i tekutého zlata

Na porcelánu je krásné, že většina věcí z něj vyrobených provází člověka v jeho každodennosti, a že se tedy stává i součástí lidských příběhů. Kdo z vás nemá nějaký ten porcelán po babičce, na který se servíruje jen ve zvláštních, o Vánocích a slavnostních rodinných sešlostech? A krásný příběh stojí i za tmavě růžovým porcelánovým koflíkem s podšálkem, na nichž se matně vyjímá nápis „Vivat Böhmen“. Až se na něj budete v úžasné porcelánové expozici na zámku v Klášterci nad Ohří dívat, budete už jeho příběh znát.

AŽ ŽIJÍ ČECHY KŘEHKÉ A RŮŽOVÉ

Hrabě František Josef Thun, majorátní pán klášterecský, měl oblíbeného ředitele panství a vrchního lesníka, jistého Jana Mikoláše Webera. Když mu bylo šedesát, udělil mu hrabě důchod a i nadále mu věnoval svou přízeň. Znáte to – čínorodý člověk v důchodu... Co bych tak jenom..., říkal si Jan Mikoláš, když tu mu náhoda přihrála skvělé téma – v Černýši, nad záhybem řeky Ohře nedaleko Klášterce, bylo objeveno ložisko kaolínu. To by se ale přece dal vyrobit porcelán, jásal Jan Mikoláš a vyprosil si na hraběti svolení k pokusnému výpalu. Po pravdě řečeno, zpočátku byly výsledky tristní. První ani druhý pokus nepřinesly nic, co by stálo za řeč. Až teprve v roce 1794, ve třetí peci, se výpal zdařil. Tedy..., porcelán nebyl nic moc, byl

takový nažloutlý, jakoby špinavý, ale porcelán to byl! No a právě při těchto prvních úspěšných výpalech byl z pece vytažen i náš růžový koflík s podšálkem. Nápis „Vivat Böhmen“ byl nejspíše projevem vděku Alasana Webera českému hraběti, nicméně z dnešního pohledu byl doslova prorocký. Jedná se totiž nejen o nejstarší výrobek klášterecské porcelánky, ale patrně o nejstarší dochovaný český porcelán vůbec! Příběh klášterecského porcelánu se odvíjel dál a píše své nové a nové stránky dodnes. Dnes ovšem zdejší porcelánka, která používá ochrannou známku Thun 1794, disponuje moderními technologiemi a vyrábí nejširší škálu tvarových i designových porcelánových kreačí. A my máme velké štěstí, že výstava otevřená vloni ke 220. výročí výroby porcelánu na zámku v Klášterci nad Ohří

byla tak úspěšná a navštěvovaná, že byla prodloužena, takže se z ní můžeme těšit až do konce září tohoto roku. Pokud budete mít cestu, zajděte se nechat ohromit krásou nádherně naaranžovaných jídelních servisů. Je velmi pravděpodobné, že vás při tom přepadne hlad.

Minimálně po další porcelánové procházce. Takový druh hladu ovšem klášterecký zámek hravě ukojí. V zámeckých komnatách totiž najdete stálou expozici porcelánu ze sbírek Umělecko-průmyslového muzea v Praze. Uvidíte japonský, čínský, míšeňský i třeba vídeňský porcelán, budete obdivovat křehkou dokonalost flétnových váz, velkých porcelánových akvárií, figurálních plastik i seladonového porcelánu. Velkorysá je i procházka dějinami porcelánu českého. Ne v méně než jednadvaceti sálech budete sledovat časovou nit od empirie přes biedermeier, druhé rokoko, neorenesanci, secesi... Prostě zjistíte, jak se měnila móda nejkrásnějšího bílého zlata.

O JEDNÉ STUDNI A PRAMENI S NĚŽNÝM JMÉNEM

Když už budete v Klášterci bloumat od zámku proti klidnému toku řeky Ohře, přijde vám jistě vhod další příběh, protože poslouchat příběhy, to člověka nikdy neomrzí. O pěkných pár desítek let později, než když čiperný důchodce Weber zkoušel vypálit první porcelán, v roce 1881, konkrétně jednoho krásného květnového dne, takhle ve středu po ránu, prásknul klášterecský zemědělec Fickert okovem o zem a nepublikovatelně

zaklel. Z okovu nevytékala voda, na niž byl zvyklý, ale jakási kyselá... Počkat... Ano, je sice kyselá, ale vůbec ne nedobrá! Dokonce je výborná, no Marie, pojď ochutnat! Co se to s tou naší studní stalo? Voda byla nejen kyselá a plná bublin, analýza prokázala, že jde o velice kvalitní minerální vodu, tedy kyselku či kyselku, jak se tehdy říkalo, s vysokým obsahem kyslíčnicku uhličitého. Fickert nelenil a začal vodu nabízet sousedům i těm, kteří za ní putovali ze stále větší dálky. Nejdřív zdarma a pak samozřejmě za mírný poplatek... Zda dospěl až k poplatku nemírnému, se už neví. Zato se spolehlivě ví, že o pět let později prodal pramen cukrovarníkovi Fieberovi, který ho rozšafně pojmenoval po své ctěné paní choti. Od těch dob pramen slyší na jméno Evženie a od roku 1898 se pyšní i titulem: pramen léčivý, působící příznivě na trávicí trakt, podporující metabolismus tuků a cukrů – to v případě užití vnitřního, při užití vnějším pak obzvláště blahodárný při degenerativních onemocněních pohybového aparátu i jako prevence chorob kardiovaskulárních. Tak, a historie klášterecského lázeňství se mohla začít odvíjet. A jak tak jdete kolem řeky, najednou jste tu! Dnešní lázně už disponují třemi prameny, kromě Evženie ještě Městským a Klášterecským, a nabízejí pohodu, klid, opravdu překrásnou přírodu v okolí a nespěšné, velmi pestré lázeňské služby a procedury. Minerální prameny, tak

hojně západně od Klášterce, však objevíte i tehdy, necháte-li se Ohří nést až někam na Lounsko. Říká vám něco minerálka Praga? No aby ne, bývala to jedna z nejpobulárnějších. Bohužel, od roku 2011 už není na trhu, její stáčení bylo ukončeno. Vy se jí přesto, dokonce v ryzí přírodní podobě, můžete dodnes napít. Stačí zajet do obce s velice českým jménem – Břvany. Tady, před někdejšími areálem Praga, v odběrném altánu, který už pamatuje i lepší časy, Perla Břvanská, jak se také svého času jmenovala, stále teče. O dost kultivovanější napítí vás pak čeká v Lounech, dokonce hned na třech místech. Tady všude lze nabrat a ochutnat minerálku z pramene Luna, který je vůbec nejlubším minerálním pramenem v Česku.

KUDY KAM

Kláštec nad Ohří najdete 6 km západně od Kadaně, na břehu řeky, v půvabném údolí mezi Krušnými a Doupovskými horami.

PERLIČKA

Lounskou minerálku Luna oceníte především, máte-li potíže se žaludkem nebo s játry. Pít by ji ale neměli kardiáci, těhotné ženy a pro jistotu ani děti.

Když vás děti moří:

Však to sami znáte nejlíp – kde má člověk pořád brát tipy na rodinný výlet. Děti nadskakují očekáváním, co zase rodiče vymyslí, a vy sedíte u internetu a bezradně klikáte. České středohoří má tu obrovskou výhodu, že sem s dětmi můžete jezdit celý rok – a pořád je to neomrzí. Nevěříte? Máte pocit, že to jsou jen takové reklamní řeči? Tak sledujte:

DO ZVÍŘECÍHO SVĚTA

Neznám dítě, které by nebylo u vytržení z vyhlídkou do údolí. Samo sebou tuhle túru s převýšením skoro sta metrů nemusíte podnikat pěšky, kamkoli vás dovezte půvabný Zoovláček. Zdejší zoo je velmi akční. Můžete tu zažít krmení zvířat, dobývání dobrot z medového stromu (v hlavní roli medvědi malajští) a dost možná vás o dovolení projít požádá skupinka slonů na své pravidelné procházce zahradou. Specializují se tu na exotická a tropická zvířata, takže tu potkáte jak

žirafy, tak orangutany..., ale to by byl vážně dlouhý výčet. Mají tu Dětskou zoo se zbrusu novým Venkovským dvorkem, a ozve-li se dostatečně dopředu, může si vaše dítě dokonce na vlastní kůži vyzkoušet práci chovatele v zoo nebo se alespoň zúčastnit krmení slonů, tuleňů, žiraf nebo exotů. V Úštěku zase natreťte na Vodní svět, pozoruhodnou akvarijní expozici, ve které budete stát doslova tvář v tvář sladkovodním rybám od obřího sumce přes štika, tolstolobika, úhoře až po jesetera. A co takhle vydat se za koňmi? Můžete si vybrat hned z několika farem, které dětem nabízejí spoustu neobvyklé zábavy. Tak třeba na farmě Zababeč budou děti obklopeny zvířaty. Krom čtyřadvaceti koní a poníků tu mají kočky, psy, kozy, ovce, husy, kachny, králíky, a dokonce malé divočáky, k dispozici je hřiště i bazén. A především, děti i vy se můžete dosyta vyjetit na koních i ponících, a to navzdory tomu, že to možná budete dělat prvně v životě. Anebo se vydejte přes kopec do Ekofarmy Babiny, kde se projedete na koni nádhernými loukami, z nichž uvidíte celé České středohoří. Tady navíc děti objeví ekologické hospodářství se spoustou zvířat a třeba si i vyzkoušejí, jaké to je, podojit krávu nebo kozu.

V POHÁDKOVÉ ŘÍŠI

Rovněma nohama v pohádce, a to po čertech strašidelné, se ocitnete v Muzeu čertů v Úštěku. V mohutné Pikartské věži i v prostorách gotických sklepů uvidíte čerty ze všech myslitelných materiálů, ponějvíce pak ze dřeva, nejrůznější pekelné stroje a samohyby, váhu na hříšníky, brusné kolo na čertovské drápy – a dost možná vás tu vyděsí i „dovopravdickej živej čert“, či dokonce čertů celé hejno! Co by byly pohádky bez loupežníků. S jedním z nich se můžete vydat na dobrodružné putování okolím města Štětí. Naučná stezka Putování s loupežníkem Štětou, o které se ostatně dočtete i o pár stránek dál, vás povede krás-

nou přírodou, loukami i skalami, zavede vás do Štětkovy jeskyně Mordloch, dozvíte se leccos o způsobu života předků a ještě budete cestou moci hrát interaktivní hru – a třeba potkáte i Štětku s jeho lotrovskou družinou. Nesmí-li chybět loupežník, co teprve princezna! Za tou se zase vydejte na křehký a něžný zámek do Ploskovic. V červnu se tu pořádá interaktivní hra Čertův poklad, ale děti tu budou nadšené i kdykoli jindy, ať už v zámeckých komnatách, v parku, anebo ve světě umělých jeskyní. V Litoměřicích, ve vznešené gotické věži u krásného parku, v bývalé hvězdárně, zase najdete Galerii loutek Svátova dividla s více než 250 loutkami, z nichž některé si mohou děti i půjčit. Skutečným pohádkovým světem ovšem je skanzen lidových staveb v Zubrnících. Procházíte se tu mezi roubenými, hrázděnými i podstávkovými domy, vcházíte do nich a stáváte se na chvíli chalupníkem, zemědělcem, řemeslníkem,

mlynářem a třeba i vypravěčem, zpěvákem nebo tanečníkem, zejména když se treťte do některé z akcí – třeba masopustu, Velikonoce, májového jarmarku, poutě nebo Vánoc. Aktuální výstava je navíc také pro děti jako stvořená, od dubna do října se můžete podívat do historické zubrnické školy! A pohádková je i jízda starým vláčkem po historické trati se zastávkou v Železničním muzeu.

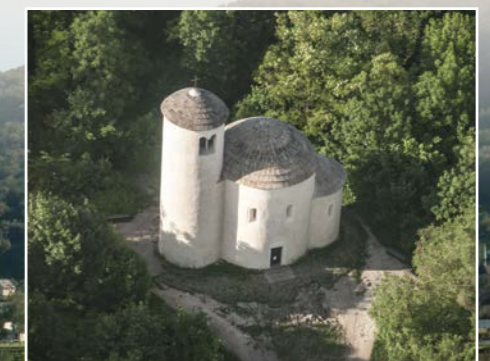
ZA TAJEMNÝMI ZÁHADAMI

Vystoupat na horu Říp, nad níž prý v bájném věku kroužili draci, a rozhlédnout se od rotundy svatého Jiří po kraji očima pracotce Čecha, anebo sestoupat do litoměřického podzemí, labyrintu sklepů a chodeb, či se nechat uvěznit v úštěcké Šatlavě, projít mučírnu a vyzkoušet si katovské řemeslo – to všechno jsou opravdu tajemné a podivuhodné zážitky. Chcete-li ale něco opravdu tajuplného, vydejte se do alchymi-

stické dílny. Ta na vás čeká ve vodním hradě v Budyni nad Ohří. Vstoupíte do záhadného světa pecí, pícek, kahanů, tyglíků, díží a žhavyých uhlíků a permutací a budete moci nahlížet přes rameno těm, kteří kámen mudrců světu dáti chtějí. A až bude tajemnosti dost, jděte se prostě projet na kole po Labské stezce. A nebo co si takhle pořádně zařadit ve vodě? Pokud jde o koupání, mám pro vás dva báječné tipy. První je Píšťanské jezero u Velkých Žernosek. Nádherná vodní plocha s výhledem na kopce Středohoří, se širokou písčitou pláží, čistou vodou a možností vodních sportů vás, dá-li počasí, nemůže zklamat. Druhým hitem je termální koupaliště v Ústí nad Labem – Brné. Tady díky teplé vodě dokonce ani to počasí nebude bránit v dovádění v bazénech, na klouzačkách a toboganech anebo na minigolfovém hřišti. Tak už mi věřte, že „Dítka, které nedočkavostí už hoří, najde eldorádo v Českém středohoří“?

České středohoří!

KUDY KAM

Místa atraktivní pro rodiny s dětmi jsou rozestata po celém Českém středohoří – od Úštěku po Budyni, od Ústí po Štětí. V informačních střediscích je k dispozici leták s přehlednou mapkou.

PERLIČKA

Děti by se měly především bavit a radovat ze života. Tu a tam ale není od věci ukázat jim i to, co vede k zamyšlení. Muzeum ghetta sídlí v bývalé škole v Terezíně. Terezínem prošly za války i tisíce dětí. Tady uvidíte střípky jejich životů, jejich obrázky i hračky.

KUDY KAM

Novou Ves v Horách najdete 18 km západně nad Litvínovem. Prodejna s muzeem jsou otevřeny ve všední dny a v sezoně i v neděli od 10:00 do 14:30.

V kouzelném světě louskáčků

Nová Ves v Horách leží na krušnohorském hřebeni, na samé hranici s Německem. Přijedete-li sem, a já vám to upřímně radím, zažijete poslední zbytky onoho dávného krušnohorství. Zimy jsou tu doteď pořádně krušné, příroda panenská a drsně krásná, a navíc – některé stopy po dávných životech, zvycích a řemeslech ještě ani zdaleka nevychladly. Začít můžete v místním informačním centru, kde na vás čeká malá expozice o tom, jak se tu kdysi žilo. Hned potom by ale vaše kroky měly vést do malé továrničky u cesty. Slyší na kosmopolitní jméno NBW (Nord Bohemian Wood), ale nedejte se mýlit – funguje nepřetržitě už od roku 1889! Je poslední z více než stovky hračkářských výroben a fabříček, je pozůstatkem světově ojedinělé regionální výroby dřevěných hraček. Třináct lidí tu pevně třímá prapor tradice a historie a klene most přes obě války, vyhnání německých obyvatel, totalitu i českou verzi kapitalismu. To by samo o sobě ale nebyl příliš důvod k návštěvě. Daleko podstatnější totiž je, že za výlohou na vás tiše hledí vyrovnané řady mnoha různých louskáčků a čudáček, dřevěných píček, jimž se idylicky kouří z hrnce na plotně, nestárnoucí hry Tivoli... Prodejna firmy NBW je ale jen vstupní branou, protože za ní se vám otevře podivuhodná, světlá a dřevem vonící místnost, malé muzeum, které si tu zaměstnanci firmy vlastníma rukama vybudovali. Je to úplně jiný svět. Zjistíte tu, jak to všechno bylo, proč zrovna tady se vyrábělo tolik hraček, jak to přišlo, že už v roce 1910 tu prodávali stolní hru Tivoli a také ji tu vymysleli, stejně jako – přímo v tomhle domě – vymyslela firma rodiny Walterů tahací dřevěné hračky. Nebýt jich, nemůžete dneska nikomu říct: „Jo, tos hochu ještě tahal kačera.“ Expozici vás vodí vlídná paní, která o hračkách ví hodně a nadto neustává ve svém bádání o jejich historii. Promítne vám film a bude krásně vyprávět o tom, jak to bylo kdysi i jak je to teď. Je to totiž majitelka firmy, paní Sonja Vydrová, která většinu současného sortimentu sama vymyslela. A abyste měli náskok a mohli se pak v muzeu trochu vytahovat, pojďme se jí na pár věcí zeptat už teď.

Jak vy jste tu, paní Vydrová, vlastně dlouho?

Tak já jsem se tu předně narodila. Shodou okolností v jedné hračkářské továrně, kde měli mí rodiče pronajatý byt. Ono to ale zase tak divné nebylo, tady se hračky vyráběly skoro všude. Dlouho jsem nevěděla proč, ale od té doby, co se hodně zajímám o historii hračkářství, chápu, že je to souhrn několika příčin. Jednak se tu odjakživa dělalo všechno ze dřeva, už od prvních osídlenců v 11. století. Odjakživa si lidé ze dřeva vyráběli věci domácí potřeby – od samotných domů, přes necky, kvedlačky, lžice, penály po hračky. Na jarmarcích se zboží nejdřív vyměňovalo za to, co tu nebylo, pak prodávalo. Druhý důvod je půvabný – vyrábět ze dřeva hračky byla prostě místní móda. Začal to jeden, pak si soused řekl, že když on, tak já taky, a nakonec byl ten, kdo nevyrobil hračky, „divný“. Začalo se samozřejmě podomácku a stejně začínala i rodina Walterova. Hračky měly úspěch, a tak Walterovi v roce 1889 otevřeli tuhle továrnu – právě v místnosti, kde je dneska muzeum. Úspěch přinesl další přístavování, továrna se zvětšovala. A když do hor v roce 1912 zavedli elektřinu, rozjelo se hračkářské řemeslo naplno. Mezi válkami tu bývalo přes sto továrniček a všechny jely na plné obrátky.

No, a vy jste tu tedy...

Po válce ovšem přišla pro tenhle region pohroma. Většinu lidí odtud vyhnali. Zůstalo jen pár těch, kteří byli pro chod ekonomiky v horách nezbytní. Zůstali tu i moje babička s dědečkem. Neuměli slova česky, a tak i já jsem od malička mluvila úplně přirozeně oběma jazyky. V tradici neměl kdo pokračovat, a navíc těch pár továren, které zbyly,

komunisté postupně zavírali, až tu v roce 1964 zbyla jedna jediná, ta naše. Ono se o tom málo mluví, ale německé dělnice, které pracovaly pod národními správci, dostávaly tu nejhorší a nejhůře placenou práci. Když se fabriky zrušily, šly ženy dělat do lesa. V roce 1960 přešly hromadně sem do hračkárny a po dlouhá léta tady pracovaly, mnohé až do důchodu. Tehdy byly hlavním sortimentem výrobky Tivoli a zatloukací stolky. Maminka tu začínala jako dělnice a postupně se vypracovala na mistrovou. To už tu dělala i můj tatínek. Pak ale táta umřel a maminka odešla do důchodu. Ve firmě, která vyráběla zboží, co státu přinášelo valuty, to začalo hroznat, a tak se utvořila delegace a šlo se za maminkou, jestli by se nechtěla vrátit a vést fabriku dál. Maminka nechtěla ani slyšet, ale já tam zrovna byla na návštěvě – v té době jsem pracovala na poště – a plácla jsem: „Mami, tak to vezmeme spolu.“ No, a tak jsme v roce 1987 nastoupily. Maminka dělala vedoucí a já si šla stoupnout k mašině, protože jsem chtěla nejdřív poznat provoz, abych ho mohla řídit.

Čili vy jste...

Tím to ale jenom začalo. Přišla revoluce a s firmou to vypadalo všelijak, tak jsem se zadlužila až po uši a firmu v roce 1992 koupila. O dva roky později bylo jasné, že bez partnera,

který přinese práci i peníze, to nepůjde. Našla jsem ho v Německu a partnery jsme dodnes. Sto procent výrobků šlo do Německa, tady dlouho nebyl zájem.

Ale mění se to, ne?

Pomalou, ale mění. Na český trh dodáváme přibližně desetinu objemu výroby, je to navíc odlišný sortiment, který si sami vymýšlíme. Jsme schopní vyrábět louskáčky a čudáčky na míru, podle toho, co kdo chce – už jsme dělali hasiče, hokejisty, poštáčky, ale taky semafor nebo zámek. K tomu jsme začali vyrábět i kouřící píčky, které jsou čím dál oblíbenější – sortiment prostě vzniká podle toho, o čem je zájem. Navíc se zdá, že plasty už lidi přestaly bavit a že děti už taky nežijí jenom v počítačovém světě. Alespoň když přijdou sem, mají oči navrch hlavy z obyčejného tahacího kačera nebo z kuličky, která lítá mezi hřebíčky v Tivoli. A líbí se jim i Krušberk. Toho jsem vymyslela, když jsem si vzpomněla na vyprávění dědy s babičkou o dobrém duchu Krušných hor.

Ale neplette se, já to sice vymyslím, ale bez těch dvanácti párů šikovných českých rukou v čele s opravdovým mistrem hračkářem Toníkem Klímov bych to nikdy nezvládla.

Brána múzám otevřená

Žijeme v době lokální. Taky jste si toho všimli, že nejmarkantnějším trendem posledních let je regionalismus? Objevování všeho lokálního, oblastního, místního, okolního, typického... A najednou, viděno touhle optikou, zjišťujeme, že regiony jsou nesmírně bohaté a pestré, že tu lidé žijí daleko méně okázale, ale o to intenzivněji než v centru. Pojdme tedy podlehnout tomuto trendu a zjistit, že Brána do Čech je kraj kultury milovný, kultury plný a že nabízí zážitky zcela nevšední.

V ŘÍŠI THÁLIE A TERPSICHORE

Tak třeba hned divadlo – tady si můžete vybrat z hostiny přímo opulentní: jeden operní, jeden baletní a tři činoherní profesionální soubory hrající v pozoruhodných prostorách. Začít bychom měli v Ústí nad Labem, nikoli z úcty k městu krajskému, ale proto, že udržovat více než sto let kvalitní operu a balet, to věru není po krajích českých zase tak obvyklým jevem. Budova divadla, krásná pseudobarokní stavba z roku 1909, je za ty desítky let uvyklá na největší perly světové operní a baletní škály – už ve třicátých letech se tu hrávaly opery Wagnerovy i Janáčkovy. Na stejné autory si sem můžete zajít i dnes, klenou se tu árie Wagnerovy, Pucciniho, Verdiho, Smetany, Leoncavalla, ústečtí baletní virtuosoové tančí na hudbu Janáčkovu, Mendelssohnovu či třeba Čajkovského. K tomu operetní představení i inscenace tanečního divadla. Ani o činohru ale v Ústí nebudete ošizeni, byť za ní musíte na druhý břeh Labe, do čtvrti Střekov, kde od roku 1972 působí legendární a pro vývoj českého divadla zcela nepostradatelné Čino-

herní studio, jehož jevištěm prošly takové osobnosti českého herectví jako Bartoška, Heřmánek, Zedníček, Schmitzer, Töpfer, Vetchý, Spurná, Rímský, Suchařípa a mnohé další. Přes turbulentní vývoj v nedávné době Činoherák (jak se soubor nově jmenuje) hraje dál a město se mu snaží dopomoci k dlouhodobé perspektivě. Je to dobrá zpráva, protože české divadlo by o tuhle scénu dost zásadně zchudlo. Za dobrou činohrou se můžete vypravit i do Městského divadla Most. V jedné z nejmodernějších českých divadelních budov (byla postavena v roce 1985) tu působí výborný profesionální soubor. Inscenace se neomezuji jen na hlavní divadelní sál, jsou zde i tři další komorní scény, takže rozmanitost je zaručena. Té ostatně můžete holdovat i v Divadle rozmanitostí – loutkové a alternativní scéně mosteckého divadla, která už 25 let působí v samostatné budově. Loutkové divadlo je vůbec zajímavý severo-český fenomén – můžete na ně vzít děti nejen

třeba v Lounech (o tom si přečtete na jiném místě), v Litoměřicích (Svátovo divadlo působící v bývalé jezuitské hvězdárně, gotické věži obklopené krásným parkem), ale i v městečku Dolní Poustevna na samých hranicích země či v nevelké obci Tisá, kde loutky z divadla Skaláček vzdávají hold slavnému okolí obce – Tiským stěnám. Nakonec jsem si nechal zajímavé divadlo z Litvínova. „Docela velké divadlo“ s pozoruhodným repertoárem a zcela nezávislým přístupem hraje v mohutné budově postavené v roce 1911 jako společenský dům s tělocvičnou. Jednoznačná a ucelená dramaturgie tenhle soubor zdobí už devátým rokem.

LESEM SMYČČŮ ZA KŘEHKOU EUTERPÉ

Jediným, zato proslulým a velmi úspěšným profesionálním souborem Brány do Čech je brilantní Severočeská filharmonie Teplice. Její historie sahá přehluboko, až do roku 1838, současná tvář je pak spojena především se třemi jmény – šéfdirigenty Tomášem Koutníkem, Kanadánem Charlesem Olivieri-Munroem a nově Italem Alfonsem Scaranem. Těleso koncertuje po celém světě a je bez nadsázky chloubou české hudby. Se Severočeskou filharmonií Teplice je spojen i nejvýznamnější hudební festival na území Ústeckého kraje, každoroční Hudební festival Ludwiga van Beethovena. Zvláštní, jak stroze

to zní, a kolik krásy a emcionality je za těmi slovy skryto. Ostatně – zajděte si na některý z jejich koncertů a uvidíte, že pochopíte. Dvoustrana časopisu je příliš těsná na to, abychom se pouštěli do širých polí amatérského muzicírování. Jen kolik je tu pěveckých sborů – těch tvořených dospělými i sborů dětských. Chcete-li je poznat, vydejte se v říjnu do Jirkova na Jirkovský Písňovar. Třeba. Možností je ale mnohem víc.

ZA MÚZOU SE ŠTĚTCEM, KTERÁ NEMÁ JMÉNO

Výtvarnému umění byla kdysi múza upřena, o to vzdorněji a divočeji malíři odjakživa otiskují do pláten a papírů své vidění světa. Vy máte čtyři (vlastně momentálně bohužel jen tři) exkluzivní možnosti, jak se o tom přesvědčit. Začít by se mělo v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích. V krásném měšťanském domě kousek od náměstí budete chodit mezi uměleckými díly z období od 13. století do současnosti převážně české proveniencie. Pak se vydáte do původně gotického domu na náměstí, kde sídlí druhá galerijní expozice – Galerie a muzeum litoměřické diecéze. Tady najdete skutečné poklady ze sbírek Biskupství litoměřického včetně „Madony v Uzavřené zahradě“ od Mistra Tíbertinské Sibylly z roku 1494. V nedaleké Roudnici vás zase v bývalé

jízdně lochkowitzského zámku čeká Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem plná úchvatných děl Slavíčkových, Fillových, Zrzavého, Špálových, Muzikových, Lhotákových, Boštíkových či Medkových. Pak nebude od věci zajet do Galerie výtvarného umění v Mostě, která se zaměřuje na 20. a 21. století. Ještě modernější trendy má ve svých sbírkách jedinečná Galerie Benedikta Rejta v Lounech, která objevuje konstruktivistické tendence českého i světového výtvarného umění. Vlhkost bývalého pivovaru, v němž galerie sídlí, však do odvolání tuhle galerii uzavřela. Slibme si, že její osud budeme sledovat, a až už nena- přší, zato uschne, sejdem se tu.

PERLIČKA

Chcete-li prožít zážitek zcela ojedinělý, vypravte se do Mlýnů u Kytlice nedaleko České Kamenice, do zdejšího Lesního divadla. Představení v plenéru má totiž atmosféru, které se nevyrovná seberafinovanější scénografii.

Zámek zázraků

Dávno pryč jsou doby, kdy osudem týraný thunovský zámek na skalním ostrohu tyčícím se nad soutokem mohutného Labe a dravé Ploučnice skomíral, bezmála umučen třemi armádami, z nichž ta poslední, sovětská, si tu zřídila centrální lazaret a devastaci akcelerovala opravdu důkladně. Dnes už snad ani nemá smysl popisovat, jak zámek po odchodu běsnících vojáků vypadal, myslím, že by tomu kromě pamětníků už nikdo ani nevěřil. Pětadvacet let je z pohledu historie pouhý okamžik. A přece za tenhle okamžik dokázali lidé, kteří děčínský zámek milovali a milují, zázrak. Připadá vám to nadsazené? Tak se tam jeďte podívat. Opravdu nevím, co jiného je zázrak, ne-li právě tohle.

DLOUHOU JÍZDOU DO ZABYDLENÝCH KOMNAT

Kdo z vás někdy renovoval starý dům, či dokonce ruinu, ví, co je to za štrapáci, za běhání po úřadech, za shánění peněz, za trápení s řemeslníky... A teď to všechno mnohokrát znásoďte, neboť tady se oživoval

na smrt nemocný kolos. To všechno mají Děčínské dávno za sebou. Dnes zámek pyšně září jako v dobách své největší slávy, turisté se sem jen hrnou a mají proč – čekají na ně tři prohlídkové okruhy, dvě zahrady, spousta mimořádných akcí a slavností, posezení v restauraci, výhled na celé město... Pojdme ale popořádku. Už jen přijít do děčínského zámku je ojedinělý zážitek, dokonce se vám nic podobného nestane nikde

v Česku, ba ani v Evropě a dost možná ani na celém světě. Když se totiž zámek v roce 1672 přestavoval, aby vyhovoval barokním představám o kráse, byla vybudována nová přístupová cesta – 292 metrů dlouhá a 10 metrů široká Dlouhá jízda. A tou to všechno teprve začíná. Z prvního nádvoří je

krásný pohled na Děčín, impozantní druhé nádvoří už je ze všech stran sevřeno zámeckými křídly a vévodí mu majestátní a neskuřečně rozložitý buk. A zmiňované tři okruhy? Neuděláte chybu, ať už si vyberete kterýkoli, za to ručím. První dva okruhy vás provedou interiéry. Spousta lidí nejspíš zvedne oči, zase

ty nekonečné řady postelí a stolků... Tady je to jinak. Jak tak chodíte zámkem, nemůžete se prostě zbavit dojmu, že ti Thunové tu někde jsou, že právě teď, před chvílí, si na chvíli odběhli. Expozice jsou prostě přirozené, zabydlené, žádné umělé aranže – tady byste prostě dokázali žít i dnes. První okruh nese název Zlatá léta děčínského zámku. Budete klidně bloumat komnatami, ve kterých

Thunové žili, pracovali, bavili se, plánovali a snili v průběhu 19. století, ocitnete se v místech, kde knížecí děti vyučoval hře na klavír sám Fryderyk Chopin a kde se se sklenkou v ruce procházel císař František Josef I., čekají vás jídelny, salony, ale také velmi zajímavá obrazárna a na závěr i zámecká kaple

svatého Jiří. Ještě daleko intimnější je okruh druhý – Na návštěvě u knížete Františka Thuna. Tady je pocit přítomnosti tohoto významného politika ještě intenzivnější. Já osobně pokaždé, když vstupuju do jeho pracovny, nedokážu odolat pocitu, že tam pan premiér rakouské vlády a místodržící Českého království sedí nad ležtí a překvapeně se podívá, kdo mu to leze do jeho hájemství. Uvidíte i dětské pokoje s rozházenými hračkami, které jako by před chvílí nestačila uklidit komteska Anna, Rohový sál, letní jídelnu a hlavně – Věžový kabinet, z něhož do tří stran vedou okna s kolosálním výhledem na město Děčín, na řeku Labe, starý most a protější Pastýřskou stěnu.

TAJEMNOU CHODBOU DO ZAHRAD

Třetí okruh je bezesporu hoden jména Barokní perly zámku. Po nádherném točitém kamenném mostě sejdete do zámecké konírny, kde jsou nad původními žlaby z červeného mramoru dvě řady kamenných sloupů sklenuté křížovou klenbou. Pak vás čeká Růžová zahrada se salou terenou a skvostným barokním gloriem vyšperkovaným sochami. Z gloriety je jednak zase trochu jiný pohled na Děčín, ale především v něm začíná tak trochu tajemná chodba. Tedy, ona byla tajemná hlavně v době, kdy zámek okupovalo vojsko, v thunovské době to byl prostě spojovací průchod ze zámku do blízkého kostela Povýšení svatého Kříže, kudy pan-

stvo chodilo na mše. Až projdete chodbou vystavěnou na vysokých pilířových arkádách a vstoupíte do kaple a na oratoř, naskytne se vám opravdu nevšední pohled do útrob chrámu. Tím ovšem zážitky na děčínském zámku ani zdaleka nekončí. Teprve před několika lety byla dokončena rekonstrukce kdysi proslulé Jižní zahrady. V 19. století tu stálo osmnáct slavných vytápěných skleníků s vyhlášenými sbírkami orchidejí a kamelí, dokonce tu vůbec poprvé v habsburské monarchii vykvetla legendární viktorie královská, obrovský leknín, který objevil rodák z nedaleké Chřibské Tadeáš Haenke. Dvacáté století tuhle zámeckou chloubu proměnilo ve skládku, pak ve vepřín, byly tu umístěny

nádrže na pohonné hmoty... Teprve v dalším století se zahrada zase probudila a spěje k nové kráse. Ještě vám zbývá čas? A co takhle rodný domek otce české tělovýchovy dr. Miroslava Tyrše? Anebo – máte s sebou děti? Pak ovšem nemějte obavy, že by je tenhle zámek nudil a usnuly vám za krkem uprostřed prohlídky. Čekají je speciální dětské prohlídky – ta hodně hravá Za tajemstvím zámeckých dětí je pro menší děti (průvodkyní je „doopravdivká“ komtesa, hledají se útržky pergamentu, luští rébus...), pro větší je zase docela

strašidelná Prohlídka s Černým rytířem (děti se dostanou i na místa, kam běžně návštěvníci nemohou). Ať už ale budete děčínský zámek procházet kudykoli, pamatujte při tom na ty, kteří z rozpadající se ruiny udělali tuhle nádheru, na jejich doslova detektivní pátrání po ztracených obrazech

a nábytku, na jejich víru, nadšení a lásku.

Třeba si odtud kromě nevšedních zážitků odnesete i střípek jejich odhodlání a chuti nenechat se odradit.

KUDY KAM

Děčínský zámek je dominantou města, nepřehlédnete ho. Dlouhou jízdu najdete na Zámeckém náměstí, poblíž Zámeckého rybníka.

PERLIČKA

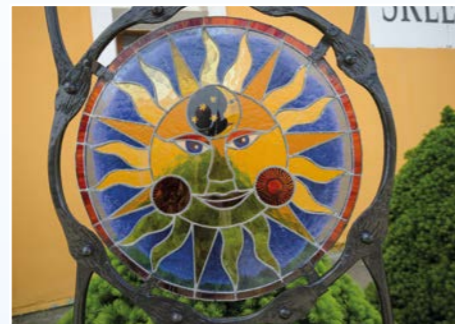
Děčínský zámek pořádá také jedinečné komentované prohlídky zaměřené vždy na nějaké konkrétní téma – třeba na stravování, vaření a stolnění na zámku nebo zase na zámecké zahradnictví...

O utajené rozhledně a kostele plném překvapení

KŘEHKÁ DOKONALOST VITRÁŽÍ

Uprostřed obce nelze přehlédnout dům, ve kterém sídlí dílna a prodejna firmy Skloart. Jitka a Richard Kantovi se tu věnují tvorbě a výrobě vitráží a umělecké práci se sklem. Jsou ve své práci skutečnými špičkami, jejich vitráže jsou uznávány po celé Evropě. Za dveřmi zdejší prodejny je jiný svět. Svět kouzelného světla, magických barev, křehké magie. To všechno je ale jen začátek strhujícího příběhu. Tihle dva lidé, kteří se znají už od základní školy, začali s vitrážemi jako kde-kdo – bylo to pro ně zajímavé hobby. Když se ale v devadesátých letech začala komplikovat situace na trhu práce, nenařkali po hospodách a vrhli se na něco úplně nového. Postupem času se z nich stali mistři vitráží, doplnili si řemeslo, vzdělání, sami začali učit, a především – začali do našeho prostředí vnášet povědomí o vitrážích, protože to bylo před dvaceti lety prachbídne. Co si sami nezjistili a nevyzkoušeli, neměli. Znít to trochu jako pohádka, ale je to hodně trnitá realita. Přijmete-li radu – než sem pojedete, zavolejte jim a objednejte se. Vezmou vás na prohlídku dílen, nechají vás zkusit, jak se letuje, řeže, promítnou vám film o umění vitráží,

TAJEMNÁ VĚŽ

Všechno začalo docela nevinně. Parta ochránců přírody vysekávala náletové křoviny kolem notně zchátralého kostelíka svatého Jiljí v nedaleké Libyni. Protože věděli, že Kantovi mají cit pro umění a hluboký zájem o historii, zašli za nimi se svým podezřením, že tenhle kostelík „je snad vážně gotika“. Byla to gotika. Definitivně to Kantovi zjistili až po návštěvě kunsthistoričky, která doporučila udělat všechno pro záchranu kostela a nabídla pomoc s papírováním. Když jí pak Kantovi vyvedli na blízký kopec Vochlice a ukázali jí tak trochu tajemnou, značně se rozpadající věž, která nebyla v žádné mapě, rozpoznala v ní jednu z nejstarších českých kamenných rozhleden a začala horovat i pro záchranu téhle památky. Takových kostelů a rozhleden a domů a kaplí u nás je jako máku. Ale málokde se najdou lidé, kteří se zabejí a pustí se do jejich záchrany hlava nehlava. Rozhledna hrozila zborcením, a tak se u ní začalo. Nová občanská společnost pro záchranu kostela svatého Jiljí (rozuměj Kantovi a pár kamarádů dobrovolníků) začala na vlastní náklady, vlastníma rukama, na cizím pozemku kdesi v lese opravovat rozhlednu. A byla to oprava skutečně gruntovní. Začali v roce 2007 a na podzim 2010, i díky sponzorům, kteří se nakonec přece jen našli, už vítali první návštěvníky. Nový vnitřní

zkrátka vpustí vás do svého podivuhodného světa. A až to všechno strávíte, nechte si vyprávět, co dělají ve všech volných chvílích, a pak se na to jděte podívat. Užasnete.

Člověka vždycky překvapí, narazí-li na někoho, kdo se nestará jen sám o sebe, kdo věčně jen neskuhrá, kdo nelituje času ani peněz a snaží se tvrdohlavě vyrvat zubu času to, co nám zanechali předkové. Až pojedete po karlovarské silnici, na severu zahlédnete zdvihající se siluetu Doupovských hor a na jihu mohutný velbloudí hrb Vladaře, budete v Lubenci, kde takových lidí žije hned několik. Chcete-li se stát součástí jejich úchvatného příběhu a zažít, co jinde nemůžete, zastavte se tu.

sloup nesoucí schodiště, cimbuří vybudované citem a intuicí (nebyly ani plány, ani fotografie), zacelené trhliny ve zdech, dokonce střecha, kterou rozhledna pravděpodobně nikdy neměla. V lese našli kusy pamětního kamene, a když je sestavili, dozvěděli se, že rozhlednu vybudoval v roce 1881 zdejší turistický klub jako poctu své obci – věž totiž jako by vypadla z obecního znaku.

KOSTEL S OKNY Z CELÉ EVROPY

Kostel se na to všechno díval a hlasitě chátral. Jenomže Kantovi a jejich přátelé o něj nemínili přijít. Téměř současně s opravami rozhledny zahájili i záchranné práce v kostele. Začala strhující detektivka. Ukázalo se, že kostel je podstatně zajímavější, vzácnější, důležitější a hlavně starší, než se zdálo. Nechte si vyprávět o všech objevech, o slovanském dvouhrobě s raritními esovitými záušnicemi, o hrobce pod lodí, o truhle od pokladu, v níž zbyl jediný peníz, o ukrytých listinách, které někdo stačil vyzvednout z otvoru za oltářem a zmizet s nimi kdovikam, o keramice a pravěkých střepích, o sympoziu fascinovaných archeologů, o znovuzrozeném svatém Řehořovi – je toho na hodiny vyprávění a bezdechého poslouchání. Kantovi ovšem dobře věděli, že zachráněný kostel musí mít nějaké určení, lidé musejí mít důvod se sem jezdit dívat a pomáhat tím dobré věci. A vymysleli něco, co nemá obdoby v celém světě. Muzeum vitráží. A stejně jako sbírají korunu po koruně, aby opravili střechu, zdi i podlahy, snaží se získat mecenáše, kteří přispějí na jedinečné kopie vitráží z celého světa. Každé

okno bude zastupovat jednu uměleckou epochu tím nejtýpčtějším. Nebojte, nejsou to žádné straky na vrbě, sedm oken už v kostele září, dalších osm čeká. Už je tu k vidění úchvatná kopie románské vitráže z katedrály v Augsburgu, gotické, renesanční i historizující vitráže. Dech se tají a ta křehoučká nádhra mění náladu podle toho, jakou iluminaci venku zrovna volí nebeský osvětlovač. Kostel ještě ani zdaleka není hotov – a to je na tom úžasné. Kdokoli přijde, může pomoci. Penězi, prací anebo pouhou empatií. Na exkurzi se objednejte předem a snažte se přijít do 14 hodin, ať vidíte mistry při práci. Půjčí vám tu klíč od kostela i rozhledny, protože vám prostě věří (jinak je rozhledna otevřena v sezóně o sobotách a nedělích od 13 do 16). Průvodci vám budou informační panely. A jeden tajný tip: Co pro stromy nevidíte z Vochlice, obhlédnete z vyhlídky na kraji lesa – třeba celé údolí Blšanky, za pěkného počasí i Džbánsko s Výrovem.

KUDY KAM

Do obce Lubeneč se nejlépe dostanete po silnici I/6 z Prahy do Karlových Varů. Leží 30 km jihozápadně od Žatce, na samém kraji Ústeckého kraje. Obec Libyně leží 2 km na sever od Lubence.

PERLIČKA

Máte-li tu možnost, vypravte se do libyňského kostela sv. Jiljí 18. července. To tu totiž proběhne poetický a romantický koncert při svíčkách nazvaný Noc světla.

Krajinou zmizelých stop

Verneřické středohoří, krajina podivuhodná a neběžná, náhorní rovina zvláště zadumaná, tu a tam jakoby daleko výš v horách než nějakých pět set šest set metrů nad mořem. Krajina paměti, krajina smutných pomníků lidské tuposti a zloby. Ale žádný strach, nečeká nás truchlivé putování, neboť příroda je tu srdcervoucne krásná a člověku prospěje, když si tu a tam připomene, že co hrdě vybuduje, může být zničeno. A právě takováhle povídání o tom, co bylo a už není, paměť krajiny uchovávají.

KOSTELY K SMRTI ODSOUZENÉ

V malebné krajině tu a tam narazíte na pozůstatky a často už jen náznaky lidských staveb. Často je spíše jen tušit, že právě tady stála vesnice, samota, kaple nebo kostel.

Ono v člověku vážně nemůže probouzet žádnou hrdost, že jeho současníci dokázali provádět popravy historických památek jako na běžícím pásu, a ještě se bily v prsa, jak prospívají lidu. Zdá se vám to přehnané – popravy památek? Tak se zamyslete nad následujícími poněkud děsnými výčtem. Když byla v roce 1970 zbořena kaple sv. Jana Křtitele v Touchořinách, nemohl se ještě nikdo nadát, že v hlavách rudých mocipánů se schyluje ke „genocidě“ církevních památek na Verneřicku. Za vším stála touha vyrovnat se sovětskému vzoru a vytvořit

zcela ateistický region, prostý všech modlářských a reakcionářských hnízd – míněny kaple a chrámy. Pak ale přišel strašlivý rok 1975 a popravy se rozjely – v lednu je odstřelen nádherný bělostný barokní kostel Nejsvětější Trojice na Božím vrchu u Verneřic. V červenci dynamit rozmetá kostel sv. Barbory ve Valkeřicích, v srpnu letí do vzduchu kostel sv. Bartoloměje v Rychnově a rok „likvidace zbytků víry“ vrcholí v prosinci odstřelením kostela sv. Kateřiny v Merbolticích. Nadto je zbořen i kostel sv. Františka z Assisi v Mukařově a o tři roky později padá i kostel sv. Prokopa v Touchořinách. My už dnes nemůžeme udělat nic víc, než že nezapomeneme a budeme na ta místa chodit a připomínat si, čeho je člověk ve své zpučnosti schopen. Někde najdete jen rozhrnuté zbytky, jinde, jako třeba v Mukařově, jasné obrysy někdejších zdí, a také pobořenou zvonici opodál, v Merbolticích dokonce zvonici zachovanou a opravenou. A slunce svítí, ptáci koncertují a včely to všechno pokrývají svým medovým hukotem. Zaplašme tedy vědomí, že nebýt listopadu 1989, dopadly by podobně i kostely v Markvarticích, Kerharticích, Růžové, Javorech a Doubicích... – abychom zůstali jen v Bráně do Čech –, a uijíme si to, co je na tomhle putování krásné.

ZA ZANIKLÝMI OBCEMI

Vydáte-li se na Verneřicko pěšky, vyzkoušejte zeleně značenou stezku po zaniklých obcích pod Bukovou horou, která vede po zase jiných památnících lidských životů. Vede ze Zubrníc přes zaniklou samotu Mauerschin a zaniklé obce Velké Stínky, Stará Homole a Vítin, zmizelou samotu Tschlerlaken do Malého Března. Ujdete 11 kilometrů nádherným kopcovitým

terénem s úchvatnými výhledy a uvidíte pozůstatky míst, kde ještě relativně zcela nedávno lidé žili, pracovali a vychovávali děti. Příroda si bere zpět, co člověk opustil. Je dobré to vidět. To abychom občas nebyli zbytečně nepokorní.

KUDY KAM

Srdce Verneřického středohoří, obec Verneřice s jediným zachovaným kostelem sv. Anny, hledejte 23 km severovýchodně od Litoměřic. Na kole využijte cyklobus do Českého středohoří z Litoměřic, Roudnice nad Labem a Štětí do zastávky Mukařov.

PERLIČKA

Určitě se zastavte na farmě Žampach ve Verneřicích. Můžete si tu koupit mléko, sýry, smetanu, vejce nebo i maso a být chvíli obklopeni ovčemi, kozami, skotem, ale také indickými běžci a mnoha dalšími zvířaty, ale můžete tu třeba i přespát nebo si dohodnout víkendový pobyt s dětmi.

Učitel, žáci a ledový dech hory

České středohoří je nádherná, pitoreskní a jedinečná oblast s fantaskním reliéfem a pestrým, dost často překvapivým rostlinstvem a zvířenou... Tak třeba něco takového si o kusu země, který hodně rychle přirůstá k srdci, můžete přečíst v průvodcích. Hned nato bude následovat dlouhý výčet úžasných míst, která prostě nesmíte vynechat. Já vám rozumím – to prostě jednoho našte. Vy jste rádi, že se párkrát do roka utrhnete na víkend nebo na dovolenou, tak jak to máte všechno stíhat. Tedy, jednu radu bych měl. Existuje docela nedávno proznačená naučná stezka, jen deset kilometrů dlouhá, která je Českým středohořím v kostce. Projdete-li ji, to podstatné zažijete a pochopíte. Vede ve dvou smyčkách z Hlinné ke Kamýku.

ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ V KOSTCE

Podstatou sedmi informačních cedulí, kolem nichž budete putovat, je především geologie. Bodejť by ne, když zrovna tady se matička Země opravdu vyřádila. Představte si to tak, že se tu po miliony let usazovaly opuky a písčovky, vytvářely dno oceánu a pak do toho přišlo vrásnění a sopečná činnost a do rozlámaných usazenin se prodraly vyvěřeliny a různě rychle tuhly. Výsledkem je nahromadění nejpodivuhodnějších tvarů kopců – a ještě mnoho jiných věcí, o kterých je lépe si číst na zmíněných tabulkách, neboť můj výklad je tak zjednodušený, až to hezké není. Až vyjdete z Hlinné, vesničky schoulené mezi kopcí, budete mít pocit, že jste někde hodně vysoko v horách – to tady příroda takhle klame tělem. K r a -

jina kolem vás bude třeskutě krásná, členitá, divoce zvlněná a vy budete pozvolna šplhat na Lysou horu, do oblasti přírodní rezervace Holý vrch. Budete už docela chytří, protože vlídné cedule vám vysvětlí, jak to s tím geologickým vývojem vlastně bylo, a budete žasnout nad nádhernou fantastických skalisek tvořených erodovaným nefelinitem, která ční vysoko nad terén a nesou podivná jména, jako třeba Učitel a žáci. Podle toho, kdy tu budete, obklopí vás pestrá květena, do které se tu a tam pouštějí malebná stádečka ovcí. Výhledy – jedinečné. Obloukem se vrátíte až skoro k výchozímu bodu, prohlédnete si národní přírodní památku Bílé stráně, na kterých se mimořádně líbí teplomilným rostlinám. A pak zase do kopce – v Českém středohoří to prostě j i n a k nejde

– vzhůru na Plešivec, jednu z nejpodivnějších hor regionu a vlastně celého Česka. Rozsáhlé kamenné sutě totiž skrývají nečekané překvapení. Na jejich úpatí narazíte uprostřed léta na sníh a led. Tady, nějakých pět set metrů nad mořem. Čím to? Mohou za to ventaroly – ledové jámy, pukliny ohraničené čedičovými balvany, z nichž na vás zavane ledový dech z nitra hory. Kdo neviděl, neuvěří. Ten výlet je vůbec celý neuvěřitelný, neznám nikoho, komu by se nevrly do paměti. A ještě rada – vezměte si dobré boty, jste přece vysoko v horách!

KUDY KAM

Naučnou stezku Hlinná–Kamýk najdete snadno – Hlinná je vzdálena 6 km severozápadně směrem od Litoměřic.

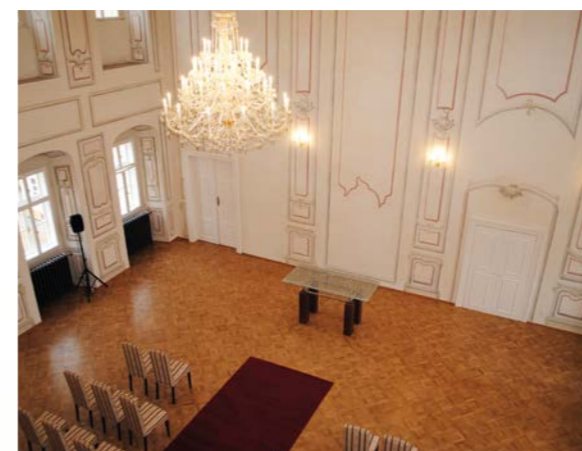
PERLIČKA

Pokud si v některém informačním středisku vyzvednete leták k naučné stezce, můžete celou cestu hrát vědomostní hru, s níž vám pomohou informační cedule. Než vyrazíte, zajděte ještě v Litoměřicích v Michalské ulici do Geoparku CHKO České středohoří.

Opravdu srdečný zámek

V historii každého města je nějaký zlomový bod, jímž se všechno mění. V případě Litvínova to byla nejspíše jedna šlechtická svatba. Roku 1642 si Polyxena z rodu Lobkoviců vzala Maxmiliána z rodu Valdštejnů. Malá a bezvýznamná vesnička na úpatí Krušných hor v té době nejspíše vůbec netušila, že ji čeká budoucnost města srovnatelného kolem výstavného panského sídla.

ZNOVUZROZENÍ NA SVATÉHO VALENTÝNA

Valdštejnové totiž začali stavět a budovat. Na místě někdejší gotické a později renesanční tvrze vystavěli zámek a založili i jednu z prvních textilních manufaktur v českých zemích – to se psal rok 1715. O patnáct let později bylo rozhodnuto, že litvínovský zámek není dostatečně honosný, pročez byl pozván císařský architekt Maxmilián Kaňka, který navrhne poněkud grandiózní a zdobnou přestavbu v duchu vrcholného baroka. Pravda, o sto let později význam zámku poněkud pohasíná – stává se z něj spíše příležitostné letní sídlo, ale pořád to je úctyhodná a krásná stavba. Čas pádí, zámek tu a tam někdo „vylepší“ v duchu poplatném té které době, takže se původní zdobnost stává spíše strohostí, navíc se sídlo mění na kancelářskou budovu, po válce na muzeum – leč peněz na opravy se nedostává, a tak zámek šedne a zádumčivě hledí na průmys-

lový rozvoj města stojícího stále blíže k rozpínavým dolům. Pokud ovšem čekáte, že bude následovat nekrolog za litvínovský zámek, budete překvapeni – začátek třetího tisíciletí je totiž dalším zásadním zlomem, začíná cílevědomá záchrana téhle pozoruhodné stavby. O svátku svatého Valentýna roku 2014 se vrata velkoryse opraveného zámeckého komplexu otevírají zvědavé veřejnosti. Proč zrovna na Valentýna? Inu, má to svou zcela zásadní logiku.

BUDOUCNOST PATŘÍ MANUFAKTUŘE

Je v tom trochu láska Litvínováků k dominantě jejich města, která došla svého naplnění. Především je to ale kvůli jedné z expozic, která dnes plní zámecké komnaty. Litvínovský zámek je totiž zámek velice srdečným, ba možno napsat i srdečným. Pokud se neobejdete bez

nekonečné přehlídky ložnic, parohů a intarzovaných komod, není tenhle zámek pro vás. Pokud ovšem máte srdce otevřená dokořán a jste lačni nových estetických vjemů a silných zážitků, hybaj do Litvínova! Pro první dvě léta nové etapy života zámku byly instalovány tři expozice, jedna skvělejší než druhá. A zatímco nadšení návštěvníci užasle putují mezi nádhernými sochami, tisíci srdcí a klenoty historické techniky, pracuje se intenzivně na expozicích historických, které by měly být budoucností stavby. V řadě první to bude moderní interaktivní výstava zaměřená na už zmíněnou valdštejnskou manufakturu, z kteréžto budovy nezůstalo do dnešních dnů ničehož nic, a přece se její proslulost výrazně vepsala do raných dějin textilního průmyslu. Vždyť sukno vyrobené v Litvínově putovalo svého času do Prahy, Vídně, Lublaně, Terstu či až do Levanty, a to ještě před rokem 1800, kdy byla manufaktura přebudována na továrnu.

LOŽNICE NEČEKEJTE!

Vraťme se ale z budoucnosti do přítomnosti. Současné expozice jsou totiž opravdu báječné, hravé, zábavné i netradiční. Ještě než si ale budeme hrát, začněme výstavním uměním a vydejme se do zámecké galerie, kterou vyplnily sochy jednoho z nejvýznamnějších a nejceněnějších českých sochařů, pana Stanislava Hanzíka. Kdo by neznal busty Rudolfa Hrušínského, Stanislava Neumanna nebo Josefa Kemra, které zdobí foyer Národního divadla v Praze. Kdo by nezasnul nad kreativitou a osobitostí děl režimem zaslápaného sochaře Bedřicha Máry z Hřebejkova filmu Pupendo – jejichž skutečným autorem ovšem opravdu nebyl herec Bolek Polívka, ale právě mistr Hanzík. A nemyslete si, nejde o náhodnou volbu velkého kumštýře – Stanislav Hanzík je čestným občanem Litvínova, žije a tvoří ve svém ateliéru na Křížátkách nad Litvínov-

em. Kromě jeho soch v galerii uvidíte i jejich fotografie od nikoho menšího než od Josefa Sudka, sochařova přítele. Mnohé pochopíte i při sledování filmového dokumentu Petra Skaly. Pojďme ale do druhé expozice věnované historii kinematografické techniky. Sběratel Miloš Štěpán z Krupky tu shromáždil historické kamery, promítačky, mechanismy, stroje a stroječky, klasický stříhačský stůl – prostě umožnil nahlédnout do minulosti nejmladšího umění. Tu a tam dokonce na archaické technice promítá filmy a sám provádí pozoruhodnou expozici, což je zážitek, který obzvláště doporučuju.

SRDCE V HLAVNÍ ROLI

Nejrozsáhlejší je ale veskrze půvabná výstava vytvořená Veronikou Richterovou (královna českého „pet-artu“) a Michalem Cihlářem (král českého linorytu, dlouhá léta spojený s pražskou zoo). Jmenuje se SRDCERÁJ a nelze jí odo-

lat. Je to opravdu opulentní pocta symbolu, jemuž rozumějí lidé na celém světě bez rozdílu jazyka, kultury i životního stylu – tedy zjednodušenému tvaru srdce. Nebudete věřit, kam všude tenhle symbol pronikl, a půjde vám hlava kolem z rafinovaného nashromáždění „srdce-ních“ děl a dílek, počínaje sakrálním uměním přes kumšt a umění užité až po kýč a tak trochu i vandalismus. Posadíte se na lavičku u břez rozrytých lásku hlásajících noží, zvětšíte se v srdcové plyšové bráně, na srdcovém stole si vytvoříte vlastní grafiku (využívající při tom dřevorytů Michala Cihláře), obklopí vás pečivo, tetování, neony, pouliční graffiti, šperky, keramika – no zkrátka nač si vzpomenete a hlavně, nač si nevzpomenete. Úžasný a velmi intenzivní zážitek.

KUDY KAM

Litvínovský zámek najdete v samém srdci města, pár kroků od náměstí Míru. V těsné blízkosti se rozkládá Zámecký park.

PERLIČKA

Až si prohlédnete zámek, vydejte se na Studniční vrch v Horním Litvínově. Najdete tu krásně a velmi pietně obnovený památný Czedikův glorieta, jehož historický předchůdce sloužil od roku 1892 vyhlídkám litvínovských výletníků.

O velikonočních

korouhvích a cylindrech

KUDY KAM

Mikulášovice leží 16 km západně od Rumburku a 40 km severovýchodně od Děčína. Dobrodiním Dráhy národního parku, o níž je psáno jinde, jste tu za chvíli.

PERLIČKA

Mikulášovice oplývají pozoruhodnými cíli. Kromě kostela, několika kaplí a drobných církevních památek je tu nádherné přírodní koupaliště, muzeum nožífství, a dokonce historická funkční hvězdárna!

Sudety, ach Sudety... , země vyrvaná z kořenů. Vyhnání většiny obyvatel a vlna nových osadníků z vnitrozemí, které nespojovalo prakticky nic, zbavily celé území tradic, a nové nepřinesly. Už skoro nikdo si nepamatuje, co se tu jedlo, zpívalo, jaké svátky a jak se slavily. Ztraceno, odváté vichrem, marnost nad marnost... Tak počkat, tak špatné to přece jen není. Mnohé tradice totiž zůstaly velmi živě zachovány jen několik kilometrů za hranicemi. A posledních pár desítek let, kdy už se na sebe lidé přes hranici nemračí, vyrůstají na zdánlivém úhoru nové ratolesti starých zvyků. Vydejme se za nimi do Mikulášovic na rozhraní Českosaského Švýcarska a Šluknovska, konkrétně o Velikonocích, abychom viděli obnovenou jízdu Velikonočních jezdců.

OSLAVA JARA I VZKŘÍŠENÍ

Kde se tahle zvláštní tradice vlastně vzala? Je velmi stará, pravděpodobně spadající ještě do doby předkřesťanské. Původ má v rituálním objíždění polí, které mělo ochránit mladou setbu před zlými mocnostmi. Někdy v 11. století se přidala křesťanská rovina – jízdy sice i nadále vedly polnostmi, ale jejich hlavní náplní začalo být šíření zvěsti o zmrtvýchvstání Krista. Vůbec nejsilnější zvyk obřadných jízd zakořenil v Lužici a samozřejmě i v přilehlé části Sudet, zejména na Šluknovsku. Bývaly to opravdu všelidové průvody, ať už jezdců na koních, nebo pěšího průvodu, který je následoval. Pak se ale doba zlomila v pase a vycenila zuby. Nacistům se tahle tradice pranic nezamlouvala a šmahem ji zakázali. Od čtyřicátých let se tedy už nejedilo. A po válce? V Česku tradici neměl kdo obnovit a noví osadníci byli mohutně masírováni propagandou o tom, že všecíčko německé bylo špatné, ba nejhorší – aniž kdo rozlišoval mezi Sasem a Lužickým Srbem. A v převratně radostné NDR?

Bývalí obyvatelé Šluknovska se tradici pokusili v 70. letech obnovit v Sebnitzu a Hinterhermsdorfu, ale strana a vláda rozhodly, že jízdy sice budiž, ale veškerý výtěžek poputuje do stranické kasy, což zase nechtěli připustit oživovatelé velikonočních jízd. Zlomem se tedy stal až příchod svobodných poměrů. Lužičtí Srbové okamžitě začali křísit, co ani zdaleka nebylo mrtvé. Dnes se na území Lužice koná o každé neděli velikonoční devět procesí, v nichž dohromady jede více než 1600 „křížerjo“ čili „křížáků“ na koních! Sehnat takové množství koní není samozřejmě nic jednoduchého, však si je také jezdci půjčují, kde mohou, a jezdí si pro ně dokonce i do Čech.

A jak taková jízda vlastně vypadá? Začíná se v kostele růžencovou modlitbou. Od kostela pak vyjíždí procesí jezdců na koních. Jsou celí v černém, na hlavách cylindry, přes prsa šerpy, v rukách procesní vlajky. Projíždí se celou obcí i okolními poli za zpěvu písní zvěstujících velikonoční zázrak. Úžasné je zejména to, že přestože jde o tradici katolickou, podílejí se dnes na její přípravě i lužičtí evangelíci, dokonce se tu a tam sami účastní jízd. To by bylo ještě před válkou naprosto nemyslitelné. Ekumenie v běžném životě, tolerance v praxi. Přibližně rok od roku větší davy lidí, přijíždějí sem zájezdy z půlky Evropy. A pozor – žádné buřtstánky, cukrová vata a poutové šm! Důstojný svátek tradic a víry.

MIKULÁŠOVIČTÍ JEZDCI UŽ ZASE ZPÍVAJÍ

Vy jste ale bezesporu zvědaví na ty Mikulášovice, že...? Inu, to bylo tak. Krásný mikulášovický kostel sv. Mikuláše má štěstí, jaké má málokterý chrám – má totiž Romana Klingera. Ten nejen učí na zdejší škole, ale stará se se svým strýcem o kostel i o další sakrální památky ve městě a okolí. Jeho pradědeček vedl zdejší Velikonoční spolek – založen byl už v roce 1844 – až do jeho zániku v roce 1939 a na půdě po něm zbyly dva postroje na koně, dvě sedla a podsedlové deky a asi dvanáct spolkových šerp. Mikulášovičtí jezdci měli červenožlaté na černých fracích nebo oblecích. V kostele se navíc zachovaly všechny spolkové vlajky pocházející z dvacátých let minulého století. Existovaly i fotografie, a tak

O letošních Velikonocích projížděli zpívající jezdci Mikulášovicemi už popáté. Zájem lidí od té doby exponenciálně vzrostl – dnes už i tady koně, kterých je rok od roku také víc, míjejí mohutné špalíry lidí, kteří přijíždějí z blízka i z daleka, i ze Saska a z Lužice. Země se nezachvěla, chleba nezlevnil. Ale Sudety pookřály. To, co tu rezonovalo stovky let, čím žily nesčetné generace lidí, kteří nás v této krásné krajině předešli, znovu klíčí a raší. A dává to životu nový rozměr. Neboť chybí-li nám dnes něco opravdu palčivě, je to vědomí souvislosti, které nepomíjejí.

už chybělo jen pokusit se přesvědčit lidi. Nikdo z mikulášovických farníků koně neměl a ani na něm neuměl jezdit, a tak byli pozváni známí a přátelé z okolí. V roce 2011 vyjeli mikulášovičtí jezdci po dvaasedmdesáti letech znovu. V průvodu jelo osm jezdců na koních, za nimi muzikanti, zpívaly se písně z dochovaného spolkového zpěvníku, německy i česky. Původní trasa byla samozřejmě jasně dána, ale nikdo si ji nepamatoval. Bylo nicméně jasné, že se objížděly všechny části Mikulášovic, a tak i novodobí jezdci vyrazili na Salmov, Tomášov a do Horních i Dolních Mikulášovic. Pravidlo, že smějí jezdit jen muži, padlo, v průvodu se objevily i jezdkyňe, samozřejmě v černém a s cylindrem i šerpou. I kasička plula mezi lidmi. V minulosti z ní Velikonoční spolek investoval významné akce, třeba zakoupil do kostela varhany, věžní hodiny, zvony, nechal na hřbitově vztýčit velký kamenný kříž, o čemž dodnes svědčí vytesané vročení 1879, přispívalo se na sirotčinec i chudobinec... Tradice tedy ožila.

Technická paměť řeky Ohře

tenkrát betonová stavba. Pche, betonový most..., řeknete si možná, ale pozor – ono totiž jde o jeden z nejstarších betonových mostů u nás, který je navíc zdoben střídavým secesním dekorem. Pro mostomily povinnost.

CHMELOVÉ UNESCO?

Ale to už jsme se proti proudu řeky doplavili až do Žatce. Tohle město má dvě tváře – historickou a technickou. Obě jsou krásné. Až tu budete chodit k večeru, budete překvapeni, kolik výstavných měšťánských domů zeje prázdnotou. V oknech žádné záclony, všude zhasnuto... Jenomže přesně stejně tomu bylo i před sto lety, ba dřív! Jde totiž o obrovské sklady a sušárny chmele, které musely být z rozhodnutí osvěcených žateckých urbanistů stavěny tak, aby ani opticky nenarušovaly číhací zástavbu. V tomto množství jde o světový unikát! Však se také Žatečtí usilovně snaží o jeho zapsání na seznam UNESCO. V některých chmelových domech už turisté žasnou – třeba v největším Chmelovém muzeu na světě, ve zcela unikátním Chrámě chmele a piva s chmelovým majákem, orlojem i velkorysou interaktivní expozicí. A to k tomu ještě přidejte snahu o záchranu a rekonstrukci krásné budovy bývalých papíren i velkolepého novorenesančního komplexu Dreherova pivovaru, který svého času patřil mezi největší a nejmodernější pivovary v Rakousku-Uhersku – a máte alespoň část oné technické duše města.

KAŠPÁRKŮV DOMEČEK

Nicméně, vraťme se ještě na začátek našeho putování, do Loun, k jedné pitoreskní stavbě, která si také zaslouží naši pozornost. Loutkové divadlo. Až před ním budete stát, jako byste se sami ocitli na jevišti a měli na rukou vodicí nítě. Ten domek je prostě jako z pohádky o Kašpárkovi a Škrholovi. Nadšení lounští loutkáři, sdružení do spolku už od roku 1909, na něj od města vyškemrali stavební materiál ze zbořených jatek a v roce 1920 ho stavitel Hugo Katz podle projektu Otakara Poláka postavil. Stavbu podpořil dokonce legendární otec Spejbla a Hurvínka Josef Skupa, když ochotně vystoupil bez nároku na honorář. To všechno by nebylo víc než půvabné vyprávění, kdyby nešlo o nejstarší budovu loutkového divadla u nás, a dost možná i v celé Evropě! Za skutečnost, že se tu děti dodnes smějí příběhům Kalupinky a Kašpárka, je nám vděčtí nejen neutuchajícímu elánu lounských loutkářů, ale i skutečnosti velmi paradoxní: budova divadla totiž unikla v době socialismu demolicí zčásti i proto, že se tu druhy lounská levice přihlásila ke Třetí internacionále.

PERLIČKA

Věděli jste, že nejslavnější česká loutka Kašpárek získala své jméno při probuzenecké snaze počeštit oblíbenou postavu středoevropského lidového baroka Hanswursta či též Honzbuřta? Z Pimprleho se tak stal – kaše + párek = Kašpárek.

Dolní Poohří má jedinou životadárnu tepnu. Řeka Ohře po staletí určovala mnohé, dokonce zásadně ovlivňovala i technický rozvoj. Technické památky, které vypovídají o stavitelském i mechanickém umění našich předků, proto musíme hledat vždy nedaleko od jejího řečiště. Historicky nejčastějšími technickými stavbami na vodě jsou samozřejmě mlýny, ale také mosty. A o tom, že vodu zcela zásadně potřebují i papírny a pivovary, nemůže být sporu. Vydejme se tedy spolu proti proudu řeky a dívejme se, co tu um těch, kteří nás na tomto světě předešli, zanechal.

OD MLÝNA K MOSTU A ZASE ZPĚT

Začít bychom měli v Lounech, neboť městské mlýny byly v tomto městě funkční už od začátku 17. století. Stály naproti sobě přes řeku, v místech, kde ji dnes přetíná most Veslařů. Dva z nich, Režná a Šejdovna, přiléhající k lounským hradbám, vzaly i s městskou sýpkou za své při ničivém požáru v květnu roku 1895. Na jejich místě byla vystavěna nádherná a dodnes ohromující novorenesanční stavba, nový mlýn Režná, kterému se začalo říkat podle jeho majitele – Jiráskův mlýn. Tuhle krásnou stavbu budete podcházet při procházce pod Šancemi, po krásné lounské pobřežní promenádě kopírující zachované hrady. Dovnitř se sice nedostanete, ale o to

je to radostnější podívaná. Jiráskovy mlýny totiž dodnes melou a jejich technologie se neustále modernizuje, za den jsou tu schopni namlít i 180 tun obilí. Podobně funkční je i další pozoruhodná stavba – inundační most. Tenhle technický termín přestane být záhadný, řekneme-li si, že inundace je záplava. Úžasný empírový kamenný most z roku 1816 o délce 272 metrů se 40 pilířů spojenými valenou klenbou, postavený ještě ke všemu do zatačky, totiž vede přes vodu, jen když se Ohře rozhodne, že jí jsou břehy malé. Díky mostu se nemohlo stát, že by byla přerušena důležitá dopravní tepna Louny–Lipsko. A je tomu tak dodnes. Za dalším pozoruhodným mlýnem se musíme vypravit od Ohře z Loun proti proudu Smolnického potoka. Tak se stane, že po šesti kilometrech se ocitneme před Vernerovým

mlýnem v obci Brloh. Kulturní památka, mlýn pamatující rok 1630, byla později doplněna pozdně barokní budovou, které se při další modernizaci dostalo uměřené empírové fasády. Nejzajímavější na mlýnu, jenž už zase patří potomkům slavné mlynářské pooherské rodiny Vernerů, ovšem není jeho stavební, ale technologická část. Ač je to skoro k nevíře, zachovaly se tu téměř kompletní všechny provozní segmenty, technologické celky, dobové technické detaily i měřicí a další přístroje ve všech podlažích mlýna včetně jejich transportního propojení vertikálního i horizontálního. A teď pozor – to celé ze dřeva! Sem se naopak podívat nejen můžete, ale podle mě i musíte. Zdejší „museum vivum“ Český mlýn a zapomenutá řemesla je ojedinelým zážitkem doprovázeným zasvěceným

a chvílemi strhujícím výkladem. Projdete všechny technické místnosti, uvidíte expozici mlynářského i jiného nářadí, dostanete se do mlýnice i k právě stoletému „dábelskému“ stroji, který poháněl mlýn v dobách suchých. Už zase po břehu Ohře se dostaneme do Postoloprt, kde v polovině 19. století nahradila někdejší řetězový most nová,

Nechte oči tiše bloudit krásou

Zvlněný reliéf krajiny, štětinaté koberce lesů protkané vodní hladinou, temná a tajemná rašeliniště, místa přízračné a tísnivé krásy, louky plné zcuchaných vlasů trav a kopinatých chocholů, jimiž se vinou potoky a říčky jako safírové nitky, vysoké a čisté bučiny, stříbrní obří šrafovaní zlatými paprsky odpoledního slunce, kameny i stromy čalouněné zářivými mechy se šřapatými kšticemi kapradin, aleje kosmatých stromů, kterými se prochází tiše a s pokorou jako pod klenbou chrámovou, temně modré oko Flájské přehrady uprostřed hnědozelených luk koupe nohy smrčínám chtivě vbíhajícím do chladivé vody, do lesů oblečené hřebeny a vrchy poseté souměrnými korunkami rozhleden a hradů, podsadité klenoty důstojných a do krajiny vrostlých historických měst, rezavé kartáče vřesovišť, nehybná moudrost kamenných sfing na Měděnci anebo korálky dávné úcty k Bohu – utěšené kapličky, mohutné kostely i skromná boží muka, místa odvěkého dobývání rud vzácných kovů, křehké jizvy štol. To všechno, ba mnohem víc je vidět z krušnohorských rozhleden.

HLEĎME Z HOR KRUŠNÝCH DO KRAJE

KOMÁŘÍ VÍŽKA

Vezmeme-li to z východu na západ Krušných hor, musíme začít na místě věru nádherném, nicméně zrovna u rozhledny, která už svému účelu neslouží. Komářů vížka se tyčí nad středověkou Krupkou a k nadšení turistové na ni vede sedačková lanovka, dokonce nejdlejší v Česku, celých 2348 metrů dlouhá. K níže Edmund Clary-Aldringen nechal na místě někdejší hornické zvonice v roce 1857 vystavět horskou restauraci s vyhlídkovou věží. Dnes jsou sice vyhlídková okna zazděna, z terasy před hotelem je ale výhled jen o něco malinko horší, tedy úchvatný. Z výšky 809 m n. m. uvidíte okolní vršky Krušných hor, České středohoří, Děčínský Sněžník s rozhlednou a za dobré viditelnosti i Doupovské hory, Lužické hory, Ještěd, Jizerské hory a Krkonoše.

VLČÍ HORA

Dvacet kilometrů západně od Teplic, nedaleko Oseku, na Vlčí hoře nad osadou Dlouhá Louka, ve výšce 890 metrů nad mořem strmí k nebi nový betonový multifunkční stožár obtočený schodištěm a zakončený 15 metrů nad zemí vyhlídkovou plošinou. Uvidíte odtud České středohoří, Litvínov i pohoří Džbán a samozřejmě okolní kopce.

JEŘABINA

Pod vrcholem zvaným Jeřabina, nějakých 6,5 km od Litvínova, ve výšce 767 m n. m. sedí na podsaditém kamenném soklu dřevěný altán. Lidé se odtud rozhlíží po podhůří Krušných hor a po Českém středohoří už 130 let, německá armáda tu měla za války pozorovatelnu, byly i roky, kdy chátrající rozhledna turistům nesloužila, ale od roku 2009 se zase skví, láskyplně opravena, a nabízí výhled na celé Podkrušnohoří, město Most i České středohoří.

RŮŽOVÝ VRCH

Jiná kamenná věž s dřevěnou nástavbou, tentokrát pro změnu prosklenou, a s jehlanovou střechou čeká na panoramaty chtivé oči na jižním okraji městečka Hora Svaté Kateřiny, asi 25 km od Mostu, v nadmořské výšce 729 metrů. Vybudována byla v roce 1902 a od té doby nesla nejprve jméno císaře Františka Josefa I., později zakladatele německého tělovýchovného hnutí F. L. Jahna a dnes se jmenuje po kopci, na němž stojí. Výhled

z ní je kruhový a Krušné hory si odtud užijete opravdu báječně.

SKŘIVÁNČÍ VRCH

Než se z Růžového vrchu dostaneme na vrch Skřivánčí, všimneme si ještě nepřístupné rozhledny Strážičtí u Chomutova, kamenné věže, která je součástí rekonstruovaného hotelu, a přestože se odtud rozhlíželi turisté už v roce 1931, dnes to možné není. Naštěstí je nedaleko, jen 7 km od Chomutova u obce Málkov, zbrusu nová kovová rozhledna Skřivánčí vrch. Z výšky 460 m n. m. odtud přehlednete Nechanickou přehradu, Doupovské hory i pohoří Džbán.

HASIŠTEJN

Pravověrní „rozhlednologové“ budou asi prskat, neboť hradní věže se mezi rozhledny de facto nepočítají, ale kamenná válcová věž mohutné zříceniny gotického hradu Hasištejna, který zpustl už někdy kolem roku

1600, sloužila k výhledům do kraje, už když byl turismus v plenkách, tedy koncem století devatenáctého. Z 627 výškových metrů ztepilého kopce plus 25 metrů výšky věže uvidíte Krušné i Doupovské hory, jakož i České středohoří a město Kadaň.

KLÍNOVEC

Nejvyšší rozhledna? Inu, samozřejmě ta na nejvyšší hoře Krušných hor. Ve výšce 1244 výškových metrů stála už v roce 1817 dřevěná věžička, současná kamenná věž jako z viktoriánského románu se tu tyčí od roku 1884. Vede sem sedačková lanovka a panoramatický výhled odtud vážně nemá srovnání – je dokonalý. Krom všeho zmiňovaného uvidíte i Šumavu, Lužické a Jizerské hory, ba Krkonoše.

HLEĎME Z PODHŮŘÍ NA KRÁSU HOR

HRAD DOUBRAVKA

Já vím, už zase hradní věž, ale když ona byla kvůli rozhlížení už vystavěna! Stojí na Doubravské hoře v Teplicích a nám už známý Edmund Clary-Aldringen tu v osmdesátých letech 19. století využil jednu z ruin věží, nechal ji dostavět, prosklít a zasvětit výhledům. Uvidíte hřeben Krušných hor, České středohoří včetně Milešovy a samozřejmě celé Teplice jako na dlani.

LETNÁ

Teplice mají rozhledny dokonce dvě, tu další naleznete kilometr od centra v pohádkové věžičce zámečku jako vystřiženého z hollywoodského animáku (svého času se mu trefně říkalo Kozí hrádek). Krom výhledů podobných Doubravce je tu i minigalerie a velmi dobrá restaurace Franz Josef.

HNĚVÍN

I město Most má svou horu a na ní romantickou, středověkou hradu podobnou stavbu, samozřejmě s věží, nadto vyhlídkovou, to všechno vybudováno ve vrcholném romantismu. Kamenná hradní rozhledna s dřevěnou nástavbou, osmihranným vyhlídkovým prostorem a kuželovou střechou nabídne celý Most a nádherné pohledy na Krušné hory i České středohoří.

MAJÁK

Deset kilometrů východně od Chomutova leží Strupčice a nad nimi se zvedá mírné, uměle vytvořené návrší, bývalá výsypka. Na temeni dřevěná je věž a ty do ní svižným krokem běž, panorama krušných kopců dostaneš, k tomu Chomutov a Jirkov též.

Nebe nad Roudnicí a sedmdesát let míru

Memorial Air Show na roudnickém letišti nejspíš znáte, koneckonců je to akce proslulá po celé Evropě. Dost možná jediná Air Show na světě, kterou, dokonce opakovaně, navštívila hlava státu, se už 24 let pyšní nejedním úspěchem. Patrně nejvýraznějším ze všech je první poválečné přistání slavné létající pevnosti B-17. Rok co rok diváci žasnou, rok co rok jim organizátoři připravují úžasnou podívanou. Letos tahle akce velmi důstojně uctí 70. výročí ukončení bojů druhé světové války. A tak vás zveme: Přijďte ve dnech 27.–28. června 2015 na letiště v Roudnici nad Labem. Litovat rozhodně nebudete, vždyť se jedná o největší letecko-společenskou událost roku u nás.

SPLNĚNÝ SLIB GENERÁLU FAJTLOVI

Všechno to začalo těsně po revoluci v roce 1989. Tehdy se Vlasta Dvořák, dnes prezident Aeroklubu České republiky, setkal s jedním z největších hrdinů, jaké kdy tahle země zrodila, s generálem Františkem Fajtlem a slíbil mu, že uspořádá důstojnou akci, která konečně rehabilituje české piloty, veterány druhé světové války. Od slibu k akci byla ale ještě dlouhá cesta. Vlasta Dvořák dokázal pro tuhle úžasnou myšlenku získat prezidenta Václava Havla, premiéra Petra Pitharta i ministra zahraničních věcí Luboše Dobrovského, a tak mohl být v roce 1991 slib splněn a na roudnickém letišti proběhla Memorial Air Show. Nikdo ovšem nečekal, že tahle jednorázová akce přeroste v pravidelnou poctu válečným pilotům. Memorial Air Show měla takový ohlas, že bylo jasné, že váleční piloti si zaslouží nejen rehabilitaci, ale pravidelnou vzpomínku a poctu – a že je u nás naštěstí dost lidí, kteří takovou potřebu mají. Akce se tedy začala opakovat rok co rok, teď už pod novým mottem. Dalším

záměrem organizátorů totiž bylo vytvořit platformu, na které by mohlo dojít k setkání a symbolickému usmíření bývalých protivníků, pilotů obou válčících stran. Někdy čas to trvalo, ale v roce 2005, při oslavách 60. výročí ukončení bojů druhé světové války, se to podařilo. Za účasti prezidenta Václava Klause proběhla nejen Memorial Air Show, ale také slavnostní akt v obřadní síni městského úřadu. Dojetí zúčastněných veteránů z USA, Ruska, Německa, Slovenska, Francie, Anglie a České republiky nedokáže

nikdo z těch, kteří tam tehdy byli, popsat. Legendy letectví měly v očích slzy a už v té chvíli bylo jasné, že se Roudnice jednou provždy zapsala do historie tolerance a paměti lidstva.

JEDINEČNÁ LETECKÁ SHOW

Memorial Air Show získala za dobu své existence mnoho primátů, odehrála se tu řada mimořádných věcí. Vůbec poprvé v bývalém východním bloku tu například přistály letouny NATO. Byly tu dokonce k vidění i největší pýchý letectva Severoatlantické aliance – vrtulník Apache a kolmo startující letoun Harrier – zase poprvé v Česku. O Spitfíru, Mitchellu a Hurricanu, letounech, na nichž létali právě čeští příslušníci RAF a které se poprvé v České republice představily už na prvním ročníku 18. 6. 1991, není třeba se zvlášť zmiňovat, protože je následovaly všechny v Evropě dostupné létající válečné stroje. Poprvé do Česka přilétly letouny současné armády USA navážené z letounu AVACS. Byly to stíhačky F-16 a bitevníky A-10 z italského Aviana. Na Memorial Air Show v Roud-

nici dokonce došlo k leteckému předání předsednictví EU Švédsku, které bylo provázáno poselstvím volného schengenského nebe, jež Česká republika otevřela jako první země v Evropě, a to za významného příčinění Vlasty Dvořáka. „Byl to můj dávný sen a nápad, který se mi jako jedinému v EU podařilo i splnit a prosadit. Mám s tímto projektem spojeno mnoho osobních prožitků a poznatků. Tím nejsilnějším je bezesporu můj dopis premiérovi Švédska. V té době totiž u nás padla vláda a nebyl nikdo, kdo by

tuhle komunikaci vedl. A tak jsem pana premiéra písemně oslovil a požádal ho, aby tuto moji vizi převzal, a bylo dohodnuto, že český premiér Jan Fischer to s ním projedná při oficiální návštěvě Švédského království. A to se také skutečně stalo. Od té doby vím, že nic není nemožné.“

LETOS NÁS ČEKÁ PESTRÁ PODÍVANÁ

Co tedy v červnu v Roudnici uvidíme? Kromě letounů naší armády JAS 39 Gripen, dopravního letounu CASA, vrtulníků Mi-24 a Mi-17 tu budou i historické letouny B-25 Mitchell, P-51 Mustang, OV-10 Bronco, Lisunov Li-2, Avenger, PB-Y Catalina, T-6 Texan, Spitfire, JAK-3, de Havilland DH.100 Vampire i skupina letounů Bücker. Samozřejmě nebude chybět akrobatická skupina Flying Bulls, Martin Šonka na Extra 300 a další akrobatické speciály a parašutisté. Armáda ČR chystá překvapení – bojovou ukázkou součinnosti pozemního vojska s leteckou podporou, to všechno doprovázeno pyrotechnickými efekty. Je vám to málo? Tak ještě například ukázkou bojové techniky naší armády i vojenských historických klubů a především – jedinečný bezprostřední styk s leteckou technikou a bojovými ukázkami umožněný specifickou dispozicí a velikostí roudnického letiště. Program bude po oba dny stejný, začíná se vždy ve 13 a končí v 17 hodin. Nakonec jsem se pana Dvořáka ještě zeptal, jestli je i něco, co v Roudnici nevidíme. „Bohužel je. Tenhle ročník sice co do společenského významu

předčí všechny předešlé – generálním partnerem se stal Ústecký kraj, záštitu kromě prezidenta republiky Miloše Zemana převzali i ministři Martin Stropnický a Dan Ťok, hejtman Ústeckého kraje Oldřich Bubeníček a starosta města Roudnice nad Labem Vladimír Urban –, ale jedna věc se přece jen nepodařila. Patrně neuvídíme žádný letoun ze současné výzbroje zahraničních armád. Někteří naši čelní politici totiž náhle jako by zapomněli, jak to před těmi sedmdesáti lety bylo. A tak se ukázalo nemožným pozvat zástupce Ruské federace na akci oslavující ukončení nejstrašnější války v lidských dějinách. Oslavovat vítězství bez jednoho z vítězů, to je prostě mimo moje chápání.“

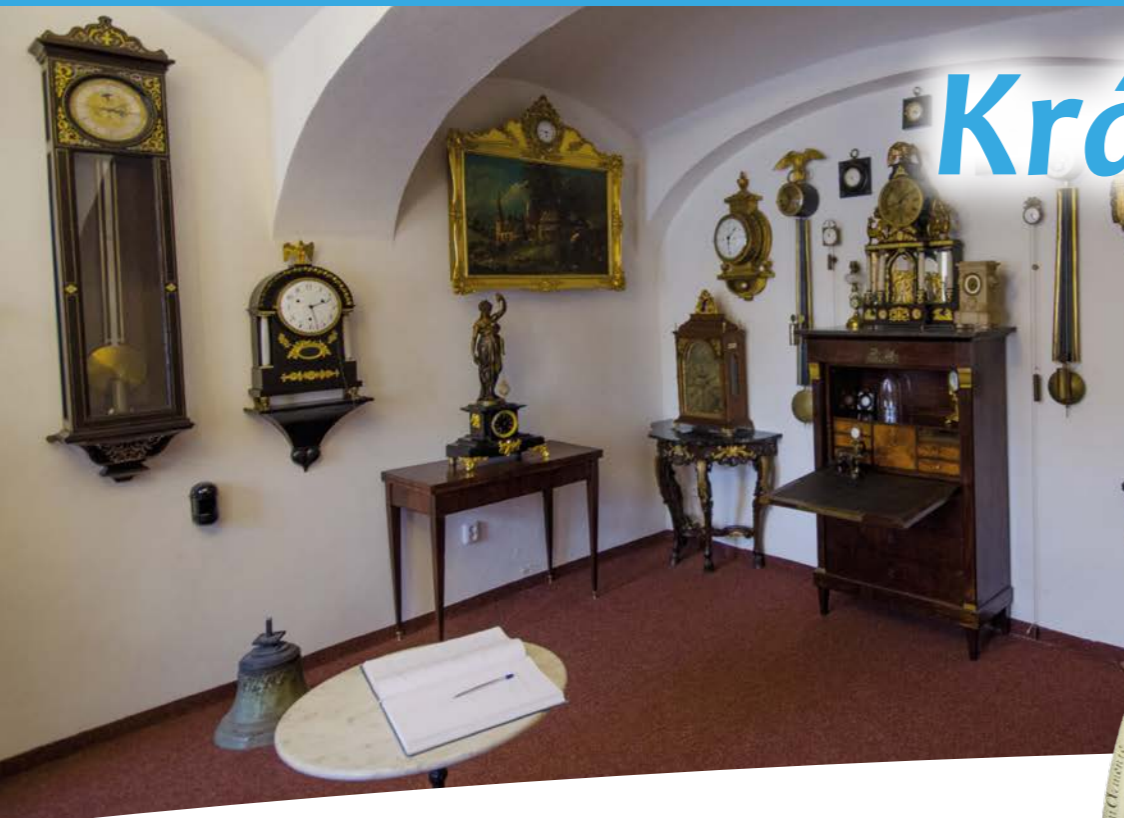
KUDY KAM

Roudnické letiště najdete v těsném sousedství dálnice D8, kilometr od sjezdu na Roudnici.

PERLIČKA

Chcete dobrou radu? Neparkujte na černých parkovištích, dojeďte až na letiště a zaparkujte v klidu přímo na letištní ploše.

Král času z Klášterce

Naproti baroknímu kostelu Nejsvětější Trojice, pár kroků od náměstí v Klášterci nad Ohří, stojí nenápadný dům s velkým nápisem Muzeum hodin. Vejit dovnitř je jako vejit do jiného světa, do království, jemuž vládne Kronos, pán času. Málokdo ovšem ví, že Kronos má v občanském průkazu napsáno Václav Šimonovský a že muzeum, do něhož jste právě vešli, je jeho zveřejněnou sbírkou, kterou začal shromažďovat před pětadesáti lety. V pěti místnostech tu najdete hodiny od renesance po empír, všechno originály („Replika hodin, to je jako když vám někdo osolí kafe,“ říká zdejší Kronos), všechny v chodu. Udivíte tu hodiny mysteriózní, vojenské, obrazové, caplovky s kyvadlem před ciferníkem, kravatové, chrámové, vodní, noční, barokní s houpačkou, dokonce pilové, hodiny, které se natahují jen jednou ročně, cestovní budíky, hodiny rotační, hrací, s pišťalami, s kyvadlem ve tvaru slunce, jehož oči vás sledují, a dokonce tu na vás čekají i legendární hodiny s vodotryskem. Nic obyčejného, neboť, jak říká pan Šimonovský: „Já mám slabost pro všechno, co je něčím jiné, co je prostě extra.“

Dát dohromady muzeum, to asi byla fůra práce, ne?

To tedy byla. Koupili jsme kvůli němu tenhle dům. Byl vybydlený, vlastně bouračka. Makali jsme na tom se synem dnem i nocí půl roku, ve dvou lidech. Když jsem zkraje loňského roku kláštereckému starostovi řekl, že v létě otevřeme, myslel si, že jsem se zbláznil. A my jsme to stihli. Syn je vyučený zedník, já frézař, tak nám to šlo od ruky.

Počkejte, vy nejste hodinář?

Kdepak. Většinu života jsem šoféroval a sháněl si práci navíc, abych vydělal na tenhle hodně nákladný koníček a přitom nešidil rodinu. Ze začátku jsem to prostě zkoušel tak, intuitivně. Pak jsem začal chodit k jednomu kláštereckému dědulovi, asi půl roku jsem se u něj učil ty úplný základy, a pak holt

jsem si musel na všechno přijít sám. Internet nebyl a knížky nevycházely. Měl jsem jednu z roku 1948 a dodnes z ní žiju. Dneska opravím cokoli. Ostatně, jinak to ani nejde, v podstatě všechno, co tu vidíte, jsme koupili nefunkční, často úplně zdevastované. Původně jsem si myslel, že se syn vyučí hodinářem, ale nebylo ho to. A vidíte, před dvaceti lety ho to chytlo taky a dneska už umí opravit i intarzie. Víte, ony rozbité hodiny jsou vždycky levnější a my neměli ani naspolečeno, ani bohaté příbuzné. Na tohle muzeum jsme taky nedostali ani vindru dotace, všechno pěkně za svy.

Možná se budete zlobit, že mi do toho nic není, ale kde šofér sehnal peníze navíc?

Kde se dalo. Dělal jsem, co se namanulo, jedny krásný porcelánový hodiny jsem si třeba koupil za kompletní úrodu z naší třešňový

zahrady. Stály tehdy za komunistů pětáct tisíc – víte, co to bylo? Stačilo přidat desítku a měl jste auto. Samozřejmě jsem tu a tam něco i prodal, ty kousky, který mě tak netěšily – opravil a prodal.

Musel jste začínat jako kluk – jak to tehdy bylo?

Šel jsem skládat sousedům uhlí, bylo mi patnáct, a viděl jsem tam u nich pendlovky. Když se mě pak sousedka ptala, co chci za práci, řekl jsem, že ty hodiny. A tím to začalo. Tehdy se hodiny sice daly koupit lacino, ale pro mě byla i stovka dost, nevydělával jsem, učil jsem se v Teplicích. Na náměstí tam měla jedna stará Židovka starožitnictví. Měla v krámě spoustu hodin a já je obdivoval, jenomže táta mi nechtěl dát peníze. Říkal, kašli na starý křápy, co s tím. Já se chtěl učit hodinářem, ale naši

jasně řekli – všichni děláme v ZKL, budeš tam dělat taky, na hodináře se učí leda ženský nebo invalidi. Ze začátku člověk moc nevěděl, co má nějakou cenu, kde to shánět. Tehdy jsem dělal řidiče v Kovošrotu, objížděl jsem sběrný a odtamtud jsem dostával první tipy na lidi, kteří se nechali ve sběrně slyšet, že mají nějaký starý hodiny.

A později? To jste objížděl starožitnictví?

Moc ne. Spíš burzy. Ty byly v polovině sedmdesátých let skoro v každém větším městě. Když jsem dřív dostal tip, maily ani mobily nebyly a telefon taky neměl každý, znamenalo to jet nablízka a čekat třeba několik hodin, až ten dotyčný přijde domů. Bylo to složité, ale zase dobrodružný. Dneska jezdíme po celé Evropě, teď zrovna jedeme do Amsterdamu pro japonské hodiny, kterých je v Evropě jen pár.

Tohle muzeum je opravdu jedinečný zážitek, který výklad pana Šimonovského ještě dramaticky povyšuje. Otevřeno je denně, ale majitel provádí hlavně v úterý („musím taky něco dělat a cestovat za hodinami“). Zkuste si sem ale zavolat, jak jsem ho poznal, bude-li moci, vyjde vám vstříc.

Výsledek je úžasný, to muzeum je vážně skvělé... Na co jste nejvíc pyšný?

Na všechno, všechny jsem oživil. Samozřejmě jsou výjimky – třeba tohle jsou naše nejstarší, jednoručičkové, jsou tak z roku 1580. Ty máme z Liberce. Tam to nějaká rodina našla na půdě, zdevastované, rezavé, neměli tušení, o čem jde, takže jsem je získal velmi lacino. A tady, to jsou dvě vitríny kuriozit – kapesní sluneční hodiny, vodní hodiny, kručifixové hodiny, ptačí hodiny anebo kuriozita vůbec největší – kouzelnické hodiny s tajným mechanismem. Ale jak říkám, mám je rád všechny, každé mají svůj vlastní příběh.

Vzpomenete si na nějaký?

Na každý z nich. Třeba tyhle pilové hodiny našli pokrývači na faře u Litoměřic. Tyhle jsou zase jediné na světě, od vyhlášeného pražského hodináře Balkeho, který dělal každé hodiny jen jednou. Zanechal jich kolem sedmdesátky a číslovka je – tyhle mají číslo 14. Když jsem je uviděl na burze v Buštěhradě, zastavil se mi dech. Čekal jsem dardu, ale byly za babku, nikdo netušil, co je to za poklad. Anebo tyhle velké barokní, francouzské. Ty jsme objevili na dražbě v Londýně, ale neměli jsme na ně. Chtěl jsem si je zamluvit a doletět pro ně později, ale majitel řekl – dej mi zálohu, přivezu ti je do Prahy. Dal jsem zálohu a říkal si, toho už, hochu, nevidíš. A za tři neděle stojím na Ruzyni a on se hrne ven s obrovskou bednou na kolečkách. Zaplatil jsem a on hned, že chce poznat Prahu. Začal jsem vymýšlet, kam ho vzít, ale on, že prý rovnou do nějakého nevěstince. Poradil jsem se s taxikářem a nasměroval ho. Za pár dní psal, že to bylo úžasný, že odtamtud vůbec nevyšel a nechal tam ty peníze komplet.

Město plné zámků

Pod děčinským zámekem vlévá se do Labe řeka Ploučnice. Zvu vás teď k výletu proti jejímu proudu, který nás po zhruba deseti kilometrech dovede do města, jež se před pěti sty lety začalo plnit zcela jedinečnými stavbami zámeckých budov, takže tu dnes můžeme obdivovat celý komplex zámků. Tomu městu se také říká perla saské renesance, na mapách ho ale najdete jako Benešov nad Ploučnicí.

NA KOLE DO SÍDLA SALHAUSENŮ

Nebudeme putovat pěšky, usedneme na kolo, protože z Děčína do Benešova vede krásná cyklostezka, o níž bylo obšírněji pojednáno v minulém čísle Brány. Pro tentokrát se tedy spokojme jen s konstatováním, že je to jízda nádhernou krajinou, říčním údolím, do něhož sbíhají zalesněné kopce, malebnými Soutěskami, od jedné informační tabule ke druhé, jízda vlídná, neboť převýšení je nepatrné. Až sededneme z kola na benešovském náměstí, zůstaneme v úžasu stát před zámky, jejichž soubor je velmi pozoruhodný. Přijeli jsme sem ve šťastné chvíli, protože tu právě probíhá velkorysá výstava připomínající pět set let od příchodu rodu Salhausenů do města a my se můžeme do hloubky seznámit s tím, co vlastně tehle starý německý rytířský rod, pocházející ze Salhausenu nad Sálou, pro Benešov nad Ploučnicí znamenal. Abychom to pochopili, budeme se muset vrátit do horkých červencových dnů roku 1515, kdy Mikuláš Trčka z Lípy prodává celé rozsáhlé panství, rozumí se děčinské, kamenické i benešovské, rodině Salhausenů, která se rozhodla přesídlit ze saské Míšně na sever Čech a vybudovat právě v Benešově své rodinné sídlo. Vladislavská gotika v té době pomalu přecházela do renesance a právě oba tyto styly salhausenský stavitel spojil do zcela originálního stylu, kterému se říká saská renesance, anebo také salhausenská gotika. Nikde na světě ji nenajdete, leč v Sasku a severozápadních Čechách. A takhle rozsáhlý komplex profánních staveb na nevelkém prostoru dokonce pouze v Benešově.

USKUTEČNĚNÁ VIZE FRIEDRICH ZA SALHAUSENU

Nad svažitým náměstím v té době stávala tvrz. A právě její přestavbou to všechno začalo – salhausenský stavební boom vypukl a trval od roku 1522 do roku 1578. Za těch nedlouhých šestapadesát let vzniklo mnoho samostatných zámeckých budov navzájem spojených úzkými chodbami ve výši cimbuří hradebních zdí a významně se proměnil

i farní kostel, do něhož zmíněné chodby také vedly. Jde o zcela ojedinělý urbanistický příklad života renesanční šlechty v poddanském městě, jak píše dnešní kastelán zámku PhDr. Zdeněk Henig. A skutečně, člověk se tu cítí velmi jedinečně. Souladná a výjimečná architektura, zámecká budova doslova na každém kroku – to přece není právě běžný zážitek, nanejvýš v tak malém městě. Vraťme se ale do hloubi času a podívejme se na počínání Friedricha ze Salhausenu, který poté, co zmíněnou tvrz přebudoval na zámek, jemuž se bude říkat Horní, vykoupil od měšťanů špitál a čtyři domy na náměstí, všechno nechal zbořit a pustil se do stavby tak řečeného Dolního zámku. Čert ví, jak to ty stavební hutě na rozhraní středověku a novověku dokázaly, ale Horní zámek byl hotov za pouhé dva roky a Dolní, stavebně ještě daleko rozsáhlejší, za roky čtyři. Tím ovšem stavební aktivita neutichla – kromě jiných byly vystavěny i budovy Starschedelovského a Konojedského paláce. Právě Konojedský zámeček nechává nahlédnout do tehdejšího myšlení šlechty, k jehož pochopení jsme dodnes povětšinou ještě nedospěli – byl totiž určen pro nemajetné členy rodu a salhausenské vdovy. Významně se přestavuje i nedaleký kostel Narození Panny Marie, který se dočká i zcela nové kaple přistavěné k presbytáři chrámu ze severní strany. To se ovšem stane až v roce 1562, v roce smrti Friedricha ze Salhausenu, a vlastně právě k uctění památky tohoto velkého vizionáře a stavebního investora. V kapli dnes můžeme vidět velmi zajímavý soubor renesančních náhrobníků a epitafů, tedy pamá-

níků, které nekryjí hrob, ale připomínají život i smrt zemřelého. Jak už jsem prozradil výše, Friedrichovou smrtí stavební rozvoj zámků ještě neskončil. Jeho pokračovatelem byl jak syn Jan, tak vnuci Antonín a Volf. Ti v roce 1578 přistavěli k Dolnímu zámku další budovu, které se dodnes říká Volfův zámek. Nebývalá aktivita jednoho rodu skončila. Nedochovalo se, pravda, úplně všechno – zmiňované nadzemní kryté chodby, skleník v zahradě ani konírna. To, co se dochovalo, je ovšem úžasné a jako komplex jedinečné. Rody, které Salhauseny na benešovských zámcích následovaly, tu totiž nikdy neměly hlavní rodinné sídlo, a tak už nedocházelo k žádným významnějším dostavbám ani přestavbám, a perla saské renesance se tak může blyštět leskem zářivým i ve třetím tisíciletí.

BENEŠOVSKÁ ZASTAVENÍ

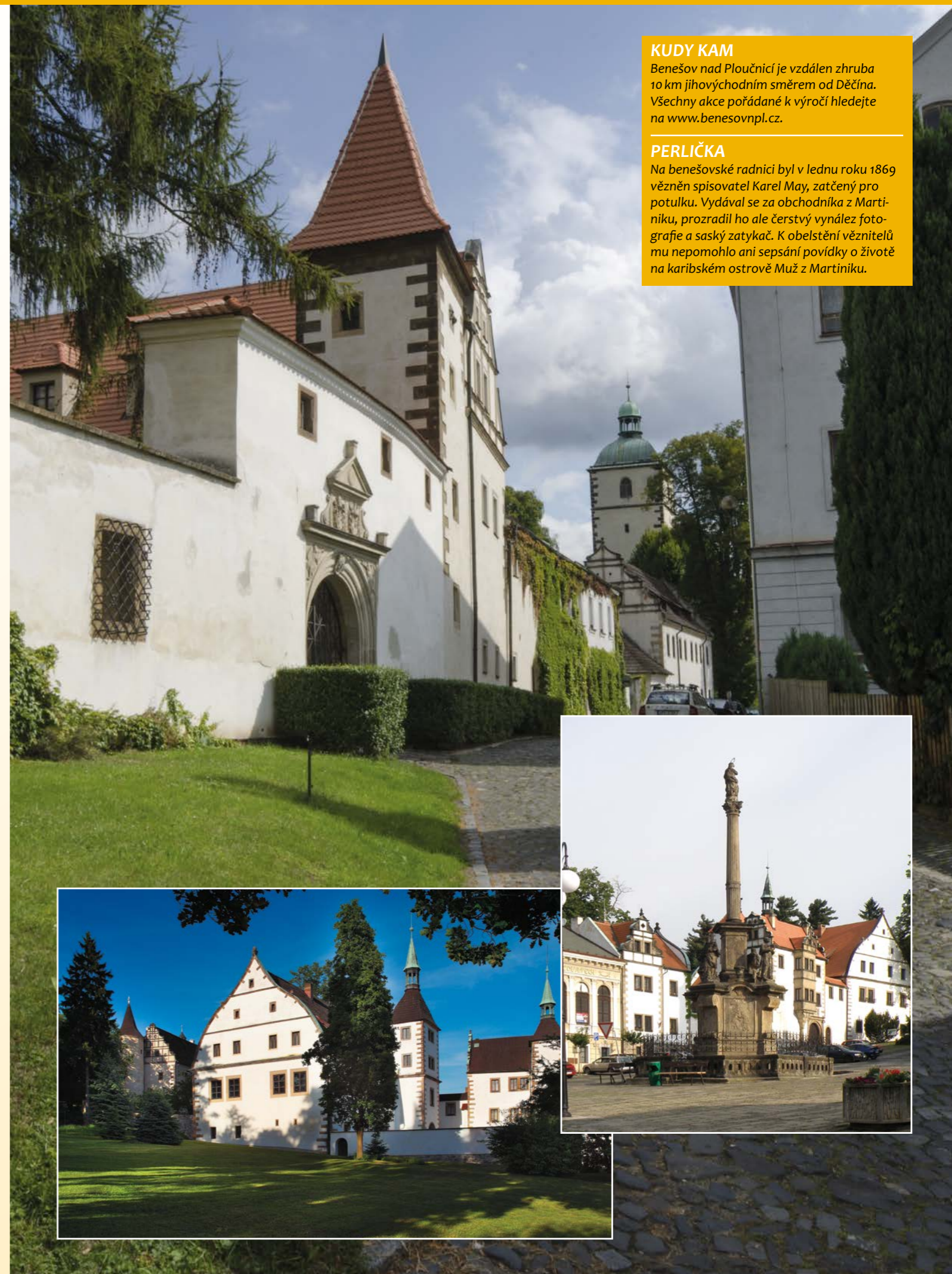
Tím ovšem přitažlivost Benešova nad Ploučnicí pro turistu zdaleka nekončí. Také baroko tu zanechalo nejeden klenot – namátkou krásný Mariánský sloup na náměstí, zdobený sochami Matky Boží s Ježíškem a čtveřice svatých Floriána, Josefa, Františka Xavera a Jana Nepomuckého, kapli Panny Marie Bolestné v sousedství kostela či umělecky velmi hodnotné sousoší Kalvárie, přemístěné před areál Horního zámku. Pozoruhodná je i novorenesanční hrobka Mattauschů na benešovském hřbitově i zřícenina hradu Ostrý na skalním ostrohu nad řekou Ploučnicí... A bylo by toho ještě víc. Benešov nad Ploučnicí je prostě město plné nádherných stop života našich předků. A teď tedy zase nasadíme na kolo a vydejme se po cyklostezce dál proti proudu Ploučnice až k pramenům řeky v sousedním Libereckém kraji, anebo zpátky do Děčína, třeba abychom si v půli cesty prohlédli rekonstruovaný gotický kostelík svatě Anny v Jedlce, který jsme cestou sem jen míjeli.

KUDY KAM

Benešov nad Ploučnicí je vzdálen zhruba 10 km jihovýchodním směrem od Děčína. Všechny akce pořádané k výročí hledejte na www.benesovnl.cz.

PERLIČKA

Na benešovské radnici byl v lednu roku 1869 vězněn spisovatel Karel May, zatčený pro potulku. Vydával se za obchodníka z Martiníku, prozradil ho ale čerstvý vynález fotografie a saský zatykač. K obelstění vězňů mu nepomohlo ani sepsání povídky o životě na karibském ostrově Muž z Martiníku.

Zemí hradů napříč historií

Z lásky k jedinečné krajině Českého středohoří, místu, jaké jinde na planetě nenajdete, se v Bráně vyznámám opakovaně a doufám, že se mi podaří strhnout vás a přimět k bloudění mezi kopci a vrcholy, které kolem vás vyskakují, šplhají a trčí ve zcela nečekaných a často těžko uvěřitelných tvarech. Tentokrát přidám další argument, další rozměr krajiny – prastaré kulturní stopy, tedy pozůstatky života předků, konkrétně jeho obranné a bojovné stránky. Hrady a zámky.

HRADNÍ POUŽ JAKO LÉK NA STRES

Patrně by vás nikdy ani nenapadlo, kolik jich tu je. Tak jistě, Hazmburk, Libochovice nebo Ploskovice zná každý, já vás dnes ale pozvu na více než stovcetikilometrové putování po, nelžu vám, pětadvaceti panských sídlech a někdejších pevnostech. Mohu to udělat díky soustředěnému a mnohaletému úsilí lidí, kteří vymysleli, vyznačili a informačními tabulemi osadili Zlatou stezku zemí hradů. Začíná v Budyni nad Ohří v původně vodním hradu českých králů a končí v Úštěku v gotickém hradu přestavěném v novověku na pivovar, pevné součásti města vypínajícího se vysoko nad korytem Úštěckého potoka. Já vím, řeknete si nejspíš – kdo by se proboha plahočil takovou dálku... Inu, divili byste se, kolik takových nadšenců je. Je to veskrze dobrodružná výprava úchvatnou krajinou, na níž jste neustále jednou nohou kdesi hluboko v minulosti a po nějakém čase vás začne maně napa- dat, jestli tamhle za tím ostrohem nečíhá banda lapků. Po cestě je dostatek míst k bydlení i ukojení hladu a žízně, takže proč vlastně

někdy něco takového nepodniknout, nevymanit se z naší často žabomyšími boji prolezlé současnosti a nepohlédnout sami na sebe z nadhledu staletí? Tedy, samo sebou můžete tuhle velmi dobře značenou a o informace doplněnou stezku využít i zčásti, jako doplnění programu v tom kterém místě. Vždycky to bude zážitek bohatý a intenzivní. A kudy vás Zlatá stezka zemí hradů povede? Jen poslouchejte ta jména vonící časy dávno minulými – Budyně, Libochovice, Hazmburk, Třebeň (zde se určitě zastavte v Muzeu českého gránátu s expozicí hradů Českého středohoří, to je totiž taková základní informační studna k celé stezce), Košťálov, Skalka, Oltářík (tady můžete na chvíli odbočit na Husitskou stezku přes Hrad na Blešenském vrchu do Třebívlic), zpátky přes Medvědice, Ostrý, Milešov, Bílý Újezd, Velemín, Oparno, odbočku

do Lovosic, pak přívozem přes Labe z Malých do Velkých Žernosek, na Kamýk, Žitnickou odbočkou do Žitenic a Litoměřic, a ještě dál na Kalich – odkud vede Žižkova stezka na Pannu, respektive do Ploskovic a závěrem přes Lityš až do Úštěka.

do Lovosic, pak přívozem přes Labe z Malých do Velkých Žernosek, na Kamýk, Žitnickou odbočkou do Žitenic a Litoměřic, a ještě dál na Kalich – odkud vede Žižkova stezka na Pannu, respektive do Ploskovic a závěrem přes Lityš až do Úštěka.

FORTIFIKAČNÍ VYNALÉZAVOST HUSITŮ V KOSTCE

Milovníci historie bezesporu vědí, že letos uplyne 600 let od neslavného upálení mistra Jana Husa. Jeho následovníci jsou nazíráni nej- různějším úhly pohledu, co jim ale nikdy nikdo nemůže upřít, to je naprosto kreativní a nová- torský přístup k umění válečnému včetně rafinovaného rozvoje umění fortifikačního, jinak řečeno kumštu stavitelského zaměřeného na opevňování hradů. No a právě v Úštěku, kam jsme o pár řádek výš doputovali, se 20. června 2015 zahájí jiné putování, totiž cesta „Výstavy husitského fortifikač- ního umění“ po Česku i zemích za hranicemi položených. Putovní expozice zahrnující mnoho převratných a nových informací (krom jiného vás čekají velmi objevné 3D modely) je dlouhodobým projektem, který nemá u nás obdoby. Proto ho v Bráně budeme velmi pozorně sledovat a podávat o něm zprávu, jakož i setkávat se s vámi v místech, kde právě výstava na čas zakotví. Zvu vás tedy srdečně – přijďte a staňte se svědky a účastníky pocty geniálním mozkům českých středověkých stavitelů.

Květen 1421. Jan Žižka spolu s Křišťanem ze Žernosek a svým bratrem Jaroslavem Žižkou obléhají Litoměřice.

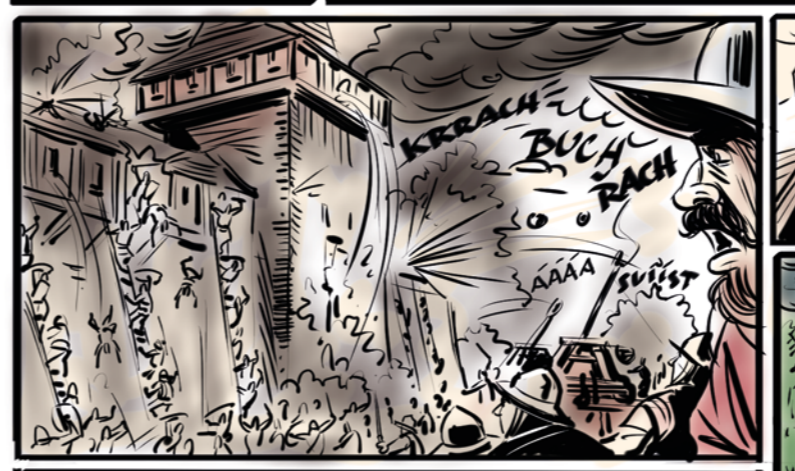
Za pouhé dva roky je hrad Kalich už téměř dostavěn. Jan Žižka se od té doby podepisuje „z Trocnova a Kalicha“.

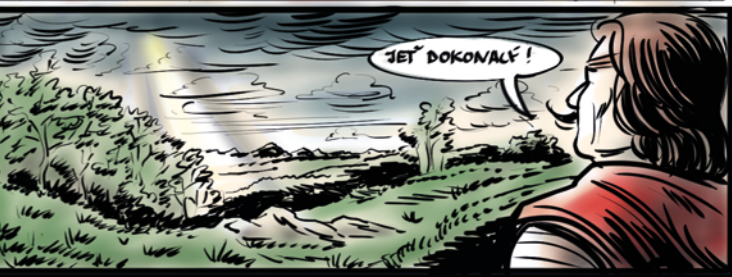
Jan Žižka odjíždí do Čáslavi na sněm o jednotě husitů.

Zikmund z Vartenberka přitáhl s vojskem ke Kalichu.

Rok 1423. Husité napodruhé dobývají Pannu a usazují se na ní. Panna a Kalich se stávají pevnou oporou husitů až do konce války.

Labe Aréna aneb Návrat k pohybu

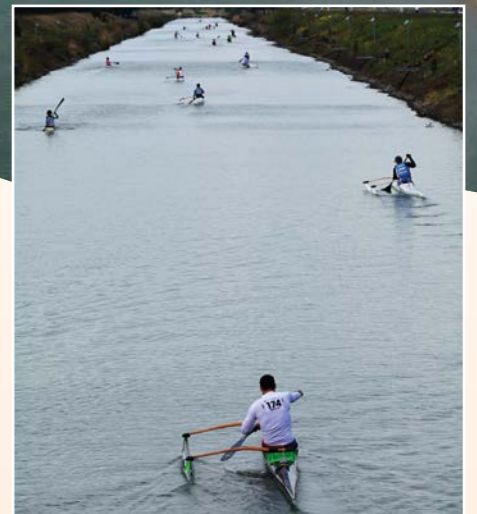
Byl jednou jeden veslařský kanál, začínala by pohádka, kdyby to ovšem pohádka byla. Příběh, který si teď přečtete, je totiž zcela reálný. Začal vizí a snem a proměnil se v dobře zajištěný projekt. Je to příběh o zrodu budoucí chlouby Brány do Čech, jak jsme si už všichni zvykli říkat Ústeckému kraji. Příběh o jedinečném nápadu, o nelhostejnosti, o touze a snaze něco změnit.

KUDY KAM

Račice najdete v těsném sousedství města Štětí, 9 km severovýchodně od Roudnice nad Labem.

PERLIČKA

Podřipsko zatím není příliš vyhlášeným rájem zimních sportů, ale když je zima, jak se patří, dá se na zamrzlém veslařském kanále báječně bruslit. A to je do budoucna v plánu i frézování běžeckých stop na okruhu kolem kanálu, respektive úprava trati na volný styl přímo na zamrzlé ploše!

ČÁST PRVNÍ – O PROMĚNĚ JEDNÉ PÍSKOVNY

Račický veslařský a kanoistický kanál vyrostl na místě bývalé pískovny v roce 1986 a hned byl zasvěcen juniorským mistrovstvím světa. Všem bylo okamžitě jasné, že tohle sportoviště má parametry, které jsou ojedinělé, že není na světě zase tolik kanálů, jež by s tím zdejším snesly srovnání. Sim sala bim – uplynulo pár let a na kanále polyká tréninkové kilometry světový skifář Václav Chalupa. Na kole

ho po břehu doprovází jeho trenér Zdeněk Pecka. Jsou tu úplně sami. Abraka dabra – píše se rok 1997 a Zdeněk Pecka se stává ředitelem zadluženého, nevytříženého monstra. Později se k veslařům a rychlostním kanoistům přidají i vodní slalomáři, kteří mají komfortní kanál s divokou vodou v nedaleké Roudnici nad Labem. Z Prahy je to sem po dálnici půlhodinka, za pár let bude Labe Aréna jednoznačný hit a výkladní skříň kraje. A proč by jednou nemohly být tribuny a svahy kolem vody obsypány takovými girlandami diváků, jako je tomu ve Vysočina Aréně díky českému biatlonovému zázraku? Talenty a mistry veslaře či kanoisty na to přece máme. Inu, takových idejí by bylo..., řeknete si možná. Jenomže tahle idea už má své naprosto reálné obrysy, protože díky Ústeckému kraji, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Českému olympijskému výboru je projekt zajištěn finančně.

ČÁST DRUHÁ – LABE ARÉNA SE KLUBE NA SVĚT

Idea je smělá. Ke dvoukilometrovému račickému kanálu přibude v sousedním Štětí přes deset kilometrů dlouhá tréninková dráha na řece Labi – od liběchovského jezu až k jezu ve Štětí. Postaví se nová loděnice namísto staré, kterou smetla povodeň. Vybuduje se zázemí pro sport a relaxaci, ubytovací kapacity, vznikne tu veslařský a kanoistický bazén. V Račicích se dobuduje sportovní zázemí, inženýrské sítě a i tady se posílí možnosti ubytování. Navíc tu vzniknou víceúčelová hřiště, tenisové a beach-volejbalové kurty, posilovna s veslařskými trenažéry i dětské hřiště. Oba areály se propojí a vznikne Labe Aréna, špičkové sportoviště pro výchovu olympioniků, které může pořádat jakoukoli

světovou akci, a zároveň místo, kam je příjemné zajít za pohybem, relaxací a zábavou. Později se k veslařům a rychlostním kanoistům přidají i vodní slalomáři, kteří mají komfortní kanál s divokou vodou v nedaleké Roudnici nad Labem. Z Prahy je to sem po dálnici půlhodinka, za pár let bude Labe Aréna jednoznačný hit a výkladní skříň kraje. A proč by jednou nemohly být tribuny a svahy kolem vody obsypány takovými girlandami diváků, jako je tomu ve Vysočina Aréně díky českému biatlonovému zázraku? Talenty a mistry veslaře či kanoisty na to přece máme. Inu, takových idejí by bylo..., řeknete si možná. Jenomže tahle idea už má své naprosto reálné obrysy, protože díky Ústeckému kraji, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Českému olympijskému výboru je projekt zajištěn finančně.

ČÁST TŘETÍ – POJĎME ROZHÝBAT DĚTI!

Co víc by veslaři a kanoisté chtěli, napadne vás možná, vždyť tohle je ideál! Ano, dnes. Ale ruku na srdce, kdo v tomhle nádherném areálu bude nořit vesla či pádla do vody za takových pět deset let? Dnešní školáci? Myslíte ty bytosti, které přirůstají k displejům počítačů, telefonů a tabletů, a jak je den dlouhý, nepohnou se z místa? Byli jste někdy v poslední době na hodině tělocviku? Děti nemají základní pohybové návyky, jejich zdatnost se řítí k nule, množí se zdravotní potíže dané špatným držetím těla a nulovou kondicí, dětská obezita se stává normálem. Tohle že budou naši příští olympionici? A víte, že možná ano? Labe Aréna totiž přichází s úžasným nápadem, jak propojit vrcholový sport s každodenní realitou dětí. Začalo to ideou sportovních družin. Přišla s ní olympionička Květa Pecková-Jeriová. Po ukončení závodnické kariéry léta učila tělocvik a odmítla se na tuhle fyzickou devastaci našich potomků dívat s alibistickým krčením ramen. Je to vlastně prosté – čas strávený v družině děti proběhají, proskáčou a prohazejí. Základem systému je atletika jako základ pohybové všestrannosti. První družina už funguje ve Štětí a myšlenka se šíří školami podél Labe i Ohře. A aby motivace dětí byla co nej-

větší, budou mezi ně pravidelně chodit vrcholoví sportovci. V době, kdy vzory už skoro vymizely, je to skvělý nápad, vždyť zaběhat si s olympijskými medailisty Mirkou Knapkovou nebo Ondřejem Synkem, to se hned tak každému nepodaří. A teď si představte, že až tyhle děti odrostou prvnímu stupni, naváže na systém sportovních družin síť školních sportovních klubů, kde už si děti budou moci zvolit ten svůj sport a buď zůstat u atletiky, nebo to zkusit na vodě – ve dvanácti třinácti letech už to má svrchný smysl. A dál? Přece sportovní střední školy a univerzity, jinak řečeno Akademie vodních sportů Ústeckého kraje. Je to krásná myšlenka a je úžasné, že vzniká zrovna v Bráně do Čech. Kdo ví, třeba se za pár let bude říkat – Odkud jsi? Z Ústeckého kraje? Tak to vesluješ, ne?

Čtyři mušketýři z Račic

Patří mezi nejlepší sportovce české historie. Tři z nich jsou „náplavy“, jeden rodák. Všechny propojuje veslařský kanál v Račicích. Dohromady mají osm olympijských medailí. Položil jsem jim prostou otázku: Jaký je váš vztah k Ústeckému kraji?

VÁCLAV CHALUPA

Veslař. Šestinásobný účastník olympijských her, stříbrný na olympiádě v Barceloně 1992 ve skifu, čtyřnásobný vice-mistr světa.

„Já jsem z Jindřichova Hradce. Musím se přiznat, že jsem se do poslední chvíle chtěl vrátit do rodných jižních Čech, kam patřím a jednou se tam možná opravdu i vrátím. Jsem ale spojen s veslováním, sice už ne jako aktivní sportovec, ale osudově. No a tím nejlogičtější místem pro veslaře jsou Račice. Prožil jsem tu většinu své aktivní kariéry, znám tady každý kámen a každou vlnku, mám tu spoustu kamarádů a mám tu ráda. Dneska tu dělám technického ředitele – nevíte se, že mě zastihujete v montér-

kách, tady musí ředitel makat úplně jinak, tady se problémy nemůžou řešit od stolu. Takže tu žijeme s rodinou, a když se mě někdo zeptá, kde jsme doma, tak tady. Krajinu Ústeckého kraje jsem poznával postupně a postupně jsem jí i přicházel na chuť. Když tady ve Štětí vyjedu na kole na kopec ve Strači, najednou jsou přede mnou skály a lesy a já můžu ujet klidně 50 kilometrů a pořád to bude krásný.

Samozejmě na to musím krást čas. Loni jsem byl poprvé ve Hřensku a na Pravčické bráně, mám rád Milešovku, chodíme s rodinou na Říp, v zimě jezdíme do Krušných hor na Dlouhou Louku a na Cínovec na běžky.“

MARTIN DOKTOR

Rychlostní kanoista. Dvojnásobný olympijský vítěz z Atlanty 1996, dvojnásobný mistr světa, držitel 14 medailí ze světového šampionátu.

„Já pocházím od Pardubic, kde jsem taky začal sportovat, ale v Račicích jsem trávil většinu léta už někdy od roku 1995. Byla to a pořád je jedna z nejlepších tratí na světě. Postupně jsem se sem přesunul, koupili jsme v Račicích domek, oženil jsem se... Dneska tu děti chodí do školy, jsme tu prostě doma. Ústecký kraj jsem samozřejmě projel ještě jako závodník – třeba Ústí, Děčín, Chomutov, Kadaň. Když jsem jezdil vlakem do Děčína nebo do Ústí, rád jsem se vracel zpátky na kole, někdy kolem Labe, ale mnohem raději přes kopečky Českým středohořím – to je úžasná trasa. Teď už je přece jen víc času, tak si občas užíváme i výlety – pochopitelně na Říp, bez toho by to nešlo, samozřejmě Hazmburk, i na Sedlo jsme vylezli, v zimě

lyžujeme v Telnici, tu a tam běháme na Klínech... Pořád nám ale hodně krásných koutů chybí, třeba České Švýcarsko skoro neznáme – už je to ale v plánu, tak to snad vyjde. Pěkné je i okolí Štětí. Když jsem sem přijel prvně, připadalo mi to tu jako Verneovo Ocelové město, ale od té doby se jednak město samo hodně posunulo k lepšímu – a pak, stačí jet pár kilometrů a jste u Mordlochu, mezi skalami, na krásných lesních cestách, Kokořínsko za rohem...“

KVĚTA PECKOVÁ-JERIOVÁ

Běžkyně na lyžích. Držitelka tří olympijských medailí – bronzu z Lake Placid 1980 a stříbra a bronzu ze Sarajeva 1984, druhá vicemistryně světa z Osla 1982.

„Já jsem z Krkonoš a do Ústeckého kraje, konkrétně do Litoměřic, jsem se přivdala. To město za posledních pětadvacet let neuvěřitelně zkrásnělo. Jsou tu nádherné historické památky, kostely, parky, galerie a taky moc hezká okolní krajina. Pro mě je pořád hrozně důležitý sport, speciálně běh na lyžích, takže pravidelně vyrážím do Krušných hor, do okolí Klínovce nebo do Nového Města, na Cínovec... Hodně času jsem strávila v Bílíně, kde se dcera věnovala atletice. Volné chvíle ale dělím mezi Ústecký kraj a moje milované Krkonoše, bez kterých nikdy dlouho nevydržím.

Máme tam zemědělskou usedlost, takže si umíte představit, jak se tam člověk fyzicky vyřídí. Když má ale manžel volný víkend, což při práci na veslařském kanále není zase tak častý jev, dost často vyrážíme na kole buď po Labské stezce, nebo do Českého středohoří. Příjemná procházka je i na Mostnou horu, kde je rozhledna, z níž je krásně vidět celé České středohoří. Je tam upravený lesopark, socha Karla Hynka Máchy.“

ZDENĚK PECKA

Veslař. Na olympiádě v Montrealu 1976 získal bronz v párové čtyřce a v Montrealu 1980 také bronz ve dvojskifu s Václavem Vochoskou. Několikanásobný medailista z mistrovství světa, trenér Václava Chalupy.

„Já jsem jediný odtud, litoměřický rodák. Tenhle kraj miluju, i když ho vinou věčného nedostatku času neznám tak moc, jak bych chtěl. Kde začít...? Třeba rovnou Bránou do Čech. Portu Bohemiku jsem ještě jako junior často projížděl s vesly v rukou a vždycky to byl

nádherný zážitek. Zastávky na Píšťanském jezeře s koupáním! Taký jsem toho hodně naběhal v Českém středohoří, hlavně nad Litoměřicemi směrem na Lbín,

Zavřete oči a pojd'te rovnou za nosem

České Švýcarsko je podivuhodným krajem oplývajícím tolika krásami, že si je věru těžké vybrat, za kterou se člověk vypraví dřív. Povětšinou sem lidé proudí za divy skalních měst a bran, za rozervanými soutěskami, úchvatnými skalními vyhlídkami, romantickou ruinou Dolského mlýna, za sakrálními památkami rozestými po kraji nebo za klenoty lidové architektury. Pojd'me se tam ale tentokrát vydat za něčím jiným. Zavřeme oči a nechme se vést čichem. Čeká nás království květin, bylin, plodin a nekonečných lesů plných voňavého dřeva. Ale žádný strach, nepůjde o botanický výlet do hájemství zdejší flóry. Budeme pátrat po tradičních řemeslech, která měla – a dodnes mají – s vůněmi a pachy hodně společného.

BLAHODÁRNÉ BEJLÍ

Báby kořenářky dobře věděly, že co roste ze země k nebi, je Božím darem a byl by hřích toho daru neužívat. Kampak dneska s babkou kořenářkou, řeknete si... Chyba lávky. Dobrá, není to babka, je to chlapík a jmenuje se Valdemar Grešík. Začínal ale úplně stejně jako ty babky. Chodil po lukách a lesích, sbíral byliny a plody a doma z nich pak vyráběl čaje, které „kudy tekly, tudy léčily“. A protože je Valdemar moderní člověk, pustil se do podnikání a dnes je jedním z významných zaměstnavatelů v oblasti, v jeho „továrně“ se vyrábějí stovky čajových a kořenících směsí, které jsou proslulé po celé zemi. Je to úžasná, voňavá a bohublá práce. Valdemar pátrá po starých recepturách, vytváří nové, hledá a nalézá. Když narazil na skutečnost, že se tu kdysi páčila proslavená kořalka z jeřabin, vyšel po té cestě a jeho Děčínská jeřabinka je dnes vyhledávanou regionální atrakcí. Dokonce podnítl

zakládání nových jeřabinových sadů. Až budete v Děčíně, zajděte se určitě podívat do některé z jeho prodejen. Krásně to tam voní a ještě vám tu poradí, co pít a proč. Bylinky ovšem mohou poskytovat i onačejší užitek. Když před lety Miloslava Hrachovcová vyklízela půdu v domě na kraji obce Růžová, našla sešitek popsany kostřbatým písmem. Byly to recepty na výrobu mýdel. Nedalo jí to, vzala otlučený hrnec a zkusila uvařit mýdlo. Zpočátku moc nemydliho, pak ale přišla na ten figl – sim sala bim, přeskočíme

několik let – a dnes v Růžové stojí nádherná Mýdlárna Rubens. V bylinkové zahradě s haptickou stezkou čili relaxačním chodníkem na boso najdete dílny, prezentační a prodejní místnost a především úžasně a usměvavě lidi, kteří vám budou o zdejších bylinkových

mýdlech, která nejen myjí, ale také léčí, poutavě vyprávět a nechají vás i leccos vyzkoušet. Otevřeno mají... za světla. Pojete-li za bylinkovou vůní dál, dostanete se až do Vlčí Hory, vesničky schoulené pod stejnojmennou horou korunovanou slavnou rozhlednou, jen kousek od Krásné Lípy. Co tady voní? Kouzelný dům s nádhernou permakulturní zahradou s relaxační stezkou a malebným rybníčkem. Nobilis Tilia, místo, kde vzniká čistě přírodní kosmetika. Můžete si tu zajít do čajovny a dát si některý z bylinných nálevů připravených z toho, co „roste za domem“. Můžete tu odpočívat, nechat si vyprávět o permakultuře i o tom, jak lze žít s přírodou v míru a vzájemně si prospívat, a v neposlední řadě si odtud můžete odvézt i opravdu skvělou a přirozenou kosmetiku, a to do slova pro celou rodinu.

KAŽDÉMU NEVONÍ, ALE CHUTNÁ JAKO SEN

Mezi Dolní a Horní Poustevnou narazíte na nádherně rekonstruovaný křížek na pískovcovém soklu, součást velmi zajímavé naučné stezky po opravených drobných sakrálních památkách, a hned vedle něj vás ze silnice odvede cesta šplhající do vrchu. Půjďte-li po ní, zaslechnete brzy zvuky, které ve vás možná vzbudí podezření, že se blíží brémští muzikanti, ale nebude tomu tak. To jen přicházejíte ke kozí farmě manželů Malinových na kraji obce Víška. Krom stáda koz a poskakujícího houfu totálně nezvedených kůzlat tu narazíte na pašky s báječným smyslem pro humor, pod nohama se vám budou motat májová kotátka, pobíhají tu slepice, řehťají koně, hýká osel... Především tu ale vyrábějí vynikající a dnes už vyhlášené kozí sýry, které jsou doslova esencí okolních pastvin a luk.

VZPOMÍNKY NA TY, KTEŘÍ SE ŽIVILI DŘEVEM

Že dřevo voní, o tom netřeba nikoho nijak zvláště přesvědčovat. Že může páchnout jako stádo čertů, už se tolik neví. Na celou škálu, od přívětivé vůně po hodně přísné aroma, můžete natrefit, pokud se dostanete k Dolskému mlýnu u Jetřichovic v době, kdy tu dobrá víla tohoto místa Natálie Belisová spolupřádá některý ze Dnů lesních řemesel. Buďte prosím zcela ujištěni, že uvidíte, co jste ještě neviděli. Upřímně – co víte o lesních uhlířích, dehtářích, smolařích a kolomaznících? Že jsou to řemesla dávno zaniklá? Možná, ale ne tady. Tady se velmi hravě a zároveň velmi vědecky experimentuje. Zmínovaných profesí bývaly ještě před dvěma sty lety zdejší lesy plné. Ovšem vybudovat pevně

KUDY KAM

Obec Růžová leží 12 km severovýchodně od Děčína, Vlčí Horu hledejte 5 km severozápadně od Krásné Lípy, kozí farma ve Víšce je vzdálena 3 km severně od Dolní Poustevny a Dolský mlýn najdete v soutěsce řeky Kamenice, 5 km západně od Jetřichovic.

PERLIČKA

K opravám Dolského mlýna můžete snadno přispět i vy. Stačí mít chuť, čas a zdravé ruce – pravidelně se tu totiž pořádají brigády dobrovolníků. Potřebné podrobnosti najdete na webu národního parku České Švýcarsko.

Posledním městem Brány do Čech, tedy kraje Ústeckého, na řece Labi je Štětí. Tohle spíše průmyslové město je obklopeno kouzelnou krajinou, která teprve čeká na svůj turistický boom.

A věřte, že stojí za to toulat se Štětskem. Zajímavá a členitá krajina s dalekými výhledy je prošíta perličkami lidové i sakrální architektury, pozoruhodnými pískovcovými útvary, borovými lesy, kupeckými cestami. Můžete ji projít, kudy vám libo, rozhodně ale není hloupý nápad nechat se vést tím, kdo tu zná doslova každý kámen – loupežníkem Štětškou.

NAUČNÉ PUTOVÁNÍ LOUPEŽNÍKA ŠTĚTKY

Tedy, žádná doložená historická postava to není, on je spíše ztělesněním faktu, že tu za třicetileté války řádila loupežnická banda, která mívala svůj úkryt ve skalní jeskyni s poněkud děsuplným názvem Mordloch. Soudě podle současného počínání jmenovaného loupežníka Štětšky, musel být jistě outsiderem bandy, protože je to veskrze vlídný a přátelský bandita. Jeho „naučné putování“ ve formě rozsáhlé stezky opatřené jedenadvaceti velmi dobře zpracovanými informačními tabulemi je zábavné, interaktivní, jeden se tu poučí, zapátrá, zahraje si a hlavně vidí, co by jinak dost možná přehlédl. Celá stezka je 30 km dlouhá, s možností zkrátit si pochod na 24 km, anebo si prostě vybrat jen část trasy – vždycky to bude stát za to. Všechno to začíná cestou do Stračí

(půvabných a ryze českých jmen vsí si také užijete dosyta), jehož nejbližší okolí už spadá do chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Proto pískovce v borových hájích a geniální sochařství a vítr – třeba takových Sedm

chlebů, skála, o jejímž jménu nebudete pochybovat, anebo samotný Mordloch, přitesaná jeskyně s kamennými lavicemi, na níž navazuje nizounká a dlouhá pseudokrasová prostora. Kolem opuštěného pískového lomu budete pokračovat starodávnou kupeckou Brocenskou cestou až do obce Brocno, která je už dvacet let vesnickou památkovou zónou. Jakmile sem přijдете, pochopíte proč. Obklopí vás

totiž dost možná vůbec nejjíznější se vyskytující „podstávkové“ domy, tedy roubenky s geniálním trikem neznámých lidových architektů – roubeným či hrázděným patrem postaveným na podstavce, tedy sloupech, které vlastně nesou celou tíhu patra, jež tak nezatěžuje přízemní část domu. Jsou prostě nádherné. Čeká vás toho ještě hodně – žabí a čolčí království v Nebeském rybníčku u Veselí, barokní zámek ve Snědovicích, památné stromy u Krešova... Už z dálky, a to vlastně ze všech stran, uvidíte štíhlou siluetu kostela svatých Petra a Pavla. Až budete stát před jeho branou, ocitnete se uprostřed vesnice Chcebuz. Dost možná vám tahle obec s barokními a empírovými domy a zbytky renesan-

ního zámku bude cosi neodbytně připomínat, a budete mít pravdu. Právě tady se natáčel film Petra

Nikolajeva Lidice. Byla tu totiž značná podobnost dispozice obou obcí, byla (a je) tu i stará škola z roku 1875, dobře posloužily i ruiny zámku. Až si prohlédnete krásný barokní mariánský sloup, určitě nezapomeňte zajít na místní hřbitov. Je důkazem dlouhého soužití Čechů a Němců, najdete tu hroby se jmény českými i německými, především stavebně pozoruhodné mauzoleum rodiny Laufke

z roku 1833. A je odtud krásný a klidný rozhled do krajiny. Půvabná je i Radouň s precizně opravenou kaplí svatého Floriána, další klenoty lidové architektury, velmi zajímavý soubor dřevěných soch Davida Fialy Cesta životem, vycházející z myšlenek „radouňských bab“, jak si zdejší dámy půvabně říkají, a především krásný židovský hřbitov s pseudorománskou osmibokou obřadní kaplí, která se také pyšní zcela novým kabátem. Budete-li tudy putovat v květnu či červnu, dost možná zahlédnete na okolních lukách girlandy květů českých orchidejí – vzácný vstavač vojenský totiž kvete právě tou dobou. Je to útéšné, malebné, hravé a zajímavé putování, s tím loupežníkem Štětškou. Nepřipravte se o něj.

Neobjevené půvaby krajiny štětské

KUDY KAM

Štětí je město na Labi vzdálené 13 km severovýchodně od Roudnice nad Labem, Štětškovo putování vede v okruhu severně od Štětí.

PERLIČKA

Ze Štětí do Želíz na Kokořínsku je to vážně kousíček, slabých 9 kilometrů. Opusťme protentokrát kraj Brány do Čech a vydejme se sem kvůli ojedinělému zážitku – sochám Václava Levého z poloviny 19. století tesaným přímo do pískovcových skal. Čertovy hlavy, Klácelka, Had nebo Harfenice vás prostě nadchnou.

NA KOLE I ZA HROZNOVOU VŮNÍ

Pokud se vám ale nechce šlapat pěšky, pořád máte možnost Štětsko poznat. Nasedněte na kolo a dejte se třeba cyklotrasou 0057, která spojuje tři kraje – začíná v Libereckém, v Ústeckém kopíruje východní část Štětškova putování a dovede vás až na Kokořínsko v kraji Středočeském. Můžete se vydat i po Labské stezce lemuující břeh naší největší řeky a dojet si prohlédnout račický veslařský kanál, o kterém si přečtete na jiném místě. Pořád málo? A co takhle poznávat Štětsko a přilehlé oblasti jako kraj hroznů a báječného vína? Stýkají se tu jediné dvě české vinařské oblasti, ta mělnická i ta litoměřická, a vede tudy

komfortně značená trasa Polabskými stezkami za vínem a poznáním. A nejde jen o vinařství, na něž cestou natrefíte, jde o klidné toulání vinařským regionem, třeba kolem tajemné kočkovité hory Sovice, jejíž svahy jsou štětinatě vinicí. Proč kočkovité? Vydáte-li se až nahoru, objevíte tu osamělé čedičové skalisko připomínající ležící kočku. Však se také hoře tu a tam říká Kočka. Protože jste na dohled od řeky, v počínajícím Podřípsku, tedy rovině, uvidíte ze Sovice do daleka. Obzor v jižním směru se rozvíní na jediném místě, tam, kde ze země vyrůstá přílbice bájného Řípu. Ať už se ale vydáte do okolí Štětí jakkoli, vždycky si odnesete překvapivé zjištění, že je to krásný kraj, který stojí za to poznávat i dál.

Pět statečných aneb Práce pro chlapy

Je ráno, slunce leští skály dozlatova, vítr vymetá z nebe poslední zbytky noci, mlha z roklí stoupá a válí se nad lesy. Roklí kráčí urostlý muž, na prsou odznak, ostrážitý krok. Zastaví se. Je slyšet dusot kopyt, klapitý klap, stále blíž. Muž se rozkročí napříč úzkou stezkou a rozpřáhne ruce. „Stůj!“ vykřikne, ale jezdec nedbá. Kůň poplašeně ržá, odraz, skok, dusot se vzdaluje. Muž, opřen o strom, sahá k pasu a... vytahuje mobil. „Richarde, máme tu kovboje. Hipostezka mu byla málo, lítá po první zóně. Volej policii a zkus ho chytit dole, ale bacha, je bujněj.“ Je jich pět. Pět statečných. Pavel Svoboda, Václav Nič, Jan Lobotka, Petr Paulíček a Richard Šanda. Strážci národního parku České Švýcarsko. Jedno z posledních chlapských povolání – lesní ranger, dobrý duch parku. Od samého počátku národního parku, který letos slaví patnácté výročí, tu slouží Václav Nič. Zeptejme se ho, jaké to je, být strážcem přírody.

Jak se vlastně člověk k téhle práci dostane?

Osobně můžu říct, že to byla otázka vášně. Znáš to tu od mala, osmnáct let jsem dělal dobrovolného strážce chráněné krajinné oblasti Labské pískovce, jsem aktivní turista, značkař. Když přišla nabídka jít dělat profesionálního strážce do nově vznikajícího národního parku, měl jsem velmi dobré místo. Opustil jsem ho okamžitě. Ono se těžko vysvětluje, v čem je ta krása – prostě

horolezec pár hodin „jen“ chrastil karabinami, a pták uletí, vejce zastydnou anebo se jich zmocní predátor. Chráněné plochy ale nejsou jen pro turisty a místní – platí to i pro nás. Na přesně určenou dobu se tu zastaví prakticky veškerá činnost, samozřejmě včetně lesních prací. Když ptáci vyvedou mladé, zase se do těch míst smí.

A v sezoně? Mnoho lidí má za to, že turisté a strážci jsou největší nepřátelé...

To je ovšem naprostý omyl, je to právě naopak. Strážce v sezoně je z více jak sedmdesáti procent informátor turistů. Já mám batoh plný jízdnic řádů a map, musím vědět o parku všechno, samozřejmě ne do vyslovené odborné hloubky, na to máme specialisty, ale velmi zevrubně. Musím vědět, kdy má otevřeno která hospoda, kdy jedou autobusy a parníky, co je tamhle to za kopec, co je tohle za mech, jak poznám sokola za letu a spoustu dalších věcí. Třeba: Stihnu ještě poslední lodičku?

To by mě zajímalo, nač se vás lidé ptají nejčastěji.

Vážně to chcete vědět? Proč se nedá autem dojet až k Pravčické bráně. Někdy to chce vážně svatou trpělivost.

Vratme se k příhodě z úvodu – neukázněný jezdec na koni, cyklista nebo motorkář na pěší stezce. Co můžete dělat? Vytáhnout kvěr a začít střílet?

Romantická představa. Samozřejmě ne, nejsme vůbec ozbrojeni. Velmi dobře nám ale funguje spolupráce s kolegy ze saského parku, s policií – státní, obecní i poříční. Jsou ovšem takoví borci, co utečou i téhle sestavě. Vlastně to ale nevádí, příště si to nejspíš rozmyslí. Nejhorší je, když se třeba majitelé čtyřkolek rozhodnou, že si udělají autokros v Pavlině údolí, protože to už je mimo park. Ale mají smůlu, my totiž hlídáme i v CHKO.

Za co dáváte největší pokutu?

Pokuta je ten poslední prostředek, který i my sami velmi neradi používáme. A když už, tak především za vjezd autem do lesa na území národního parku, to je velký přestupek.

A potom za vstup do první zóny, rozumí se mimo značené cesty, za bivačování a rozdělávání ohňů v lese. Někdy i za jízdu na koni nebo na kole mimo vyhrazené stezky a výjimečně za horolezectví v nepovolených částech národního parku.

A proč se vlastně do první zóny nesmí?

To spousta lidí pořád nedokáže pochopit. Bude to tím, že jsme si nějak odvykli o něco se dělit. Jim prostě nedochází, že zvířata, ale i rostliny jsou tu prostě doma. A že my, jsme-li rozumní, se s nimi o přírodu podělíme. Pak si ale – ani my, ani oni – nemůžeme dělat, co chceme. Zvířata potřebují mít místa, kam se přes den stáhnou a mohou si být jistá, že tam mají klid. V zimě jsou třeba soutěsky plné zvěře, klidně uvidíte vydru na kameni, stopy, trus – v létě ne. Proto je část soutěsek k Dolskému mlýnu chráněna jako první zóna. Když tam jsem na kontrole, vidím stopy a často také zvířata i v létě. Prostě to funguje. Prochází nám tu třeba rys a my chceme, aby tu zůstal. To ale musí mít místa, kde bude přes den v bezpečí. Proto jsou první zóny. Ostatně i skály chtějí v klidu erodovat a padat, aniž by někoho ohrožovaly, suché a padlé stromy klidně tlít, aniž by někomu překážely.

jste celý den v přírodě, denně nachodíte kolem dvaceti kilometrů a nejste tu jen, abyste žasnul – pomáháte, sloužíte přírodě, přibližujete ji lidem. Občas na mě nějaký tramp vytáhne, že on to tu zná jak své boty... Nezná. Já po té nevelké ploše chodím přes třicet let a netroufl bych si to tvrdit. České Švýcarsko je neuvěřitelně rozmanité, proměnlivé, na kilometru čtverečním je třeba šedesát roklí, které týden co týden vypadají úplně jinak. Takže mě to tu nemůže omrzet.

Co vlastně strážce dělá?

Spoustu věcí od úplně praktických, jako třeba vyspat koše na odpočívadlech, přes kontrolu stavu stezek, nebezpečných stromů, vyhlídek, žebříků, zábradlí, značení a informačních tabulí, po vyhledávání hnízdišť ptáků, hlídání dodržování pravidel v první zóně a komunikaci s turisty. Na jaře je to osamělejší práce, v plné sezoně skoro pořád práce s lidmi. Na jaře jde hlavně o vyhledání hnízdišť, míváme i přes dvacet chráněných míst, která je třeba vyhlásit a hlídat. U nás jde především o sokola stěhovavého, výra velkého a čápa černého. Každý se chová jinak. Výří se vrací i sto let na totéž místo, sokol se v daném teritoriu rok co rok stěhuje a čáp černý, i když je největší, se hledá nejhůř, i proto, že je zticha, zatímco sokol přece jen trochu povykuje. Lidem nedochází, že stačí, aby poblíž hnízda

Ve stopách vody náručím Krušných hor

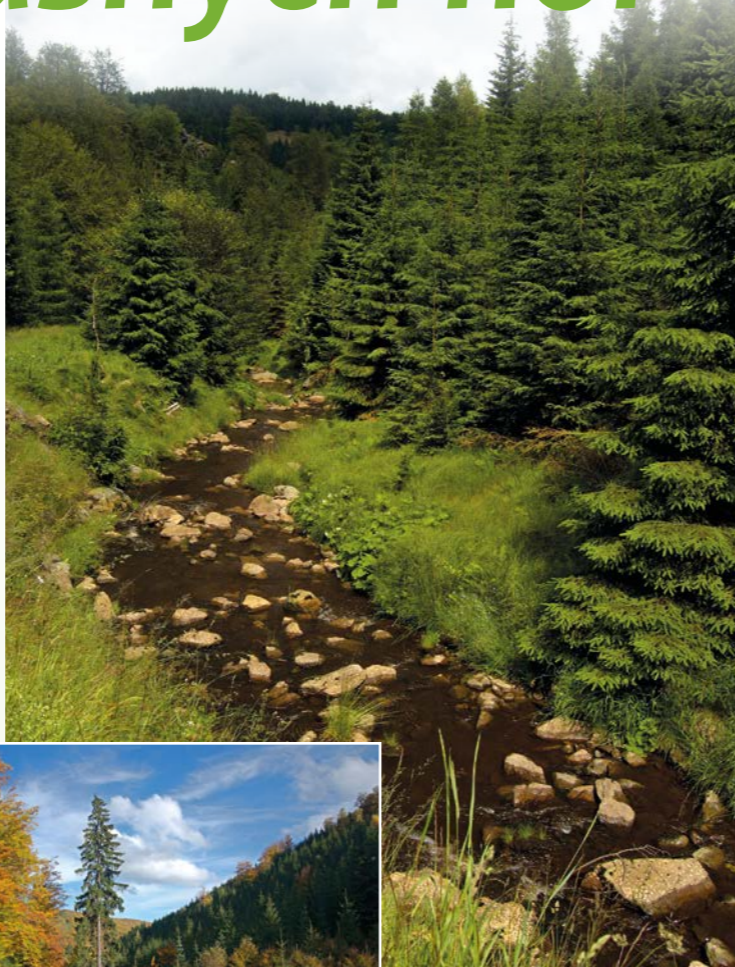
Kdekerá rodina tu a tam řeší opravdu zapeklitý problém – kam na výlet. Aby byl pořádný, ale zase se dal ujit, plný úžasných věcí na co nejmenším prostoru, idylický pro rodiče a strhující pro děti, krásný v kterékoli části roku. Na takovou patálii mám spolehlivý lék: Bezručovo údolí.

OD SUCHOPÝRŮ K BUČINÁM MLÝNSKOU PROMENÁDOU

Nejlépe je začít na hřebenech Krušných hor, ve vesničce Načetín. Po dvou kilometrech idylické cesty lesní silničkou dojdete kolem Červeného rybníka k rozcestníku, abyste se tu dali všanc modré značce. Bude vám, věřte, dobrým průvodcem. Nejprve vás zavede do podivuhodného světa nízkých stromů a mámivě zvlněných ploch, které mění barvu z jásavě zelené přes ryšavě hnědou po vybuchující fialovou, krajiny poseté chytivými tlamičkami masožravých rosnatek a hejny pěřových chocholů suchopýrů. Napravo od vás, kam až dohlédnete, rozprostře se národní přírodní rezervace Novodomské rašeliniště. Teprve vodník z Nového rybníka vám oznámí, že rašeliniště je konec, a pošle vás za kolegou ve Starém rybníku. Ten vám kvákavě ukáže cestu do údolí říčky Kameničky. Proud vody pospíchající z hor do údolí se vás ujme a pyšně vám představí nevyslovně krásné bučiny protkané javorovými korunami. To se nad vámi na druhém břehu bude vypínat přírodní rezervace Buky nad Kameničkou, zdobená skalnatými hroty a lemovaná sutěmi. Potom před vámi krajina doširoka otevře oko vodní nádrže Kamenička, lesy obroubenou hladinou zakončenou důstojnou kamennou hrází s pozorně hlídající odběrnou věží. Po celou cestu vás ve své náruči hostí Krušné hory, které právě tady snad nejvíc ukazují svou malebnou a vlídnou tvář, veškerou svou rozmanitost.

Kamenička vás přivede až na svůj konec, do míst, kde se vlévá do říčky Chomutovky. Ta bude nadále vaší průvodkyní. Ukáže vám místo, kde ještě před jedenácti lety stávala ruina Třetího mlýna. Nedejte se jeho jménem splést, nikdy se tu nemlelo, bývala tu restaurace a hotel. Dnes zbylo jen to jméno a nádherné okolí. Kilometr odtud západním směrem po žluté leží Křimovská přehrada. Až se od ní vrátíte, budete vedeni dál jako někdo, kdo se může krom chůze malebnou přírodou i leccos dozvědět, protože odtud až na sám konec Bezručova údolí budete potkávat informační tabule naučné stezky. Druhý a První mlýn, které na své cestě potkáte, už kdysi opravdu plnily svůj účel. Dnes jsou v obou budovách penziony s restaurací, takže duše obtěžkaná zážitky může teď dopřát požitek i uondanému tělu. Pak už se vaše kroky bezpochyby zklidní, protože poslední část údolí je odvěké chomutovské vycházkové území – tady se chodí, co noha nohu mine, aby oči stíhaly vstřebat všechnu tu rozmařilou nádheru přírody. Údolím ale výlet ani zdaleka nemusí končit, neboť na jeho konci vás čekají dvě města dotýkající se ulicemi jako milenci tvářemi. Jirkov nabídne třeba jedinečné pivovarské sklepy ražené do pískovce, kostelní věž plnou darů slavných Jirků, galerii anebo nádherný zámek Červený

Hrádek, Chomutov zase koupání v legendárním Kamencovém jezeře či největší zoologickou zahradu v Česku s krásným skanzenem lidových staveb. A komu se už ani tenhle výlet nebude líbit, je prostě ztracený případ a patří ho zazdít do jirkovské věže.

KUDY KAM

Výchozí místo Načetín leží asi 30 km severně od Chomutova, 10 km vzdáleno od Hory Sv. Šebestiána. Celý výlet (bez bloumání po obou městech) vydá na zhruba 20 km.

Oáza věčně se měnící krásy.

Pokud mohu radit, dopřejte si tu a tam úlevnou očistu ducha a jděte se rozmazlit do Botanické zahrady v Teplících. Je to prazvláštní místo. Kdykoli sem přijdete, najdete tuhle přírodní galerii v trochu jiném stavu. Vždycky něco rozkvétá, něco odkvétá, něco se dere do popředí vaší pozornosti, cosí jiného vás překvapí, protože minule jste si toho nevšimli. Srovnání s galerií nekulhá. Tenhle přívětivý, pestrobarevný svět vám dodá ohromné množství vjemů a pocitů, dá vám zažít harmonii i dominanci, krásu i neodvratnost běhu času, ale především, především se tu budete cítit jinak – uvolněně, klidně a kultivovaně.

Z CHILE ČILE KOLEM SVĚTA

Na tuhle zahradu se můžete dívat dvojíma očima. Na jedné straně lze vidět špičkové vědecké pracoviště naprosto srovnatelné se zahradami v Praze, Brně nebo Liberci, s pozoruhodnými sbírkami a jedinečnými badatelskými výsledky. Tepličtí vědci podnikají rok co rok expedice do Chile, a tak není divu, že právě chilská flóra je jednou z nejsilnějších stránek zahrady. Dokonce se jim tu podařilo, konkrétně Haně Šedivé a Jiřímu R. Haagerovi (řediteli zahrady), popsat dosud neznámý exemplář pryšce a pojmenovat ho *Euphorbia dilloniana*. Sbirka suchovzdorných rostlin z nejsušší pouště světa, chilské Atacamay, je významná i ve světovém kontextu. Je ovšem pravděpodobné, že jako laici a příslušníci lidu obecného dáte daleko víc na dojem, který návštěva zahrady vyvolá ve vás – ať už ji budoval a piplal kdokoli. Nejopulentnější zážitek, pokud jde o množství barev a květů, vás tu čeká od konce května do září. Přijdete-li ale třeba zkraje dubna, potěší vaše duše

zkřehlé zimou první jarní květiny, a je-li váš „abstáček“ po živé přírodě akutní už uprostřed zimy, zdejší skleníky vám poskytnou dokonalou první pomoc třeba i v prosinci.

PROCHÁZKA ZAHRADOU

Skleníky jsou impozantní stavbou, která má výrazně magnetické účinky, takže vás pravděpodobně vcucne brzy po příchodu. Je tedy namísto varování, že vstupujete do jiného světa, že se nepozorovaně teleportujete do jiných částí planety. Xerický, tedy laicky řečeno suchý, dokonce velmi suchý skleník, to je výprava do země a oblastí, jako jsou Mexiko a Střední Amerika, Jižní Amerika, Galapágy, Arábie, Jemen, jemenský ostrov Sokotra, jižní Afrika a Madagaskar. Dojem jinakosti je intenzivní i díky hudbě, která se line z jednoho rohu, a vy překvapení zjistíte, že tu stojí mexické pueblo, a nemůžete se zbavit dojmu, že za těmi zdmi sedí tři rozesmátí

Mexičani a u láhve tequily buší do kytar a s chutí zpívají o radosti a kráse. Zvuk vás bude provázet i v tropickém a subtropickém

skleníku. Jezírko, do výše běžící průchozí lávka, dokonce vodopád, obrovská akvária s rybami, kamenná studna se želvami a tisíce druhů rostlin – to všechno je totiž doplněno zpěvem, křikem a naléháním ptáků. Jsou snad všude a vy brzy začnete mít pocit, že právě tam, kam jste přišli, utichají, jako by se ostražitě bránili objevení. Z mnoha míst skleníku se ale ozývají další a další. Ať napínáte oči sebevíc, nespátříte je, protože ve skutečnosti jde o velice rafinovaný zvukový systém. Ono je to logické, ptáci by vzácným rostlinám dali pořádně zabrat – a tohle přece není zahrada zoologická, leč botanická. Venku, obklopeni vzduchem, jež dobře znáte, budete procházet kvetoucími záhony po cestičkách tvořených starým teplickým dlážděním, usadíte se v předlouhé pergole na lavičce a budete se dívat na ten pestrý koberec, zajdete do kavárny na něco dobrého, děti necháte vyřádit v malé dětské zahradě s různými zvířátky (a nebude-li jim to dost, hned za plotem zahrady je velké dětské hřiště k vydovádění už zcela masivnímu). Ano, návštěva teplické botanické zahrady je mocná dávka oddechu, kterou je dobré si dopřávat pravidelně.

KUDY KAM

Zahradu hledejte ve vilové části čtvrti Šanov, u Janáčkových sadů pod Písečným vrchem, na dohled od Doubravské hory.

Natálie Belisová

Jsem jako strom, tady mám své kořeny

Když se vloni udělovaly Ceny hejtmana Ústeckého kraje, šla si pro tu za příspěvní regionálnímu rozvoji Natálie Belisová. Historička, muzeoložka, památkářka, neúnavná badatelka, spisovatelka báječných knih a článků. Především ale, a to se málo ví, lesní víla. Pracuje v národním parku České Švýcarsko, kde pečuje o kulturní dědictví, už léta organizuje brigády dobrovolníků, s nimiž aktivně zachraňuje legendární Dolský mlýn (a investuje do něj výnosy z prodeje svých knih), poslední dobou přibrala ještě revitalizaci kulturních stop v Zadních Jetřichovicích. Už více než třicet let mapuje a opravuje drobné sakrální památky. Nebývalo pro ni nic divného, když našla pod stromečkem červenou pentlí převázanou kamennou římsu pro Boží muka. Na dnech lesních řemesel křísí zapomenuté činnosti, třeba pálení milířů nebo výrobu dehtu či kolomazi. Tolik alespoň zlomek jejích aktivit, které se všechny bez výjimky vážou k Českému Švýcarsku, Šluknovsku a Lužickým horám.

Vaše aktuální knížka Tuláci Jetřichovicka je objemné a objevné dílo, které se čte jedním dechem. Je pravda, že jste na něm pracovala sedmáct let?

Otázku, jak dlouho vznikali Tuláci, dostávám často. Po pravdě: roky se spočítat nedají. Vlastní psaní je to nejmenší, nejvíc času spolyká sbírání materiálů. A když už pak člověk o něčem začne psát, musí se znovu vracet – do míst, kde byl předtím stokrát, do archivních materiálů nespočetněkrát přelouskaných..., a stejně objevuje věci, které mu unikly. V krajině se často prochodí hodiny jen kvůli jedinému slovu, které je ale podstatné a věci pospojuje. Tuláci jsou prostě velký kus mého života. Doufám, že si ta kniha najde své čtenáře – už proto, že kromě získání informací o tomto nádherném koutě mu tím i pomůžou. Celý výtěžek z knihy zase poputuje do Dolského mlýna. Tím myslím „finanční“ – já osobně těžím ze svých knih jen radost, když ponouknou lidi, aby se o krajinu chtěli postarat. Když se odhodlají pustit do boje za záchranu zbytků historie, které se v krajině pomalu rozpouštějí. Někteří čtenáři mi začali chodit na brigády. A někteří se stali sazeničkami, co zapustily kořínky na svém teritoriu, a dnes sami opravují křížky, kaple nebo čistí hřbitovy. Dobré knihy přežívají autora, takže si moc přeji, aby mezi ně patřily i ty mé, a já tak měla naději, že budou motivem k péči o tuto krajinu i v době, kdy už sama nebudu s to pro ni nic udělat. I kdyby to přečetli čtyři takoví za sto let, stojí to za to. Já svými knížkami kromě jiného chci lidem dokázat, že i někdo, kdo je vlastně nepraktický, organizačně neschopný a introvertní, se může úspěšně pustit do záchran památek.

Vy to děláte už několik desítek let. Poslední dobou se drobné sakrální památky začaly hodně opravovat. Proměnila se za ta léta krajina?

Ano. Ale já přesto prožívám lehkou paniku. Když jsme v začátcích opravili nějaký křížek, mohlo to být třeba i špatně a laicky, ale pro nás to byla pokaždé obrovská radost. Vraceli jsme se k němu, těšili jsme se z něho. Dneska už je spousta nadací, evropské peníze... Najednou jde všechno snáz a opravuje se ve velkém. Jen se tím ale začal vytrácet ten vztah, který člověk získal, když se trápil pro jednu konkrétní památku, pro křížek nebo pomníček, co mu zrovna ležel na srdci a o který se bál. Neříkám, že je špatně, že se opravuje ve větším měřítku – jen vnímám, o co se přeraktivní skupiny zachránců ochu-

zují. Sama jsem prožila podobnou akci, v níž kříže ztratily svá jména a pro zrychlení komunikace získaly identifikační kódy. Pro mě to byla úděsná zkušenost. Každá památka má svůj význam, místo, pro které se zrodila, i jméno, jakým ji lidé nazývali. Má příběh, který tvoří většinu její hodnoty. Obnova bez lásky nepřináší nové příběhy. A pokud už necítíme potřebu třeba dovést procesí ke kříži nebo u něj pokleknout, degradujeme a oklešťujeme ho na pouhopouhý krajinotvorný prvek. A pak je jeho záchrana jen zářezem v pažbě dobrých úmyslů – beze smyslu.

Máte po těch letech ještě nějaké nesplněné sny?

Pro mě jsou okamžiky úplného štěstí, když prostě jen tak jdu lesem a dívám se a nechávám k sobě krajinu promlouvat. To se mi nikdy neomrzí, do smrti ne, to je jedna z mála jistot, které mám. Já vím, že je i spousta jiných krásných míst a občas mě tam někdo vyveze, a mně se to i líbí, ale jakmile se vrátím sem, tak se ve mně všechno sevře, protože tohle teprve je ta opravdová, hluboká a zakořeněná krása, která mě bude dojímat už napořád. Já se tady narodila, vyrostla jsem tu, patřím sem a nemůžu bez téhle krajiny být. Víím, že tu pořád ještě jsou rokliny, do kterých jsem nikdy nevezla, a přitom tam třeba zase budou nějaké stopy, které mě budou ponoukat k pátrání a přemýšlení – to je moje největší motivace a touha, zažít pořád dál ta dobrodružství z objevů a poznání, anebo když ne poznání, tak tajemství, protože ta jsou stejně krásná jako poznání. Kdybych se mohla znova narodit, tak bych nechtěla být ani štíhlá, ani krásná, ani mít lepší koleno, chtěla bych jen znovu zažít ten pocit, že když v pátek vyrazím, tak můžu chodit do neděle do večera a nestarat se o to, že něco nestíhám, něco šidím, někde se mi to vymstí – mít tu úplnou svobodu času, to bych chtěla ještě někdy zažít. A ještě jedna věc – nevědomost mi chybí. Nejvíc mě ta kra-

jina překvapovala, dokud jsem jí nerozuměla. Dneska mám radost, když najdu odpověď na otázku – co tohle proboha mohlo být, k čemu to sloužilo, proč to tu je...? Odpovědi jsou fajn, ale berou člověku půvab tajemství, které svrbí pod kůží.

Vy jste prostě nikdy nepřestala být romantička...

Ještě to tak! Já doufám, že romantika neskončí dřív než s první hroudou na rakev. Každá doba má své utopisty a romantiky a já pevně doufám, že k nim patřím.

Dokázala byste odejít jinam?

Ne. Jeden z mých známých onehdy vznesl otázku, kdybych měla volit mezi touhle krajinou a životním partnerem, pro co bych se rozhodla. To mě moc nepotěšilo, řal do živého. Naštěstí jsem si na tuhle otázku nikdy nemusela odpovídat. Můj muž věděl, do čeho jde, že jsem patologicky navázaná na krajinu svého domova...

Vy jste vlastně endemit...

Tady jsem se narodila, tady žiju a tady chci umřít. Každý to tak nemusí cítit, ale já nikde jinde dlouho nevydržím. Bez kořenů usychám a moje kořeny jsou tady.

NATÁLIE BELISOVÁ

Narodila se na Štědrý den 1960, vystudovala Pedagogická fakulta v Ústí nad Labem, pracovala v Památkovém ústavu v Ústí nad Labem (péče o movité památky), v Oblastním muzeu Děčín (kurátorka sbírek výtvarného umění) a od roku 2001 na Správě Národního parku České Švýcarsko (péče o kulturní dědictví, styk s veřejností). Je autorkou jedenácti knih a spoluautorkou dalších tří, píše články, organizuje a často i financuje záchranu památek. Namátkou několik děl: Příběh Jánské kaple aneb Duše Chrástu; Putování po duchovním panství Krásnohorská; Dolský mlýn, samota Grundmühle; Skalní výklenky a kaple Českého Švýcarska; Osud má jméno Dolský mlýn; Tuláci Jetřichovicka.

Putování nevšedním krajem pod Studencem

Přiznám se, že o místech, na která vás teď pozvu, nedokážu psát objektivně. Najednou se neumím tvářit jako seriózní poučený průvodce, protože v kraji pod Studencem začne mé srdce bít ve vyšší frekvenci a moje duše pookřívá. Čím to? Sám nevím. Když vyjedu z Kunratic a začnu sjíždět k Lipnici, objeví se po pravé straně Lipnický vrch a tajemný zalesněný Studenec s kovovou čapkou rozhledny a hlavně nádherné plazivé louky, které vzlínají k nohám lesa, zmocňují se úbočí... a já jsem ztracen. Vjel jsem do enklávy, která je sice součástí Českého Švýcarska – a přec je jiná, svá, úžasná. Pojdte tam pro tentokrát se mnou, možná mě pochopíte.

ZE STUDENÉHO DO PAVLINA ÚDOLÍ

Kouzlo místa nejlépe objevíte, začnete-li v obci Studený. To vám je podivuhodná, malebná vesnička, jejíž největší pozoruhodností jsou lidé. Občanské sdružení Pod Studencem je parta nelhostejných lidí vedených ojedinelou duší, paní Jitkou Tůmovou. Kořeny, stopy životů předků, ozvěny minulosti – to je jejich krásná obsese, díky níž se můžete ze Studeného vydat po krásné zážitkové naučné trase a na každém jejím metru si užívat fakt, že tahle cesta byla vytyčena lidmi, kteří tu žijí, že vznikla z jejich entuziasmu, času a snažení. Už to samo o sobě je krásné. Až ale vykročíte od přehledné mapy s vyznačením cesty, nebo se zastavíte u Informačního centra vybudovaného z bývalé hasičské zbrojnice, kde můžete natrefit na někoho z výše zmíněných, pochopíte – krás bude víc, plná náruč. Můžete si vybrat mezi pěti- a jedenáctikilometrovým okruhem. Pojdme se spolu vydat na ten delší. Silnička směrem na Lipnici je od počátku sevřená už popisovanými loukami, a i kdyby nás nečekalo už nic jiného, je to prostě krásný kus země. Jenomže čeká. Každou chvíli. Pomník padlým v první světové

válce, dva pečlivě renovované malované kříže, Lehmannovy pomníčky... U těch se zastavme. Souvisejí totiž s rakousko-pruskou bitvou pod Studencem, která na oněch krásných lukách zuřila v létě roku 1757 a barvila po tři dny trávu do nachova. Když se pak slavilo 150. výročí téhle mohutné bitvy, nechal Eduard Lehmann z Chřibské vystavět první a o tři roky později i druhý pomník. Je věru těžké (naštěstí) představit si, že místo poklidně se pasoucích krav tu kdysi umírali lidé jako na běžícím pásu. Po nádherném zastavení u svatého archanděla Michaela sestoupáme do Hluboké rokle. To je místo, které vám uváže v paměti na dlouho. Už sama rokle je útěšná a klidná. Kdo neví, co ho tu čeká, bývá ohromen – lesní Mariánská kaple vytesaná do skalního bloku s hlubokým reliéfem Panny Marie Pomocné s Ježíškem v náručí. Byla vystavěna jako výraz díků za záchranu před morovou nákazou v roce 1733. Na několika místech kolem kaple objevíte skalní výklenky s obrazy – a budme za to vděční, protože donedávna tam byly jen

slepé pískovcové plochy. V Lipnici si uděláme kratičký výlet k Schiffnerovu kříži a pak už se vydáme podél potoka ke kamennému smírčímu kříži. Právě tady máme možnost volby – buď zpět do Studeného, anebo do překrásného Pavlina údolí, které tu tvoří Chřib-

ská Kamenice a kde už zase lze přejít suchou nohou po nově zbudovaných můstcích (když ty staré vzala děsivá síla vody při bleskové povodni) až k Rusalčině jeskyni a rybníčku, a dál na kraj Jetřichovic, kde doprava do lesa odbočuje neznačená cesta, místy tesaná do kamene, a už jen jít po ní je úžasný zážitek. Tesaná cesta nás vyvede do Rynartic, odkud se, vedeni modrou značkou, vrátíme na kraj Pavlina údolí a dokončíme okruh proti proudu Studeného potoka. Poslední dvě zastavení nás čekají právě tady – Johnova kaple z roku 1760, která byla obnovena teprve docela nedávno (a hádejte, díky komu), se znovuobjeveným deskovým obrazem Panny Marie Pomocné od Ernsta Vatera (ano, autora slavných rynartických skalních trpaslíků), a pak kolem posledního z křížů do výchozího místa. A až zase budete stát v místech, odkud jste vyšli, buďte tak hodní, zašeptejte docela potichu: „Děkuju.“ Studenečtí nadšenci si to zaslouží.

KUDY KAM

Vesničku Studený najdete 7 kilometrů severně od České Kamenice nedaleko Jetřichovic a Chřibské.

PERLIČKA

Když se v Rynartících vrátíte kousek z kopce po silnici, dojdete až k Vatterovým trpaslíkům. Až sejdete dolů k mostku v Pavlině údolí, můžete se pokusit najít ve skále vytesaného medvěda – pravděpodobně také od Ernsta Vatera.

Dráha, která je nám drahá

Dávno pryč jsou doby, kdy obyvatelé nadšeně vítali první vlakové soupravy přijíždějící na zbrusu nová nádraží a kdy turisté ve fracích a krinolínách nedočkavě vystupovali ze salonních kupé, aby se vydali na romantický výlet. Až to skoro vypadalo, jako by se železnice trochu přežila a všichni už spoléhali jen na auta. Jenomže v době zcela nedávné se podobného plesání při příjezdu vlaku dočkali strojevedoucí a konduktéři v české Dolní Poustevně a saském Sebnitzu. Proč tolik humbuku? Inu, vlak totiž mezi těmito městečky projel poprvé po bezmála sedmdesáti letech. Psal se 5. červenec roku 2014.

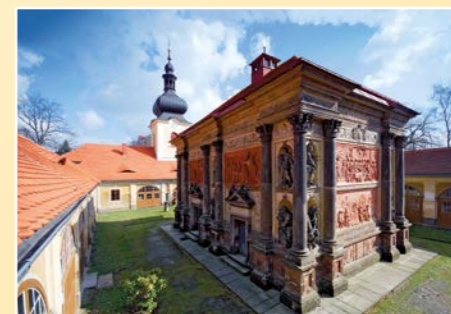
DRAHOU NÁRODNÍHO PARKU, KAM JE VÁM LIBO

První vlak tudy projel v roce 1905, poslední pak o čtyřicet let později. V roce 1948 byly dokonce z úředního rozhodnutí vytrhány koleje a dlouho to vypadalo, že tím všechno fantastickým turistickým taxíkem, nadto nezatažujícím přírodu exhalacemi. Takhle nasednete v Děčíně a jedete do Schmilky. Tady se přívozem přepravíte do Hřenska a jste na prahu soutěsek řeky Kamenice, nedaleko Pravčické brány i Jetřichovických vyhlídek. Vráťte se k vlaku a jedete vesele dál do některé z dalších stanic, uděláte si okruh po atraktivních cílech – a zase na vlak a tak dále, dokud čas stačí. Z Bad Schandau se můžete vydat na fascinující Schrammsteiny, v Rathmansdorfu vás čeká ojedinelá rozhledna na rovině, ze které je až nelogicky úchvatný rozhled po Saském Švýcarsku, v Dolní Poustevně se kvůli Dráze národního parku dokonce budují dvě nové velmi zajímavé okružní trasy, z Mikulášovic se vydejte na rozhlednu Tanečnice, v Lipové na křížovou cestu Annaberg

PERLIČKA

Až pojedete Drahou národního parku a vyjedete z Vilémova směrem na Rumburk, nasuňte se k okénku a pozorně sledujte, kudy jedete. Vlak po chvíli vjede na více než to let starý, 190 m dlouhý, čtyřmi pilíři nesený viadukt, technickou památku vypínající se vysoko nad údolím Vilémovského potoka.

nebo k zámku, který začíná vstávat z ruín, křížové cesty na vás čekají i ve Velkém Šenově a ve Šluknově, kde je navíc pozoruhodný zámek v ojedinelém stylu saské renesance, a v Rumburku nevynechejte návštěvu jedinečné Lorety s ambitem, navíc je to odtud kousíček do Krásné Lípy a do východní části Českého Švýcarska.

Úžasné výšlapy bez hranic

Krušné hory jsou nádherné pohoří zvláštní podmanivé a syrové krásy, dlouhý zalesněný hřeben, z něhož sestupují lesnaté i kamenité stráně, úchvatné horské louky, pláně a mokřady. Jsou plné netušených překvapení, ukrytých skvostů, mají svá tajemství, která je krásné odhalovat. Na jaře, kdy bezbarvou krajinu probouzejí zelené a žluté tahy štětcem, v létě, kdy slunce kolmo zatíná svůj srp do světle hnědých luk, i na podzim, kdy se krajina probarví všemi odstíny duhy, vždycky jsou Krušné hory neodolatelně půvabné. Cyklisté to dobře vědí, rok co rok jich sem přijíždí víc. Od teď ovšem mají o důvod víc. Vznikl totiž Cykloreregion Krušné hory, který nemá v Česku obdoby.

HORAMI KŘÍŽEM KRÁŽEM

Oč jde? Je to vlastně prosté, jako každá dobrá myšlenka: Krušné hory zvysoka kašlou na to, že si lidé stanovili nějaké hranice – jejich krása je nedělitelná. Dobrá, řekli si autoři projektu, pojďme propojit českou i saskou stranu hor a vytvořme skutečný cyklistický ráj. A tak vznikla řada zbrusu nových propojení mezi páteří Krušnohorskou cyklomagistrálou a dálkovou trasou Saská středohoří – Sächsische Mittelgebirge. Aby zmíněné propojky měly smysl, byly samozřejmě i dobudovány, dostavěny a zpevněny starší cyklotrasy. Výsledek? Téměř 600 kilometrů okružních tras. Krušné hory teď nabízejí v podstatě nevyčerpatelnou škálu výletů a je úplně jedno, jste-li adrenalinový šílenec, cyklista profík anebo občasný rekreační jezdec,

stejně jako není podstatné, máte-li jediný den nebo celý týden. Navíc, jak naznačeno v úvodu, hory jsou pokaždé, když do nich přijedete, úplně jiné, takže ani stejná trasa není tatáž. Můžete si vybírat trasy podle převýšení, atraktivních míst, délky, náročnosti

– jak je ctěná libost. Osobně se přiznám, že sice jezdím na kole náruživě rád, ale s orientačním smyslem je to horší a se všemi těmi „džípíeskami“ jsem prostě nesrostl. A ejhle – i takový moula jako já se v novém cykloreregionu neztratí. Jednak je k dispozici přehledná mapa, ale garantuju vám, že ji cestou nebudete muset ani vyndat z obalu. Značení je totiž opravdu perfektní. Povedou vás sloučené symboly české i saské, tedy žlutá triadvacítká Krušnohorské cyklomagistrály a oranžová silueta cyklisty Saských středohoří. K tomu všemu ještě jako houby po dešti přibývají informační cedule, směrovky a ukazatele – tady nezabloudíte, na to vemte jed. K dispozici je i plánovač výletů s mnoha tipy na zajímavé trasy, to pro ty, jejichž životní vášní není plánovat si po nocích trasy samostatně.

OD LABE AŽ KE KLÍNOVCI

A kam se tedy můžete podívat? To máte těžké – prostě všude. Na české straně se dá začít na Labské stezce, vystoupat přes stolovou horu Děčínský Sněžník s jednou z nejkrásnějších rozhleden v Česku na Komáří vížku a pak se nechat vést jihozápadním směrem až někam ke Klínovci. Cestou vás každou chvíli zlákájí už zmíněné propojky na saskou stranu a vy budete objevovat krásy dosud netušené. V Německu totiž souběžně vede trasa ze Schöny ležící na Labské stezce až do Eibenstocku na břehu nádherné vodní nádrže, na úpatí Auersbergu korunovaného kamennou rozhlednou. V Bráně běžně neuvádíme adresy webových stránek, ale tuhle vám prostě smlčet nemůžu. Nakliknete-li www.krusnehorynakole.cz, otevře se před vámi opulentní výletní hostina a vy nebudete vědět, zda se máte raději vydat pohraničními lesy a vesnicemi, údolím pískovcových skal, okolím Olbernhau, kolem vodních nádrží Krušnohoří anebo spíše přes Horu Svaté Kateřiny, přírodním parkem u Rübenau, anebo Sedmihůrskou trasou či probádat zapomenuté pohraničí. A to nabídka zdaleka nekončí – jednotlivé etapy a trasy můžete kombinovat, propojovat, odbočovat z nich i do podhůří a zase se vracet na hřeben,

podrobovat si kopce anebo dlouhé hodiny splývat na kole náhorními plošinami. A aby byl komfort cyklistů úplně dokonalý, je k dispozici aplikace pro mobilní telefony, jimž se bůhvíproč říká chytré. Myslím, že teď už je úplně jasné, že Cykloreregion Krušné hory se v nejbližší době stane obrovským hitem. A tak vám radím – nečekejte a vydejte se sem co nejdřív, ať si užijete všechny ty báječné výlety dřív, než tu budou špalíry cyklistů.

ZA LOUSKÁČKY I LETADLY

Ano, chtělo by to alespoň jednu ochutnávku. Dobrá, tak třeba... Krušnohorské rarity. Šedesátikilometrový okruh můžete začít v Dlouhé Louce. Pojedete kolem Flájské přehrady (unikátní pilřivá nádrž, jediná svého druhu v Česku), přes Klíny a Mníšek (zastavte se na báječné jídlo v restauraci Halfway, o které se píše o pár stránek dál) do Kurort

muzeum) a přes Teichhaus a Žebrácký roh do Nového Města a zpátky do místa, odkud jste vyjeli. Tahle krásná trasa vás ohromí náherou horské přírody a ještě se dostanete do kontaktu s tradičními řemesly, především s prací se dřevem. Anebo jinam – třeba do... Ale ne. Vy si přece dokážete vybrat sami.

PERLIČKA

Cykloreregion Krušné hory je vybaven devíti sčítači. Nejsou to chlapci s tužkami a bloky, ale nenápadné dřevěné patníky. Díky nim se pohodlně dozvíme, jak rychle a jak masivně stoupá obliba zdejších tras. K čemu to? Nejde jen o statistiku – data se můžou stát skvělým východiskem pro dobudování infrastruktury a komfortu cyklistů. Tak jim zamávejte, až je budete mjet.

Dokola kolem Velemína

Když se řekne Milešovské středohoří, naskočí většině lidí podvědomě Milešovka... a dost. Ona je to také patřičně důstojná a nádherná hora, která se svými 837 metry nad mořem a s titulem největrnější hory Česka zastihuje své okolí. A přitom je právě tahle část Českého středohoří jednou z nejatraktivnějších nejen díky Milešovce. Centrem téhle oblasti je obec Velemín, která dala jméno i celé kotlině pod Milešovkou – kotlině Velemínské. Kdybychom na mapě zapíchli do Velemína kružítka a opsali pětikilometrový okruh, dostaneme neuvěřitelně pestrou nabídku turistických cílů a tras, cyklostezek, přírodních i kulturních zajímavostí. Na tak nevelké ploše je to vážně rarita.

OD DVOU SESTER KE HRADŮM, MLÝNŮM I ĎÁBLOVU KOPCI

Dobrá, začněme tedy Milešovkou, neboť královně patří naše úcta a obdiv. Můžeme si zvolit dokonce dvě trasy (na vrchol se lze dostat jen pěšky nebo poněkud adrenalinově na kole), buď delší, modře značenou, přímo z Velemína, nebo červeně značenou, kratší, z velemínské části Milešov. Nahoře nás kromě slibovaného větru a neskutečných rozhledů čeká i příjemná nová vyhlídková restaurace. A co je tedy v okolí Velemína ještě k vidění? Pojdme pěkně v kruhu od Milešovky po směru hodinových ručiček. Přes sedlo Paškapole, kudy vedla stará kupecká cesta, vystoupejme na vrchol Kletečné, kuželové hory, jejíž silueta vytváří spolu se sesterskou Milešovkou snad nejtypičtější obraz Českého středohoří (začátkem 19. století ho ostatně jedinečně zvětřil saský malíř Caspar David Friedrich). Rozhled samozřejmě úžasný. První, co nám padne do očí, je mohutný kopec před námi – Lovoš, třetí do party dominantních vrcholů. I odtud je kruhový rozhled po celém Středohoří a hlavně tu začíná (či končí) Naučná stezka Lovoš, která nás zavede do půvabného Oparenského údolí, k romantické zřícenině hradu Oparno, dolů k oparenským mlýnům a – opustíme-li námi vytyčený

kruh – až do vinařské obce Malé Žernoseky na břeh Labe. My se ale přes vinice na úbočí Lovoše dostaneme do údolí Vchynického potoka, do vesničky Bílinka, odkud je to kousek do Režného Újezda, kde začíná naučná stezka vedoucí na vrch Boreč, jeden z nejpozoruhodnějších kopců celého Českého středohoří. Ano, to je ten slavný „ďáblův kopec“, kde se uprostřed zimy zelená tráva a z puklin

skály stoupá horký vzduch, to všechno díky ventarolám, ojedinělému přírodnímu úkazu. Přes obec Březno s barokním sousoším Kalvárie se dostaneme kolem mrazových srubů a kamenných moří až ke zřícenině hradu Ostrý na stejnojmenném čedičovém kopci. Zbytky gotického hradu s kamenným schodištěm a pozůstatky mohutné brány nabízejí zase trochu jiný pohled na krajinu, již půvabně blou-

díme v kruhu kolem Velemína, do něhož se teď vraťme před nenápadný, keří a trávou zarostlý Mannsteinův kámen. Ten je totiž jakýmsi středem námi opsaného kruhu a my z něj uvidíme ohromující defilé vrchů, které jsme právě obešli, nádherně zvlněné louky, chomáče lesů, koberečky polí. Jméno má po pruském vojévůdci, který nedaleko svedl v roce 1757 lítou bitvu a právě na tomto vršku byl dopaden a zastřelen. Nás ale po pravdě nějaký generál nedojme, neboť dojetí se dostavuje z jiných příčin, pohledy odtud jsou totiž usedavě krásné. Jsme zpátky ve Velemíně, jedné z nejstarších obcí Českého středohoří. Výletní cesty do míst shora popsanych i do těch o něco málo vzdálenějších (vrch Košťálov, zámek Skalka, zříceniny Hrádek nebo Kostomlaty) jsou postupně stále více osazovány informačními tabulemi, takže zážitek je to nejen krásný, ale i poučný.

KUDY KAM

Velemín leží 7 km severozápadně od Lovosic, je dobře dostupný z dálnice D8. Dobrá rada: cestujete-li na kole, využijte cyklobus na Kletečnou – jezdí z Litoměřic, Lovosic, Roudnice a Štětí.

KUDY KAM

Informace o certifikovaných regionálních produktech hledejte na www.regionalni-znacky.cz, respektive www.branadocech.cz

Mámivé kouzlo tradičních výrobků

Od rána proudí na rynek lidi z celého městečka, přijíždějí povozy z okolí, překupníci s nůsemi a krosnami sem míří přes kopec, na každém rohu šumař, tu s houslemi, tu zase s flašinetem, i kejklíř s pilinovými míčky se najde, všude voní karamel a pečivo, dobytek bučí, koně ržají, slepice z dřevěných klíček vyděšeně povykují. Je přece jarmark! Řemeslníci z celého kraje rozbílí stánky a teď – tu zpěvavě, tu zase křaplavým křikem – vychvalují své zboží. Jsou tu mydláři, hrnčíři, řezbáři, pekaři, perníkáři, koláři, bednáři, košíkáři, kováři, nožíři, uhlíři, pivovarníci i likérníci, cukráři, tkalci, hřebenáři, knoflíkáři, uhlíři, cibuláři, zbrojíři, papírníci i svíčkaři...

PRODUKTY SE JMÉNEM I GARANCÍ

Podivné novodobé nákupní chrámy, lidově plné zboží bez rodokmenu, bloudící lidé narážející do sebe neforemnými kovovými vozíky, barnumské cedule s cenami, neboť není důležité co, ale za kolik koupíme... Ten časový střih věru není příliš radostný. Ach, moci tak zase jednou jít koupit jen to, co opravdu potřebuji, k někomu, kdo to s láskou a fortelem vyrobil, a nést si domů zboží se jménem a hezký pocit z kusu řeči, který jsem s jeho autorem prohodil... Čas ale nepřemluví. Nicméně, jde to. V Bráně do Čech určitě.

Už před časem se totiž rozeběhla certifikace výrobků a produktů těch, kteří navazují na tradice, vyrábějí a pěstují poctivě, podle starých a prověřených receptur a mustrů, a přidávají svůj um, nadšení a zápal. Ve všech čtyřech koutech Ústeckého kraje, v Českém Švýcarsku, Krušnohoří, Českém středohoří i Dolním Pohří, najdete úžasné věci, a dokonce i služby, které mají za ouškem visačku Regionální produkt,

a jsou tedy oficiálně certifikovány a označeny jako kvalitní a hlavně něčím originální. Vraťte se teď očima k výčtu řemeslníků na konci prvního odstavce... Máte to? Tak všechna řemesla do jednoho už zase ožila a najdete je mezi certifikovanými produkty. Můžete se vydat do mydlárny, k mlířů, koupit si osobité pivo, likér, víno nebo kořalku, sýr a mléko či maso nebo třeba cibuli od farmáře, vitráže, keramiku, anebo třeba dřevěný hřeben, ručně dělaný knoflík, dokonce putnu, štoudev nebo vědro, můžete si pochutnat na tradičně připraveném perníku, čokoládě, medu či knedlíku, obohatit se autorským šperkem, přírodní kosmetikou,

pořádným nožem od nožíře, jehož znáte jménem, získat ručně tkaný koberec nebo taštičku a ještě vědět, že je tradičním postupem vyrobili lidé, kteří jsou jinak ve společnosti zdravotně nebo mentálně znevýhodněni, rozmazlit se dorty a dobrotami podle tradičních receptů, ale také se například naučit malovat na sklo, nechat se provést po zámku či skalní stezkou... Je toho tolik, až oči

přecházejí. A to ještě rok od roku do katalogu přibývají další výrobci, pěstitelé a chovatelé. Zajděte si do některého z přemnoha turistických informačních center a ptejte se po katalogu, anebo rovnou po výrobcích a pěstitelích samotných, nehleďte k tomu, že část jejich produkce tu můžete rovnou koupit. Případně se vypravte na některou ze slavností nebo právě na ten v úvodu zmínovaný jarmark, neboť nejen farmářské trhy, už i jarmarky se vracejí na rynky a návsi celého kraje.

Nečekaně pestré vegetariánské menu

LA KAROTKA

Je opravdu jistou záhadou, že pořád ještě značná část tohoto národa pohlíží na vegetariánské restaurace s despektem a vegetariány chápe spíše jako lidi s poruchou příjmu potravy, když smažený sýr je zároveň dost možná nejnepřítelnějším a nejrozšířenějším českým jídlem. V restauraci, do které vás teď pozvu, ovšem tuhle kalorickou bombu připravenou v podezřele vyhlížející horké olejové lázni nedostanete. La Karotka v Litoměřicích je totiž restaurace po všech stránkách skvělá.

KREATIVITA SPOJENÁ S TALENTEM A CITEM

Pokud máte pocit, že vegetariánské jídelny jsou místa, kde vám bude na talíř kydnuta podivná hmota, klidně si ho ponechte. La Karotka totiž není ani v nejmenším jídelna, je to svébytná, originální a velmi dobrá restaurace. Šéfkuchař František Václavěk je talent k pohledání a jeho vize je obdivuhodná – dobře ví, že člověk jí nejprve očima a nosem, teprve pak ústy. A tak jídla, která před vás naservírují usměvavé a vstřícné dívky, jež se

SVĚŽÍ OBĚD, NÁPADITÁ VEČEŘE

Na La Karotku se v Litoměřicích pořád ještě dost těžko doptáte – jde o podnik zcela nový, který teprve činí kroky k tomu, aby se o něm vědělo. Paradoxně o něm možná víc vědí přespolní než Litoměřičáci, jsem si ale jist, že se to velmi brzy změní, protože La Karotka bezesporu patří k tomu úplně nejlepšímu v gastronomickém spektru města. V přízemí historického domu pár kroků od náměstí se ocitnete ve světlém prostoru s malou galerií na stěnách, dominantní světlé dřevo vás naladí pozitivně, vlídnost personálu a předkládaná jídla pozitivitu ještě umocní. Je tu příjemně, a navíc – je tu cítit invence a jasný plán. Majitelka Pavla Soukupová shrnuje filozofii restaurace lapidárně: „Chceme nabídnout lidem možnost zkusit jíst jinak, a nemít při tom pocit, že jsou o něco ošizeni. Dary našeho kraje plus šmrnc plus kreativita, to jsou naše argumenty. Vegetariánská kuchyně je naše vášeň a my chceme, aby se stala i vášní našich hostů. Stavíme na moderní gastronomii z čerstvých, prvotřídních surovin, převážně z lokálních zdrojů. Hledáme to nejlepší zboží na trhu v biokvalitě a za přijatelnou cenu, protože si myslíme, že právo na kvalitní jídlo, na zdraví a férové jednání by mělo být samozřejmostí, a ne popelkou.“ A pokud byste přece jen chtěli jeden zaručený tip – dejte si Tapas La Karotka. Tenhle předkrm vám pomůže okamžitě pochopit, o čem to v téhle restauraci bude.

v sortimentu i filozofii restaurace velmi dobře vyznají a jsou schopné doporučit i vysvětlit, vypadají opravdu báječně a v ničem si nezádají s módními gastronomickými kreaturami v trendy restauracích plnicích první přičky žebříčků. Budte prosím ujištěni, že až před vámi přistane talíř s grilovaným kozím sýrem s gratinovanými bramborami s rozmarýnem, čerstvým špenátem a červenou řepou, nebo tataráček z dušeného lilku, zeleninové curry nebo těstoviny se zeleninovým ragú – přestanete v tu chvíli řešit, jestli se tu podává nebo nepodává maso, a vaše chuťové buňky okamžitě přeřadí na pětku. Jídla vypadají báječně a báječně i chutnají. Upřímně řečeno, už dlouho se mi nestalo, abych o některé restauraci napsal – dejte si cokoli, nemůžete udělat chybu. V případě La Karotky to ale platí absolutně. Uvidíte, že vás bude svrchovaně bavit nechat se překvapovat Václavkovou kuchyní.

KUDY KAM

La Karotku najdete uprostřed ulice Velká Dominikánská, která v Litoměřicích ústí do pravého horního rohu Mírového náměstí.

Zahrada na hranicích

Na hřebeni Krušných hor, na samé hranici Česka v těsné blízkosti hraničního přechodu Mníšek-Deutscheinsiedel, najdete už od listopadu loňského roku novou trendy restauraci s přílehlavým názvem Halfway / V půli cesty. V zimě vás sem zavede běžecká Krušnohorská magistrála, v létě pak její cyklistická varianta. Navíc – právě tady byla vybudována jedna z propojek mezi cyklistickými trasami českého a německého pohraničí (jak se o tom dočtete na jiném místě Brány), takže z Mníšku do Kurort Seiffen teď přejedete zcela kultivovaně. Když ještě dodám, že příroda kolem je usedavě krásná, že pár kilometrů odtud je lyžařské středisko Klíny, je vám asi jasné, že jde o místo velmi zajímavé.

V NÁRUČI SVĚTLA A ZELENĚ

Nejde ale jen o místo, jde především o restauraci samotnou. Upřímně řečeno, moc se mi nechce připravovat vás o první dojem. Ale ono je to stejně těžko sdělitelné, to se prostě musí zažít. Vejdete totiž do budovy, která vlastně ani nebudí dojem, že by se v ní mohla skrývat tak velkorysá, rozměrná a skrz naskrz světlem naplněná místnost. Halfway je trochu restaurace, trochu lounge, tedy místo, kde se pohodlně a příjemně sedí, trochu kavárna i bar. Hlavně je to ale zahrada. Takový je totiž první dojem, který se pak ve vás prohlubuje každou minutou prosezenou uvnitř. Kombinace dřeva a svítivě bílé se zelení rostlin je nesmírně uklidňující a naladí vás pozitivně, ještě než vůbec usednete. Prostoru je tu opravdu dost – tísnit se nebudete. Nábytek je velmi pohodlný, ale vlastně také zahradní. Dokonce poletující číšníci vypadají tak trochu jako zahradníci v zelených zahradnických zástěrách. Po restauraci jsou rozmístěny kreativně aranžované květináče s bohatou zelení, z nichž většinu si dokonce můžete koupit a odvézt si je domů tak, jak je tu vidíte stát, a přibrat třeba i zajímavé dřevěné svícny nebo jiné zahradou inspirované dekorace. To všechno je způsobeno tím, že majitel restaurace se svěřil do péče dvěma mladým zahradním architektkám, které restauraci navrhly a koncipovaly. Koneckonců, obě je uvidíte

zvěčněné na stěně mezi fotografiemi jejich prací – krásných zahrad. Nikola Brunnerová a Katrin Holcová totiž zahrady navrhují. Je tu nesmírně příjemně, zejména když se v létě můžete vydat i na prostorovou terasu, dívat se do lesů a jíst...

KRUŠNOHORSKÁ TRADICE V SOUČASNÉM DUCHU

Vida, málem bychom pro všichni tu sofistikovanost a pozitivnost interiéru zapomněli na to hlavní, na jídlo a pití. Pozorní a vstřícní číšníci se ovšem brzy postarají, abyste se rozpomněli, a nabídnou vám pestrý jídelní lístek, jehož filozofii je návrat ke krušnohorské tradici. Vedle jídel, která turista ocení kdykoli – velmi dobré svíčkové, řízku, guláše nebo vepřové pečeně, tu najdete i jídla navazující na to, co se v horách vařilo kdysi, ovšem ve zcela současné a trendy úpravě. Ostatně i ta zahradní atmosféra se do jídelničky promítá – základem jsou totiž čerstvé suroviny, pokud možno lokální a sezonní, především hojnost bylinek

a salátů, ale také lesní plody a houby z okolních lesů. Dejte si tu třeba bramborovou kaši s rukolou, salát s kachním masem, lososa anebo některé z těstovin – třeba tagliati s lískovými oříšky a smetanou, anebo zkuste zdejší úpravu kuskusu. A chcete-li skutečně tradiční jídlo, neošidte

se o uzené s křenovou omáčkou. Nabídka dezertů je také bohatá, od palačinek a křehkých lívanců s borůvkami po fondán anebo zmrzlinovou kouli obalenou v čokoládové drti... I kávu vám tu udělají dobrou, a budete-li mít náladu posedět déle, stačí se uvelebit v kavárenské části a vychutnávat dobrodiní kofeinové vzpruhy. Halfway / V půli cesty je prostě přívětivá restaurace, kde se dobře najíte a ještě vám bude fajn. A to rozhodně není běžné, zejména kdesi vysoko v horách.

KUDY KAM

Mníšek je součástí obce Nová Ves v Horách a najdete ho třináct kilometrů severozápadně od Litvínova.

Výprava opačným směrem

Snad mi Josef Nesvadba odpustí, že jsem si vypůjčil titul jeho knížky pro putování proti proudu času, do dob dávnověku, až někam k samotným počátkům toho, o čem dnes mluvíme jako o Česku. Chceme-li se toulat pravěkem a dojít až na začátek druhého tisíciletí, a to my chceme, musíme se vypravit do zvlněné krajiny, kterou vedví krájí řeka Ohře, do Dolního Poohří.

DO HLUBIN PRAVĚKU

Je to divná věc. Člověk se za posledních šest tisíc let bezesporu dosti zásadně vyvinul, ale spoň soudě podle možností, které my dnes máme, a první zemědělec neměl. Otázkou ale zůstává, co máme společného. Zdá se, že daleko víc, než si dokážeme připustit. V lečems jsme prostě stejní. Pořád nás jistá místa přitahují, probouzejí v nás pocit síly, klidu, bezpečí nebo naděje. Tak třeba okolí řek. Mohou přijít sebeničivější povodně, a člověk se dál jako klíště drží svých sídel na březích vod. Nedaleko dnešního města Louny je vesnice Březno. Kus od ní, na břehu řeky, v místech,

kde někdy v 6. století stávalo slovanské hradiště, je dnes podivuhodný a velmi neobvyklý skanzen – archeoskanzen. Vejdete-li za jednoduchou ohradu z dřevěných kůlů, ocitnete se v bezčasí. Před vámi se vztyčí takzvaný dlouhý dům z mladší doby kamenné, jako by se vynořil z neskutečné propasti času – nosné kůly, mazancová omítka, otevřené ohniště... Hned vedle ale stojí časně slovanská chata ze 6. století po Kristu, zahlobená do terénu, s proutěnými stěnami a rákosovou střechou. Obě stavby dělí bezmála pět tisíc let. Vedle stejné staré germánské chaty, obilná jáma, hrnčířská pec, i velmi „mladá“ slovanská chata z 9. století našeho letopočtu... A všechny ty

stavby a užžitná zařízení nejsou jen modely v reálné velikosti – mnohé z nich už desítky let slouží k archeologickým experimentům. Vědci a s nimi mnozí dobrovolníci se tu snažili a snaží zažít na vlastní současnou zhyčkanou kůži, jak se tehdy žilo. A v noci, kdy se nad nimi vyklene hvězdné nebe, stejné nebe jako nad jejich pradávými předchůdci, propojují se lidské duše napříč tisíciletími. I vy tu můžete alespoň nahlédnout do života lidí pravěkých i starověkých, sledovat, jak se vařilo, topilo, mlelo obilí, jak se pekli chleba – a dost možná i vám dýchne za krk slovanský oráč a zašeptá vám do ucha tajemství času. Zkuste to, je to omamné.

HLEDÁNÍ TAJEMNÉHO HRADIŠTĚ

Jsmo někdy na začátku druhé poloviny prvního tisíciletí, Ohře klidně plyne a my bloudíme po jejích březích a hledáme stopy po bojích. Psal se rok 631 a slovanská vojska Sámova svedla lítou bitvu s frankými šiky krále Dagoberta... „Tu jsou četnější z vojska Dagobertova mečem pobiti a potom úprkem, všechny stany a věci, které měli, zanechávajíce, se vrací do svých sídel,“ praví Fredegardova kronika. Ach, Wogastisburgu, tajemné hradiště, co ty už ses natrápil věhlasné dějepisce! Už téměř tři sta let se objevují neustále nové teorie, kde bys mohl být, a jsou to místa vzdálená skoro tisíc kilometrů, rozptýlená po Evropě. A přece jsou dvě místa nedaleko řeky Ohře, kde mohla bitva proběhnout nejpravděpodobněji. Poslední poznatky už nejspíše nevedou na vrch Úhošť nedaleko Kadaně, směřují stále jistěji k nevysokému vrchu zvanému Rubín nedaleko Podbořan, u vsi Dolánky. Stávalo tu hradiště s předlouhou pamětí – už v neolitu tu sídlili lidé – a je velmi dobře možné, že v době, o níž hovoříme, slul tento kopec Wogastisburg.

STÍNY KMENE LUČANŮ

A putujeme dále, na dohled města Žatce, do krajiny lučké. První tisíciletí už se pomalu chýlí ke konci a mocný kmen Lučanů na svém žateckém hradišti odolává tlaku znepráteleného kmene Čechů. „Lučané, jimž v dnešní době podle hradu Žatce říkáme Žatčané, skutečně kus Čech obývali. V 9. století jim patřil severozápad, hlavně Poohří, zatímco Čechům patřilo Podřipsko a horní Povltaví, centrum země,“ píše kronikář Kosmas. Byli, nebo nebyli? Je to jen legenda? Je lučká válka ozvěnou nějaké reálné bitvy? Co na tom záleží... I kdyby legenda, je krásná a je dalším přitakáním krásy, úrodnosti a strategické poloze Dolního Poohří, neboť jak dobře víme – na každém šprochu pravdy trochu a není kouře bez ohýnku. V žateckém Regionálním muzeu K. A. Polánka se o Lučanech, ale i o prokazatelné minulosti Žatce dozvíte mnohé, a až pak budete chodit světovou metropolí chmele a hledět z hradeb na řeku Ohři, možná zahlédnete i stín zadumaného knížete

Neklana.

ZA NEJSLAVNĚJŠÍ ČESKOU LÁSKOU

Stařík Kosmas nás na stránkách své kroniky přeneše po Ohři až někam ke Stradonicím, odkud je to už blízko do Peruce. Tady trochu vybredneme z mýtů, ale jen trochu, neboť zde se odehrálo legendární citové vzplanutí mezi skutečným knížetem Oldřichem a půvabnou Boženou Křesínovou. Tehdy to ovšem ještě nebyla Peruc, ale Opučná. Protože však Oldřich zahlédl Boženu, „ana peruc prádlo“, je od těch dob do map vepsáno jméno Peruc. Je tenhle příběh skutečný? Kdo by po tom pátral, snad jen urputní historikové, kteří se do krve poperou o to, či „možná“ je pravděpodobnější. Pro nás je podstatné, že láska skutečná je a že je nám dáno ji prožívat stejně silně, jako tomu bylo v dobách dost možná nejslavnějšího českého mileneckého páru. Přijďte tedy do Peruce, kde láska dosud prýští z Boženy studánky a vítr ji nese do větví rozložitého, obručemi opášaného Oldřichova dubu. A nebylo by naše putování u konce, leč všechno

má své předem dané meze. Dalo by se ještě dlouho bloumat Dolním Poohřím a sledovat stopy druhého tisíciletí českých dějin, v historických městech, na středověkých hradech, v zámcích a kláštřích, a byla by to pout' poutavá, poučná, ba strhující. Řádek už se ale nedostává, a tak se zastavme v onom roce 1004, kdy Oldřich poprvé políbil Boženu, a věrme, že pokud v lídech něco opravdu přetrvává po věky věků, že je to dobré.

Lidé, kteří dokážou čelit neštěstí

Brána do Čech přitahuje rok od roku víc turistů.

Ne nadarmo má poslední dobou Ústecký kraj nejvyšší nárůst návštěvníků mezi všemi kraji téhle krásné země. Proč?

Inu, mnoho lidí dlouho netušilo, jak nádherně tu je, jak pestrý koberec je tenhle kout Česka. Jenomže to má i svá úskalí – čím víc lidí, tím větší pravděpodobnost, že se přihodí něco, co nikdo nechce. Nehoda, útok nemoci ze zálohy, bloudění, úraz..., jéje, toho by bylo. Nejsou tu totiž jen turisté, žije tu přes osm set tisíc lidí a jsou tu hory, rokle, strže, lesy bez konce, sjezdovky, vodní plochy, sídliště, obrovské doly, skály, nedozírné sněhové pláňe, rušná centra – samá bezpečnostní rizika, podíváme-li se na věc z tohoto úhlu. A přece je možné s klidným svědomím říct, že tenhle kraj je čím dál bezpečnější.

rátor záchranky vás po telefonu vede k první pomoci, pravidelné masáží hrudní kosti, a na místo už se řítí dejme tomu hasič. Vybalí AED a naslouchá mu. Ano, AED mluví! Vydává pokyny, co dělat, analyzuje stav nemocného, po přilepení elektrod dodá tělu elektrické oživovací impulzy, jednoduše vede nezdravotnického záchranáře po dobu, než

NEŠTĚSTÍ CHODÍ PO HORÁCH A LIBUJE SI VE VODĚ A OHNI

Neštěstí, navzdory přísloví, chodí nejen po lidech, ale i po horách. Zejména těch Krušných. A není podstatné, jestli je všude bílo, nebo se lesy zelenají. Když na chvíli odhlédneme od úrazů na lyžích, snowboardech a kolech, máme tu rok co rok zbloudilé duše. Stane se to, ani nevíte jak. Můžete být právě na lyžích nebo na houbách – Krušberk nad vámi mávne svou berlou, a nevíte, kde jste. Kdo pomůže? Inu samosebou krušnohorská Horská služba! Má přece hned 14 stanic... Jenomže vy, přestože máte nabitý telefon a kliku na signál, popisujete svou pozici zhruba takhle: „Jsem tady stromy, nižší, ale i vysoké, jehličí, sem tam pařez...“ A tihle chlapi vás přesto najdou. Trvá jim to ale déle, než kdybyste s sebou měli už nainstalovanou aplikaci Horská služba (je zdarma). To by vás našli dřív, než byste stačili dostat strach. Už řečené neštěstí má velkou zálibu i v řekách, potocích, vodních nádržích a rybnících. Abyste si je mohli klidně užívat, od toho je tu Poříční policie. A zase nejde jen o topící se nešťastníky. Lodě se mohou porouchat, může na nich začít hořet, mohou vám dojít síly na šlapadle... A v zimě? Kdo podle vás monitoruje tloušťku ledu na vodě, abyste mohli bruslit nebo třeba rybařit „na dírký“? Poříční policie samo sebou. Věděli jste například, že mají na starosti i Labskou stezku a v létě tu provádějí strážní službu na kolech? Tak už to víte. A kde se ještě neštěstí líbí? V ohni je ve svém živlu. A to už jsme u Hasičského záchraného sboru. Vám je samozřejmě jasné, že hasiči tu nejsou jen od hašení požárů, že je to velmi

funkční složka při zásazích u živelných pohrom i spousty jiných situací, kterým se říká mimořádné. Tak. Většinu z těch, o kterých jste si zatím četli, spojuje Integrovaný záchraný systém, který zaručuje, že se informace šíří co možná nejrychleji a součinnost záchraných složek zvyšuje účinnost zásahů. Všechny do jednoho ale nově spojuje ještě jedna věc.

BEDÝNKA, KTERÁ ZACHRÁNÍ ŽIVOT

Kouzelné bedýnky s tajemným názvem AED (který vám pro tentokrát odtajním – znamená to Automatizovaný Externí Defibrilátor) jsou za podpory Ústeckého kraje rozmístovány po regionu tak, aby jejich pokrytí bylo geograficky co nejhustší. Jsou buď mobilní, nebo stacionární. K čemu slouží? K včasné defibrilaci, jak říkají lékaři a záchranáři – k záchraně života při zástavě oběhu, čili selhání srdce, jak bychom řekli my laici. Záchranáři, ať jsou to pašáci, jak chtějí velcí, se prostě nemůže dostat do lesů, odlehlých samot, center měst ve špičce, do skal nebo roklí za pár minut. A minuty rozhodují. Krabice AED umožňují, aby se na místo okamžitě vypravil ten ze jmenovaných složek, kdo je nejbližší – odborně se mu říká first responder. Samozřejmě jsou všichni patřičně proškoleni, takže vědí, co dělat. Funguje to takhle: ope-

dorazí záchranka. Je to všechno k něčemu? – ptáte se možná. Je. Použití AED vede až ke dvojnásobně vyššímu počtu případů přežití. Mějte tohle všechno na paměti, až budete vyrážet na výlet nebo na dovolenou. Dodá vám to na klidu. Budete si moci být jisti, že zatímco si užíváte, neviditelná armáda lidí je dokonale připravena, aby vám pomohla, budete-li to potřebovat.

AKČNÍ HRDINOVÉ U TELEFONU

Nevím, jestli jste někdy na vlastní oči zažili práci záchrané služby. Možná někde v terénu ano, ale v operačním středisku? Já tam seděl a ani jsem nedutal, oči navrch hlavy jako při filmovém thrilleru. Hollywoodské filmy jsou plné umělohmotných akčních hrdinů. V téhle místnosti jsem ale najednou viděl akční hrdiny reálné. Takový operátor, o kterém si mnozí myslí, že prostě bere telefony a posílá někam sanitky, to je profese, na kterou aby byl člověk velmi renesančním typem. Musíte mít schopnost soustředění, logistickou vyspělost a míru zodpovědnosti jako při řízení letového provozu na gigantickém letišti; plus vysokou lékařskou odbornost prověřenou praxí v terénech na hony vzdálených sterilním operačním sálům; plus dikci divadelního herce; plus výmluvnost

policejního vyjednavče kombinovaného se špičkovým psychologem; plus musíte tuhle práci opravdu milovat a nenechat se rozhodit superblbci, kteří si z vás chtějí vystřelit nebo se s vámi někde na ulici začnou prostě prát. Schválně – kolik myslíte že takových lidí je? V ústeckém operačním centru jsem jich viděl víc, než bych čekal. Tihle lidé jsou schopni vás uklidnit, udělat z vás na dálku výkonný resuscitační stroj, vstřípit vám bleskově základní zásady a vést vás minovým polem chyb až ke zdárnému konci. Ne, vážně – tady není nic výjimečného, když se podaří zachránit člověku život po telefonu. A následuje další výčet akčních hrdinů, totiž prodloužených výkoných končetin operačního centra. A je úplně jedno, jestli se k vám dostanou vrtulníkem, autem s houkačkou nebo vyběhnou po schodech. Jsou to lidé, pro které v tu chvíli existujete jen vy a váš problém, a klidně ho nadřadí před všechno ostatní a nasadí i krk. Tak si jich vážme a budme jim vděční.

Letiště Dresden International Vaše brána do severních Čech

**DRESDEN
INTERNATIONAL**
MITTELDEUTSCHE AIRPORT HOLDING

Společnost Flughafen Dresden GmbH je dceřiná společnost Mitteldeutsche Airport Holding s přibližně 1,8 milionu cestujících za rok (2014). Spádová oblast letiště Dresden International – letiště krátkých cest – zahrnuje kromě německých oblastí Saska a jižní části Braniborska také severní Čechy v České republice a Dolní Slezsko v Polsku.

Na letovém plánu jsou každodenní spoje z německých a evropských metropolí a zpět: **Barcelona** (Vueling), **Bazilej** (Easyjet), **Düsseldorf** (Air Berlin, Germanwings), **Frankfurt nad Mohanem** (Lufthansa), **Kolín/Bonn** (Germanwings), **Londýn – London City Airport** (Cityjet), **Moskva-Šeremetjevo** (Aeroflot), **Mnichov** (Lufthansa), **Palma de Mallorca** (Air Berlin, Germania), **Stuttgart** (Germanwings) a **Curych** (SWISS). Letiště Lipsko/Halle, které rovněž patří ke společnosti Mitteldeutsche Airport Holding, kromě toho nabízí lety z/do **Istanbulu** (Turkish Airlines), letiště **London Stansted** (Ryanair) a **Vídně** (Austrian Airlines). Kromě toho jsou k dispozici v Drážďanech i v Lipsku/Halle každodenní přímé lety do dovolenkových destinací u Středozemního moře, Atlantiku Rudého či Černého moře.

Vzlétnout v Drážďanech nebo Lipsku/Halle, jen jedenkrát přestoupit a dostat se téměř do jakéhokoli cíle v Evropě i na světě: letecké společnosti Aeroflot, Austrian Airlines, Air Berlin, Cityjet, Germanwings, Lufthansa, Turkish Airlines, Vueling a SWISS toto umožňují. Zajišťují pro cestující spoustu praktických přípoju do různých metropolí a destinací. Doba čekání na daném leteckém uzlu je zpravidla krátká a nespočet navazujících letů do/z Drážďan, popř. Lipska/Halle umožňuje flexibilní plánování cesty.

Přímé napojení drážďanského letiště na dálnici A4, přibližně 3000 parkovacích míst u terminálu, kompaktní terminál s rychlodráhou a konferenční centrum tvoří ucelený koncept pro přílet a odlet, jednání a kongresy. Po dálnicích A4 a A17/D8 se dostanete přibližně za 45 minut z Drážďan do severních Čech. Na hlavním nádraží v Drážďanech mají osoby cestující letištní

rychlodráhou (linka S2) možnost přestoupit směrem na Českou republiku. Doba jízdy směrem letiště – hlavní nádraží činí zhruba pouhých 20 minut. Kromě toho spojují moderní žluté autobusy dálkové dopravy české společnosti Student Agency drážďanské letiště několikrát denně s Prahou. Jak dokazují výsledky anket, letiště boduje také díky udržovanému vzhledu a přívětivému chování a kompetenci pracovníků. V novém letištním obchodu „Gate 14“ si mohou cestující a návštěvy koupit občerstvení, nápoje, suvenýry, cestovní potřeby a najdou zde spoustu originálních nápadů na dárky.

Oblíbené prohlídky nabízí drážďanské letiště také v češtině. Každou poslední neděli v měsíci začíná v 16:30 hod 90minutová maxi trasa, kterou vede česká rodilá mluvčí. Etapy napínavé komentované prohlídky jsou: prohlídka terminálu, bezpečnostní kontrola, jízda autobusem po letištní ploše k odbavení letadla a návštěva letištní hasičské stanice. Na prohlídce se musíte bezpodmínečně nahlásit, a to nejpozději pět dní před příslušným termínem jejího konání.

O víkendu 19. a 20. září 2015 slaví drážďanské letiště 80. výročí a pořádá velkou letištní dvoudenní slavnost. V nabídce jsou okružní lety nad Drážďany a okolím, komentované prohlídky a prohlídky letadel (např. průzkumný letoun NATO zvaný AWACS), přehlídka techniky s letištními vozidly, zábava pro děti i zábavný program s hudbou, uměleckou a mnoha dalšími překvapeními.

Letový plán, on-line cestovní kancelář, rezervace parkovacího místa:
www.dresden-airport.de
www.letiste-drazdany.cz
www.mitteldeutsche-flughafen.de

Informace o letišti:
Telefon: +49 (0)351 881-33 60
E-mail: information@dresden-airport.de

Kontakt pro komentované prohlídky v češtině:
E-mail: petra.vetrakova@dresden-airport.de

Sasko – země zámků - Objevte své království

Srdečně vítajte v Sasku – zemi zámků. Pod tímto názvem se skrývá padesát hradů, zámků, parků, zahrad a klášterů v Sasku.

Se vstupenkou (schlösserlandKARTE) můžete doopravdy ušetřit.
Vstup na 10 dní za 20 € nebo na celý rok za 40 €.

Výhody v 50 objektech

- Opravňuje k libovolně časté návštěvě 50 objektů
- Volný vstup mají také dvě děti do 15 let v doprovodu držitele vstupenky
- Vstup zdarma na všechny trvalé výstavy, resp. do vnějšího areálů objektů, zlevněné vstupné na zvláštní výstavy
- Výjimky: zlevněné vstupné v Rezidenčním zámku Drážďany (kromě klenotnice Historisches Grünes Gewölbe) a v drážďanském Zwingeru, slevy na prohlídky v zámečku Fasanenschlösschen a na Drážďanskou parkovou železnici
- 10% sleva na běžnou cenu pokojů v našich zámeckých a klášterních hotelech
- Neplatí pro akce

Film schlösserlandKARTE

Vstupenku schlösserlandKARTE obdržíte ve všech zúčastněných objektech, v předprodeji Schinkelwache na náměstí Theaterplatz v Drážďanech nebo internetu www.zeme-zamku-sasko.cz.

SCHLÖSSERLAND SACHSEN

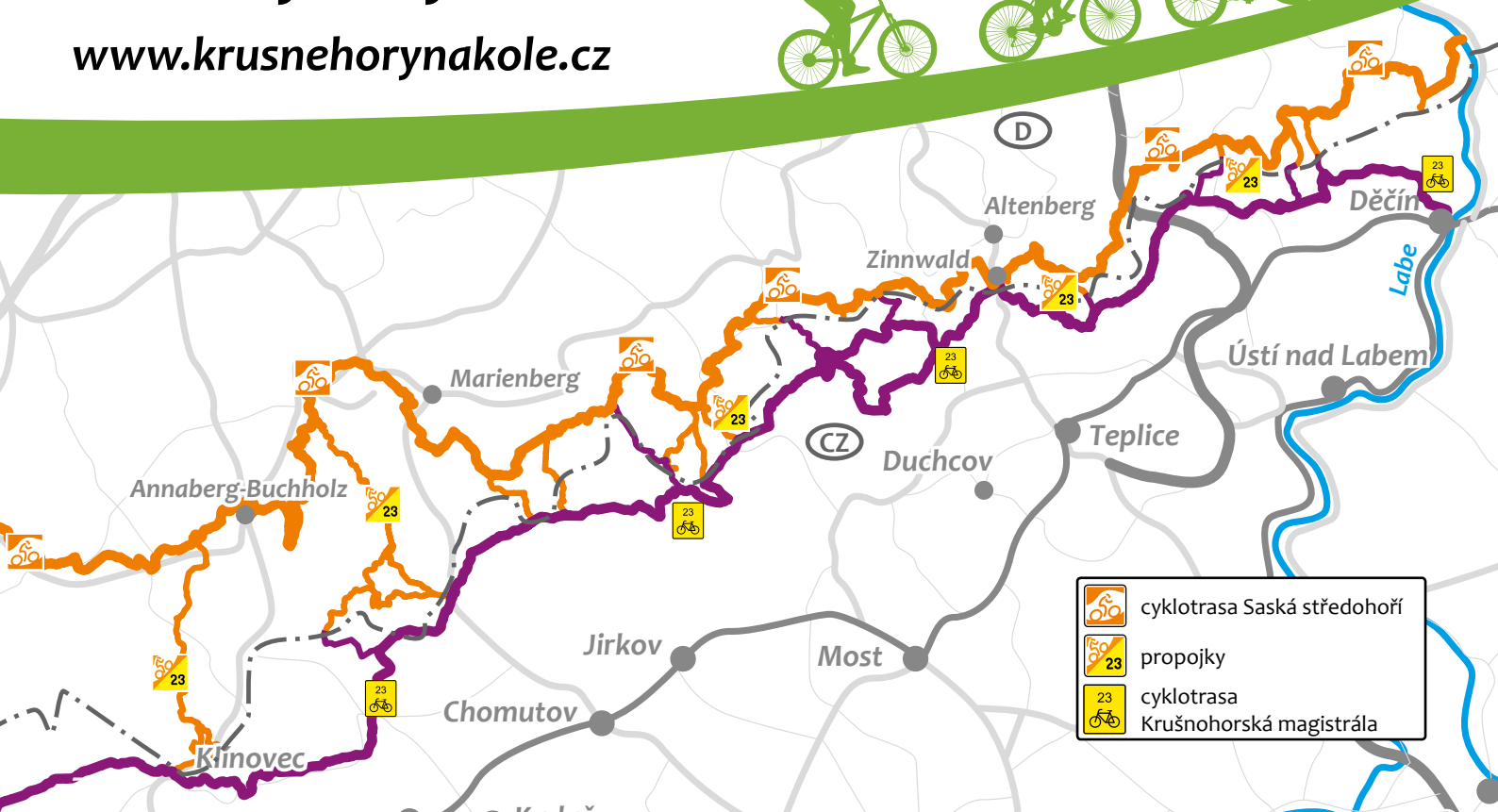
Šlápněte do pedálů v přírodě Krušných hor!

cykloregion Krušné hory
nabízí téměř 600 km
značených cyklotras

www.krusnehorynakole.cz

Brána do Čech
Krásu hledejte doma

- cyklotrasa Saská středohoří
- propojky
- cyklotrasa Krušnohorská magistrála